

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

BİRLİKTE YAŞAMA KÜLTÜRÜ EKSENİNDE TÜRKİYE'DE SURİYELİ
MÜLTECİLER OLGUSU: THE MORE-“DAHA” FİLMİ ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Semra ÖZTÜRK

Balıkesir, 2019

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

BİRLİKTE YAŞAMA KÜLTÜRÜ EKSENİNDE TÜRKİYE'DE SURİYELİ
MÜLTECİLER OLGUSU: THE MORE-"DAHA" FİLMİ ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Semra ÖZTÜRK

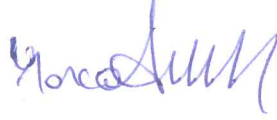
Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Yonca ALTINDAL

Balıkesir, 2019

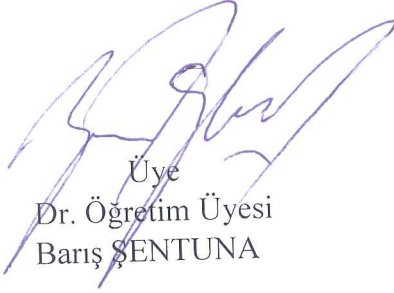
T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

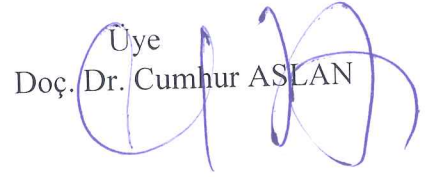
Enstitümüzün Sosyoloji Anabilim Dalında 201512541009 numaralı Semra ÖZTÜRK'ün hazırladığı “Birlikte Yaşama Kültürü Ekseninde Türkiye’de Suriyeli Mülteciler Olgusu: The More-“Daha” Filmi Analizi” konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 19.08.2019 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Üye (Danışman)
Dr. Öğretim Üyesi Yonca ALTINDAL

Üye
Dr. Öğretim Üyesi
Barış ŞENTUNA

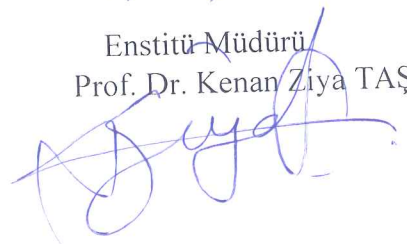

Üye
Doç. Dr. Cumhuri ASLAN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

17.08.2019

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Kenan Ziya TAŞ

ÖNSÖZ

Bu araştırma, dünya gündemini özellikle meşgul eden mültecileri daha iyi anlamak adına yapılmıştır. Ülkelerindeki iç savaş nedeni ile yurtlarından ayrılmak zorunda kalan ve kabul edilme umudu ile başka ülkelere göç eden bu insanlar, yerleştikleri ülkenin insanları ile birlikte yaşamayı deneyimlemektedir. Suriye’deki iç savaş nedeni ile çıkan göç dalgasından en çok etkilenen ülkelerden biri olarak Türkiye’nin, Suriyeli mülteci algısını anlayabilmek adına, toplumsal gerçekçi bir şekilde yansıtılan The More- “Daha” filmi ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu araştırma süreci içerisinde, gerek konuşmaları gerekse ayırdığı zaman ile beni hem bu sürece motive eden hem de destekleyen, gerekli olan hatta daha fazla özveriyi benden esirgemeyen, bu süreci beraber yönetip atlattığımız, hakkını asla ödeyemeyeceğim danışmanım, Dr. Öğr. Üyesi Yonca ALTINDAL’a,

Tez sürecinin ilk başlarında danışmanım olan, tez konusunun belirlenmesinde, içeriğin oluşturulmasında, temel kaynakların sağlanmasında yardımcı olan Doç. Dr. Mehmet ANIK’a,

Tez savunma jüri üyesi olarak katılmayı kabul eden ve önemli eleştiri ve yorumları ile yol gösteren Doç. Dr. Cumhur ASLAN, Doç. Dr. Gökhan GÖKULU, Dr. Öğr. Üyesi Barış ŞENTUNA ve son olarak Dr. Öğr. Üyesi M. Murat ÖZKUL’a,

Son olarak da hayatım boyunca desteklerini biran olsun eksik hissetmediğim, hep yanımda olan, bu süreçte anlayışları ile beni sürekli olarak motive eden, güvenen canım aileme, özellikle bana gösterdiği sabrından dolayı hayatımın anlamı olan kadına yani annem Sebiha ÖZTÜRK’e sonsuz kez teşekkür ederim.

Semra ÖZTÜRK

ÖZET

BİRLİKTE YAŞAMA KÜLTÜRÜ EKSENİNDE TÜRKİYE’DE SURİYELİ MÜLTECİLER OLGUSU: THE MORE-“DAHA” FİLMİ ANALİZİ

ÖZTÜRK, Semra

Yüksek Lisans, Sosyoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Yonca ALTINDAL

2019, viii+80 Sayfa

Birlikte yaşama arayışı, insan olmanın en büyük gereksinimlerinden biridir. Farklı toplumların birlikte yaşamayı bir kültür haline getirmesinde göç olgusu önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle uluslararası göç hareketinin gerçekleşmesi ile kültürel açıdan farklı insanların birlikte yaşamayı bir kültür haline getirme gerekliliği meydana gelmektedir. Bugün evrensel bir problem olan mülteci dalgaları, ülkelerin birlikte yaşama alışkanlığını sınırlanmıştır. Suriyeli mültecilere en çok ev sahipliği yapan ülke olarak Türkiye, siyasal, hukuksal ve toplumsal olarak birçok politika ve proje uygulamaktadır. Bunun yanı sıra göç alarak çokkültürlü bir yapıya sahip ülkeler, ülke politikası olarak çokkültürcü bir çizgide ilerleseler dahi, mültecileri öteki olarak damgalamaktadır. Birlikte yaşama arayışının önemli iki temeli olan hoşgörü ve empati eksikliğinden dolayı mülteciler öteki olarak algılanmaktadır. Türkiye’deki Suriyeli mülteci olgusunun anlaşılması açısından bu çalışmada, The More-“Daha” filmi hoşgörü ve empati kavramları çerçevesinde analiz edilmiştir. Sonuç olarak, mülteci deneyimlerinin filmdeki dikkat çeken imgeler olan, “ışık”, “ev”, “el” imgeleri; yerli deneyimlerinin ise “toplumsal vicdan-vicdansızlık”, “medeni-medeniyetsiz”, “mülteci-yerli” dikotomileri üzerinden açıklanması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Birlikte Yaşama, göç, Türkiye’deki mülteci olgusu, öteki, ötekileştirme, hoşgörü.

ABSTRACT

THE FACT OF SYRIAN REFUGEES IN TURKEY ON THE AXIS OF CULTURE OF LIVING TOGETHER: AN ANALYSIS OF THE FILM “THE MORE”

ÖZTÜRK, Semra

Master’s Thesis, Department of Sociology

Adviser: Asst. Prof. Yonca ALTINDAL

2019, viii+80 pages

Searching for living together is one of the most important necessities of being human. Migration phenomenon has an important role for different societies becoming to have culture of living together. Especially because of the international migration, people with different cultural background need to have the culture of living together. Today, the refugee waves that are a universal problem test countries’ habit of living together. Turkey, which is the primary hosting country for Syrian refugees, applies many political, juridicial and social policies and projects. Besides, even though the countries that have multicultural structure has the multiculturalism as the state policy, the refugees are stigmatized as “other.” Refugees are perceived as “other” because of the lack of two important foundations, tolerance and empathy. In order to explain the fact of Syrians in Turkey, the movie of “The More” is analyzed. Consequently, it is aimed to explain the experiences of refugees through the symbols that takes the attention, like “light”, “home”, “hand” and the experiences of local people through the dichomoties, like “societal conscientious- unconscientious”, “civilized- uncivilized” and “refugee- local.”

Key Words: Living together, migration, the fact of refugees in Turkey, other, othering, toleration.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Problemi.....	5
1.2 Araştırmanın Konusu	6
1.3 Araştırmanın Amacı.....	7
1.4 Araştırmanın Önemi	7
1.5 Sınırlılıklar	8
1.6 Çalışmanın Kapsamı	8
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1 İlgili Araştırmalar	9
2.1.1 Göç Olgusu ve Mülteci Kavramı.....	9
2.1.1.1 Göç Kavramının Tarihsel Gelişimi	9
2.1.1.1.1 Ravenstein Göç Kuramı	13
2.1.1.1.2 Stouffer'in Kesişen Fırsatlar Kuramı.....	16
2.1.1.1.3 Lee'nin İtme-Çekme Kuramı	18
2.1.1.2 Öteki ve Göç Ekseninde Mülteci Tanımlaması.....	19
2.1.1.3 Tercih ve Zorunluluk Bağlamında Mültecilik.....	20
2.1.1.4 Göç Alan Ülke Olarak Türkiye'de Mülteci Deneyimi	21
2.1.1.5 Uluslararası Hukuk Bağlamında Mülteci Hakları ve Uygulanan Politikalar	23
2.1.1.6 Göç Olgusunda Kadın Deneyimi	24
2.1.1.6.1 Türkiye'deki Suriyeli Kadınların Durumu.....	25
2.1.2 Birlikte Yaşama Arayışı ve Hoşgörü Üzerine.....	27
2.1.2.1 Birlikte Yaşama Kültürü	27
2.1.2.2 Farklılığın Ötekileştirilmesi	34
2.1.2.3 Farklılıklara Karşı Hoşgörü ve Empati.....	36
2.1.2.4 Çokkültürcülük Bağlamında Birlikte Yaşama	36
2.1.3 Türk Sineması ve Türk Sinemasında İşlenen Göç Olgusu	38
2.1.3.1 Türk Sinemasının Oluşumu	38
2.1.3.2 Türk Sinemasında Göç Olgusu	42
3. YÖNTEM	45
4. BULGULAR VE YORUMLAR	47

4.1	The More-“Daha” Film Analizi.....	47
4.1.1	Film Hakkında Genel Bilgi	47
4.1.1.1	Filmin Senaristi Hakan Günday	47
4.1.1.2	Filmin Yönetmeni Onur Saylak	47
4.1.1.3	The More-“Daha” Filminin Aldığı Ödüller	48
4.1.2	Karakterler.....	48
4.1.2.1	Gaza	48
4.1.2.2	Ahad.....	49
4.1.2.3	Harmin- Dordor.....	49
4.1.2.4	Ahra	49
4.1.2.5	Yadigâr.....	50
4.1.2.6	Osman	50
4.1.2.7	Zahir.....	50
4.1.3	Mekânlar	51
4.1.3.1	Gaza ve Babasının Yaşadığı Ev	51
4.1.3.2	Sığınmacıların Saklandığı Depo.....	51
4.1.3.3	Sahil	52
4.1.3.4	Ormanlık Alan.....	52
4.1.3.5	Gazino	53
4.1.3.6	Yol	53
4.1.4	Film Akışı.....	53
4.1.5	Tema	55
4.1.6	Filmdeki İmgeler	55
4.1.6.1	Işık İmgesi.....	55
4.1.6.1.1	Güneş İmgesi.....	56
4.1.6.1.2	El Feneri İmgesi.....	56
4.1.6.2	Ev İmgesi	57
4.1.6.3	El İmgesi	58
4.1.6.4	Yaban Arısı Kabuğu İmgesi.....	58
4.1.6.5	Kandalı Ağıtı.....	59
4.1.7	Filmdeki Dikotomiler	59
4.1.7.1	Toplumsal Vicdan-Vicdansızlık Dikotomisi.....	60
4.1.7.2	Medeni-Medeniyetsiz Dikotomisi	64
4.1.7.3	Mülteci-Yerli Dikotomisi.....	66
5.	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	69
	KAYNAKÇA.....	75

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
KADEM	: Kadın ve Demokrasi Derneği
SGDD	: Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği
Ss	: Sayfa Sayısı
UMHD	: Uluslararası Mülteci Hakları Derneği
Vs	: Vesaire
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

1. GİRİŞ

Göç olgusu, nedensellik ilişkisi içinde insanların yer değiştirme olayıdır. İnsanlığın ilerlemesi ile birlikte bu da değişime uğramıştır. İnsanların farklı sebeplerden dolayı bireysel ya da toplu yer değiştirmeleri, isteğe bağlı olabildiği gibi zorunlu olarak da gerçekleşmektedir. Bu bağlamda göç olgusu sosyolojik içerimlidir.

Her bir göç hareketi bir önceki nedensellikle bağlantılı olarak gerçekleşmektedir. İnsan hayatında gelişen her bir değişiklik, göç hareketini nedensel ve türsel olarak yakından etkilemektedir. İlk göç hareketleri daha minimal düzeyde ve kısa mesafe şeklinde gerçekleşmiştir. Daha çok bölgesel olarak gerçekleşen göç hareketleri, insan ilişkileri ve benzerlikleri açısından kolay bir şekilde iletişime geçilmesini sağlamaktadır. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak ulaşım sektöründeki ilerlemeler ise zamanla bölgesel göç hareketlerinin yerini sınır ötesi göç hareketlerine bırakmaktadır.

Bu anlamda sınır ötesi göç hareketleri ile farklı bir boyut kazanan göç olgusu, insani ilişkiler boyutunda da farklılık oluşmasına sebep olmaktadır. Bölgesel göç hareketlerinde görülen ve yaşanan kültürel değerler gerçekleştirilebilirken, gündelik yaşam tarzındaki değişimleri ise, uzak mesafe olarak sınırı geçmek ve başka bir ülkeye göç etmek beraberinde olumlu ve olumsuz koşulları ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla göç alan ve göç eden ilişkisini etkileyen-etkilenen olarak ikili bir ilişki içinde ele almak gerekmektedir (Kümbetoğlu, 2012: 37-38). Bu durum aynı zamanda devlet açısından da sistemli bir göç politikasına gereksinim duyulduğunu açıkça göstermektedir. Günay, Atılgan ve Serin'e göre (2017), bir ülkeye gelen göç dalgaları, beraberinde getirdiği kaos durumunun oluşmasını ve olası olumsuzlukların yönetilmesini de beraberinde getirmektedir. Gerçekleşen göç olgusu ile göç edilen ülke içinde belli başlı değişimler ve gelişimler meydana gelmektedir. Dolayısıyla oluşan karmaşıklığın çözüme ulaşması için göç alan ama sınırlı olan her ülke yani transit ve göç alan hedef ülkeler açısından belirgin olarak hazırlanmış göç politikalarına ihtiyaç duyulmaktadır (Günay&Atılgan&Serin, 2017: 52).

Göçün gerçekleşmesi ile birlikte göç veren ve göç alan ülkelerin insani ilişkileri doğrudan etkilenmektedir. Farklı kültürel gruba mensup insanların göç etmesi ile hedef olan ülke vatandaşlarının göçmenlerle ilişki biçimi de bu anlamda önemli noktalardan birini oluşturmaktadır. Bireyselleşmenin yaygınlaştığı toplum yapısında,

ilişki ağı bağlamında çözümler meydana gelmektedir. Göç hareketi ile gelen ve yabancı olarak adlandırılan göçmen “öteki” muamelesi görmektedir. Ancak ötekileştirme sadece başka bir ülke vatandaşının maruz kaldığı bir damgalama yani etiketleme değildir. Bunun yanı sıra bireyselleşmenin yaşandığı toplumlarda da zayıflayan ilişki ağları aynı ülke vatandaşlarının da aynı zamanda köklü ilişki zemini kurmasına da engel olmaktadır. Verimli iletişimin sağlanamaması noktasında içe dönük bir yaşam tarzını benimseyen insanlar için başka ülkeden gelen insanlar, doğrudan kabul edilmemekte ve “yabancı” olarak adlandırılmaktadır. Bu tanımlama, Goffman’cı anlamda bir damgalama (etiketleme) olarak kabul etmek mümkündür (Goffman, 1959). Bu durumdan hareketle akla ilk gelen soru birlikte yaşamının ne derece mümkün olabilirdiği üstünedir. Özellikle son zamanlarda bazı ülkelerin yaşadığı iç savaş süreci, o ülkenin vatandaşlarını göç etmeye zorlamaktadır. Bu durum hem göç alan ülke için hem de göç etmek zorunda kalan kitle için sıkıntılı bir sürecin başladığına işaret etmektedir.

İlk olarak birlikte yaşamak için nasıl bir politika uygulanmalı noktasında çözüm önerisinin sunulması, iki farklı grubun anlaşmasında da yardımcı olabilir. Ancak göç olgusunun beraberinde getirdiği birlikte yaşama sorunsalı bugün hala sunulan çözüm önerilerine ve ülke politikalarına rağmen bir kalıcı bir sonuca erememektedir. Birlikte yaşamak demek öncelikle mekânsal olarak aynı hayat ahengini sürdürmek anlamına gelmektedir. Tikelden çoğula doğru gidilecek olunursa, birey önce kendisiyle, sonrasında ailesiyle, içinde bulunduğu toplumun diğer üyeleriyle yaşamaktadır şeklinde bir döngüsel zincir uzayıp gitmektedir. Mevcut olan bir toplumda bile benzer kültürlere, yaşam şekline, dinine, diline ait insanlar da dahil, birlikte yaşama konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır.

Toplumsal kaos denilen şey, suç oranlarının yükselmesine, toplumsal çözümlere, insanların birbirine olan tahammülsüzlüğüne bağlı olarak meydana gelmektedir. Touraine (2000: 374), birlikte yaşamının ne demek olduğunu anlaması açısından başkaları ile ilgili bilgileri öğrenip bu bilgiler dâhilinde yaşamaya devam etmek olduğunu söylemektedir. Ayrıca Touraine, diğeri ile ilgili bilgilerin ne olduğu noktasında, tarihsel geçmişi ve kültürel zenginliği birlikte ele almaktadır.

Touraine'nin bu açıklamasından hareketle, vatanından ayrılıp başka bir ülkeye göç eden göçmen için yerli halkın yapması gereken ilk davranışsal hareketin onları tanımaya çalışmak olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu tür göç dalgaları ile isteğe bağlı ya da zorunlu olarak göç eden insanların karşılaştığı temel davranış biçimi ise genellikle önyargı ve dışlama söz konusu olmaktadır.

Yukarıda bahsedilen ve tezin temel kaynağını oluşturan iki kavramdan kısaca bahsettikten sonra yazılan bu tezde nasıl ele alındığına kısaca ele almak gerekmektedir. Bu tez üç ana başlıktan oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla göç olgusu ve mülteci kavramı, birlikte yaşama arayışı ve hoşgörü üzerine son ana başlık da Türk sineması içerisinde ilk defa mültecilik olgusunun işlendiği The More-“Daha” filminin sosyolojik perspektifte analiz edilmesidir.

İlk ana başlık olan göç olgusu ve mülteci kavramı kısmında, öncelikle göç olgusu üzerine durulmaktadır. Göç kavramının tanımını açıklığa kavuşturduktan sonra göçe sebep olan nedenler, göç olgusunun ne şekilde gerçekleştiğini belirten Ravenstein'in Göç Kuramı, Stouffer'in Kesişen Fırsatlar Kuramı ve Lee'nin İtme-Çekme Kuramı ile desteklenmektedir. Göç hakkında derinlemesine bilgi verildikten sonra günümüzün en temel insani krizlerinden birisi olan mültecilik olgusu, öteki ve göç kavramları çerçevesinde aktarılmaktadır.

Göç olgusu, göç eden kişi ya da kitlenin göç etme kararının alınması bakımından temelde iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlar: Tercihe bağlı olarak gerçekleşen göç ve zorunluluk halinde gerçekleşen göç şeklindedir. Üçüncü alt başlıkta içerik açısından mülteciliğin tercihe dayalı mı yoksa bir zorunluluğun sonucu mu olduğu noktasında açıklama yapılmaktadır. Adım adım göç ve mültecilik konusu açıklandıktan sonra, bugün rakamsal olarak en fazla mülteciye ve sığınmacıya ev sahipliği eden Türkiye'nin mültecilerle olan deneyimi ele alınmaktadır. Uluslararası Mülteci Hakları Derneği (Umhd, 2019)'nden alınan verilerden hareketle, iç savaş nedeniyle 13 milyon Suriyelinin 3 milyon 400 bininin Türkiye'ye göç ettiğini ve bu göç hareketini sırasıyla Lübnan (1 milyon), Ürdün (660 bin) ve Irak (250 bin) Suriyelilere ev sahipliği yapmaktadır (“Hangi Ülkede Ne Kadar Mülteci Var”, 2018).

Suriye'de meydana gelen iç savaştan ötürü ülkelerinden göç etmek zorunda kalan mülteci ve sığınmacıların Türkiye'de fazla olmasının çeşitli sebepleri bulunmaktadır. İlk olarak sınır komşusu olması, daha sonra dini açıdan benzerliği,

Türkiye'nin uyguladığı politikalar ve Türkiye'nin Avrupa geçiş için köprü görevi görmesi mülteciler açısından Türkiye'yi daha cazip hale getirmektedir. Bunun yanı sıra diğer ülkelerin göç politikaları ve hukuksal boyutu da ele alınan bir diğer alt başlıktır. Son olarak ötekinin ötekisi konumundaki kadın göçmenlere dikkat çekmek adına, göç olgusunda mülteci kadın deneyimi de göç ana başlığı altında ele alınan bir diğer alt başlık olarak yapılan çalışmada yerini almaktadır.

İkinci ana başlık olan “Birlikte Yaşama Arayışı ve Hoşgörü Üzerine” adlı kısımda ilk alt başlık olarak birlikte yaşama kültürü yer almaktadır. Birlikte yaşama olgusunu kültürel bir değer haline getirmeyle ilgili olarak tüm toplumların edinmesi gerekmektedir. Çetinkaya (2014), birlikte yaşama ile ilgili odaklanılması gereken şeyin farklılıklardan ziyade ortak noktalar üzerine yoğunlaşılması gerektiğini söylemektedir. Birbirinden tam anlamı ile farklı olan iki topluluk olsa dahi onların en temel ve gerekli ortak paydaları insan olmalarında yatmaktadır. Bu nedenle de kültürel anlamda birlikte yaşamının ne derece önemli bir konu olduğu tekrar vurgulanmaktadır. Diğer bir alt başlık olarak farklılığın ötekileştirilmesi noktasında da yine birlikte yaşamının imkânı ve inşasındaki eksiklik açığa çıkmaktadır. Öteki olarak adlandırılan ve mevcut farklılıklarıyla toplumda dışlanmaya maruz kalan bu insanlar ancak sahip oldukları farklılıklarına karşı hoşgörü ve empati duyulduğu takdirde insani bir muamele görebilirler. Son olarak göç ile toplumsal çeşitlenmenin bir sonucu olarak çokkültürcülüğün birlikte yaşama olgusu ile bağlantısı açıklanmaktadır.

Türk sineması ve sosyolojik perspektifle göç olgusunun ele alındığı son ana başlıkta; öncelikle sinema hakkında kısa bir bilgi verilmekte, ardından temel olarak Türk sinemasındaki göç olgusundan bahsedilmektedir. Çalışma The More-“Daha” filminin sosyolojik analizi yapılarak bitirilmektedir. Bu analizin gerçekleşebilmesi için karakter, mekân, olay zinciri, imgeler ve dikotomileri, bu imgelerin yorumlanması ve kullanılan yöntemle ilgili bilgi verilecektir.

Sonuç kısmında göç ile birlikte yaşama kavramları bağlandıktan sonra Türkiye'nin göç alan bir ülke haline gelişi ve göç deneyimi ile farklılığa ne derece açık olduğu, mültecilere karşı tutum ve davranışları incelenen film gibi görsel bir etkiye resmedildiği sosyolojik bir açıklama ile bütüncül olarak değerlendirilmektedir.

1.1 Araştırmanın Problemi

Bu bölümde ‘Birlikte yaşama kültürüne mültecilerin etkisi nedir?’ sorusunun cevabı aranmaktadır. Bireyselleşmenin hızla arttığı bu dönemde özellikle toplumların tekrar bireylere parçalandığı görülmektedir. Bu parçalanmalar toplumsal düzlemde iletişim ağının zayıflamasına, akabinde insanlararası ilişkilerin pasif bir hale dönüşmesine yol açmaktadır. Toplumu oluşturan bireylerin bu kendine dönüş halleri hem bireysel hem de toplumsal açıdan problemlerin yaşanmasına neden olmaktadır. İlk olarak bireysel açıdan konuya değinilecek olunursa, kendini çevreye soyutlayan birey, psikolojik açıdan kendini eksik hissetmektedir. Yine bunun akabinde gelişen problemlerle başa çıkamadığında ise bireyin birtakım psikolojik sorunlarla baş etmek zorunda kalması söz konusudur. Toplumsal açıdan ise, etkili iletişim sürecinin bir ögesi olan bireyin pasif bir role bürünmesi, toplumsal düzende iletişimden kaynaklı ilişkilerin çözülmesine sebep olmaktadır.

Küreselleşme ile birlikte sınırların ortadan kalkacağı, kolektif bir dünya fikri amaçlanmıştır. Ancak geline durumda, ülke vatandaşları arasında bile bireysel kutuplaşmaların olduğu belirtilebilir. Kendi ülkesinden, milletinden, kültüründen vs. insanlarla bile birlikte yaşama fikrinin bu denli zor olduğu bir dönemde, kendinden olmayan, ‘öteki’ olarak adlandırdığı insan grupları ile nasıl birlikte yaşayabileceği araştırma konusunu oluşturmaktadır.

Bir birey göçü ister kendi rızası ile yapıyor olsun, isterse zorunlu olarak göç etmek zorunda kalsın, her göçmen için ötekilik süzgeci göç ettiği ülke tarafından uygulanmaktadır. Küreselleştğini söyleyen bir dönem için bu iddia, akabinde vadettiği dünya yurttaşlığını da beraberinde getirmelidir. Bunun yanı sıra son zamanlarda gittikçe popülerleşen mülteci hareketleri, birlikte yaşamının inşası ve nasıl olması gerektiğinin öğrenilmesi açısından içinde bulunulan dönemin önemli bir göstergesidir. Gerek Türkiye, gerek ise mülteci göçü alan diğer ülkeler için adeta insanlık sınavı olarak nitelenen bu kriz durumu, kaybedilen birlik bilincinin tekrar kazanılmasında faydalı olabileceği gibi paradoksal olarak da ilerleyebilir. Her halükarda mevcut durum birlikte yaşama bilincinin zayıfladığına ve Suriyeli mülteci sayısının Türkiye’deki demografik alanda kapladığı alanın genişlediğine işaret etmektedir.

1.2 Araştırmanın Konusu

Birlikte yaşama kavramı, esas olarak insanlığın varlığının başlamasından bu yana oluşmuş ve devam etmiş sosyal bir durumdur. Birlikte yaşama ihtiyacını içgüdüsel olarak bünyesinde barındıran insanlık, güvenliğini sağlamak için kendinden başka kimseleri de etrafına toplamıştır. Zamanla her toplumsal olgu gibi birlikte yaşama durumu da bir kültür haline gelmiştir. Dönemsel olarak birlikte yaşama ihtiyacının anlam ve içeriği açısından bir değişime uğramasa da yoğunluğu ve hayatta uygulanabilirliği açısından bir sirkülasyon süreci yaşanmış olduğu söylenebilir.

Her topluluğun bir aradalık durumunu sürdürebilmesi için farklı ritüelleri bulunmaktadır. Bu ritüeller, o topluluğun maddi veya manevi değer yargılarının oluşum sürecinde önemli rol oynamaktadır. Edinilen bu değer yargılarının sürekliliği dahilinde toplumsal dokunun bir parçası olarak o toplumun kültürel yapısı oluşmaya başlamaktadır. Birlikte yaşamanın bir sonucu olarak ortaya çıkan kültür kavramı, topluluğun sosyalizasyon sürecinde önemli ve etkili bir rol oynamaktadır. Birlikteliğin bir simgesi olarak güçlenen kültür kavramı beraberinde toplumsal normları da pekiştirmektedir. Dolayısıyla kültür zaman içinde birlikte yaşamanın bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Toplumsal olarak göç olgusu içerisinde dinamiklik barındıran bir kavramdır. Göç, insanların yaşamını sürdürebilmesinde oldukça önemlidir. Göç olgusu yine tıpkı diğer toplumsal olaylar gibi zaman içerisinde değişime uğramıştır. Göç ile ilgili olarak Kümbetoğlu (2012: 63) göçün oluşma şekline bağlı olarak analiz biriminin farklılaşacağını söylemektedir. Yani göç etme konusunda, alınan karardan göç eden kişinin teklifi ya da çoğulluğu, göç etme koşulları vs. gibi tüm kategoriler için ayrı olarak konumlanmıştır. Göçün çok yönlü ve çok boyutlu olması aynı zamanda onun aktif bir oluşum olduğunun da açıkça göstergesidir.

Günümüz göç hareketlerinin içerisinde çok tartışılan olan mülteci göçü, dünya gündemini etkileyen sansasyonel bir hareket olarak görülmektedir. Bu hareket aynı zamanda insani bir krizin de göstergesi olarak da kabul edilmektedir. Ülkelerinden göç etmek zorunda kalan bu insan kitlesi, güvenliklerinin yeniden temini için başka bir ülkenin korumasına ihtiyaç duymaktadırlar. Özellikle Suriye’de gerçekleşen gerilimlerden ötürü, Suriye’nin sınır komşusu olan Türkiye mültecilere barınma olanağı sağlama konusunda ilk sırada yer almaktadır. Bugün, Göç İdaresi Genel

Müdürlüğü'nün verilerine göre, Türkiye bünyesinde geçici koruma hizmetinden yararlanan 3.644.342 Suriyeli bulunmaktadır (GİGM, 2019). Türkiye hem jeopolitik konumundan dolayı hem de uyguladığı ılımlı göç politikasından dolayı birçok mültecinin korunmasını ve güvenliğini üstlenmiştir.

Türkiye, sınır olarak komşu olsa da kültür olarak kendinden olmayana karşı uyum probleminin en azami sürede aşılması için gerekli olan çalışmaları başlatmıştır. Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı (GİGM, 2019) bu uyum sürecinde mültecilere karşı birçok alanda faaliyetler yürüterek buldukları ülkeyi tanıma fırsatı sunmuşlardır. Araştırma konusu, Türkiye'nin mültecilere karşı birlikte yaşama kültürü ekseninde sergilemiş olduğu sosyolojik olgu ekseninde irdelemeyi içermektedir.

1.3 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada birbiriyle yakından bağlantılı olan iki farklı konu birleştirilmeye çalışılmıştır. Türkiye'nin birlikte yaşama kültürüne ne derece hâkim olduğu ile bu hakimiyeti mültecilere karşı nasıl sunduğu bir araya getirilerek açıklamak istenmektedir. Göç deneyimi, birlikte yaşama zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir. Farklı kültürlerin etkileme ve etkilenme güncellemelerini yapan bu insan hareketliliği, aynı zamanda yeniden sosyalleşmenin inşasını da üstlenmektedir. Bu doğrultuda insan hayatı üzerine olan etkisine bakıldığında göze çarpan ilk durum, uyum eksenli yaşamın yeniden kurulduğunu ifade etmek mümkündür. Asimilasyon, ırkçılık, entegrasyon gibi çeşitli sosyal politikalar ile göç edilen hedef ülkeye katılım süreci gerçekleşmektedir.

Göç alan ülke olarak Türkiye, mülteci krizi sürecini hafifletmek adına gerek ülke içi uyguladığı politikalar ve sığınma ihtiyacının sağlanması ile gerekse dünya kamuoyuna yaptığı açıklamalar ile yakından ilgilendiğini bildirmektedir. Araştırmanın amacı, Türkiye'nin mültecilere karşı nasıl bir tavır sergilediğini The More-“Daha” filminin sosyolojik bir okuma analiz edilmesidir.

1.4 Araştırmanın Önemi

Giderek kendine dönen, toplumsallaşmadan uzaklaşan bu toplumsal yapıda birlikte yaşamın imkânı üzerinde durulurken, böylesi bir insani krizin nasıl ve ne derece atlatılacağı konusu, ‘birlikte nasıl yaşanır’a alternatif cevaplar bulmaya zorlamıştır. Bu açıdan bakıldığında, insani kriz olarak adlandırılan mülteci hareketinin birlikte nasıl yaşanılacağı sorununun çözümünü farklı şekillerde gösterebilir.

Geçici süreliğine bile olsa farklı bir devletin himayesi altına girerek bir şekilde varolan kurulu düzene uyum sağlamaya çalışan mülteciler, aynı zamanda özsel olarak kendi hayatlarını da devam ettirmeye çalışırlar. Sunulan hizmetin yetersiz olduğu durumlarda kendi hayatlarını devam ettirmek zorunda kalan mülteci bireylerin ne şekilde bunu gerçekleştirdiği üzerinde durulması gereken bir diğer noktadır. Bu noktada devletin sunduğu imkânları sınırlı bir yere kadar kullanan mülteci bireyler, göç ettikleri ülkenin vatandaşıyla iletişime geçmek durumunda kalacaktır. Bu noktada birlikte yaşamak için gerekli ilk adım olan iletişim ağı kurularak toplumsallaşılabilir.

Bu araştırmada önem arz eden nokta, güncelliğini koruyan ve iki farklı problem olan birlikte yaşama ve mülteci kavramlarını Türkiye temelinde ele alarak bağlantılı bir şekilde açıklamaya çalışmaktır.

1.5 Sınırlılıklar

Yapılan araştırmada yöntem olarak içerik analizi tercih edilmiştir. Türk yönetmen olan Onur Saylak'ın çekmiş olduğu 2017 yılı yapımı olan The More-“Daha” filmi sosyolojik açıdan çözümlenmeye çalışılmıştır. Bir film analizi ile sınırlı olan bu inceleme toplumsal gerçekliğin yansıtılması ve anlatılması konusunda yardımcı olacaktır.

1.6 Çalışmanın Kapsamı

Araştırma metninin ilk bölümünü araştırmayla ilgili temel çerçeve oluşturmaktadır. Araştırmanın problemi, konusu, amacı, önemi, sınırlılıklar ve kapsamı gibi konular hakkında bilgi verilmiştir. Kuramsal ve kavramsal çerçevenin oluşturulduğu ikinci bölüm; iki alt başlığa ayrılarak göç ve mülteci konusu ayrı olmakla birlikte bağlantılı olacak şekilde aktarılmıştır. Ayrıca birlikte yaşama konusu ise diğer alt başlıkta açıklanmaya çalışılmıştır.

Göç kısmında değinilen alt konular: ötekilik, mültecilik ve uygulanan politikalar. Diğer kısım olan birlikte yaşamada değinilen konular ise, farklılık, ötekileştirme, hoşgörü, empati ve çokkültürcülük olarak yerini alır. Üçüncü bölümde yer alan konu yöntem konusu olup, seçilen yöntem, film analizi vs. gibi konularda açıklamalar yapılmıştır. Dördüncü kısım olan bulgular kısmında, analiz edilen The More-“Daha” filmi ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. Beşinci ve son bölüm olan sonuç kısmında, araştırmayla ilgili bir sonuca varılarak genel bir değerlendirme yapıp bölüm noktalanmıştır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 İlgili Araştırmalar

2.1.1 Göç Olgusu ve Mülteci Kavramı

Çalışmanın bu bölümünde öncelik olarak göç olgusu üzerinde durulmakta ve bilgi verilmektedir. Dinamik bir yapıya sahip olan göç olgusunun zaman içerisinde, kavramsal ve türsel anlamda nasıl bir değişim ve dönüşüm geçirdiği açıklanmaya çalışılmaktadır. Bunun yanı sıra Ravenstein, Stouffer ve Lee gibi önemli göç kuramcıları ile göç olgusu aktarılmıştır. Göç kısmı açıklandıktan sonra araştırmanın diğer kilit noktası olan göç olgusu ile mültecilik arasındaki bağlantısı kurulmaktadır. Öteki olarak damgalanan mülteciliğin, göç etmeye karar verme noktasında bir tercih mi yoksa zorunluluk mu olduğu noktasında ele alınmaktadır. Suriye'den göç eden mültecilerin durumunu hem yakından takip eden hem de sığınma imkânı sunan ülke olarak Türkiye, göç alan ülke konumuna gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında göç, mülteciler ve Türkiye bağlantısının kurulması açısından Türkiye'deki mültecilik deneyimlerine bu çalışmada yer verilmektedir. Bu bölümde yer verilen başlıklardan bir diğeri uluslararası hukuk bağlamında mülteci hakları ve uygulanan politikalarıdır. İnsanlık krizi olarak adlandırılan mültecilik durumunun özellikle 2011 yılından bu yana kendini hissettirir derecede şiddetli bir hareket haline gelmesi ile hukuksal boyutu da önem taşımaktadır. Mülteciliğin, ulus aşırı bir hareket olması göç edilen diğer ülkelerdeki uygulanan politikaları da etkilemektedir.

Üzerinde durulan ve araştırmaya farklı bir bakış açısı sunan bir diğer konu göç olgusundaki kadının yeridir. Öteki olarak sınırda karşılanan mültecilerin yanı sıra kadın mülteciler ötekinin ötekisi gibi bir sınıflamaya tabi tutulmaktadır. Göç esnasında kadına biçilen rol ile göç süreci, mülteci kadınlara travmatik olarak adlandırılacak deneyimler yaşatmaktadır. Bununla birlikte Türkiye'deki mülteci kadınların durumu ve onlara yönelik uygulanan politikalara da değinilmektedir.

2.1.1.1 Göç Kavramının Tarihsel Gelişimi

Göç olgusu insanlık tarihi boyunca süregelen bir hareketliliği ifade etmektedir. İnsanla ilişkiselliği bakımından önemli bir yere sahip olan göç, yaşamsal faaliyetlerin sürekliliği açısından önemli rol oynamaktadır. Göç, sosyolojik bir olgu olarak, toplumsal yapının ve birliğin sağlanması açısından gerekli olan kurumsal öğeleri yakından etkilemesi açısından, insan hayatını şekillendiren bir yapıdır. İnsan yaşamını şekillendiren kurumlardan herhangi birinde baş gösteren olumsuzluk, göçe neden

olmaktadır. Türkiye'ye gelip yerleşen mülteciler ile birlikte yaşamının olanaklı hale gelmesi açısından göç konusuna da değinilmektedir.

Göç olgusu insanlığın varlığıyla birlikte bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde gerçekleştirilmiş bir devinimi ifade etmekle birlikte insanların önce can sonra mal güvenliğini sağlamak için buldukları yerden daha güvenli olan başka bir yere gitmelerini ifade etmektedir. Göç hareketinin gerçekleşmesi durumunda, hem göç eden hem de göç edilen yerde toplumsal değişim ve dönüşümler yaşanmaktadır. Bu bağlamda sosyolojik bir olgu olan göçün oluşumuna yol açmasının yanı sıra sosyal ilişkilerinin seyrinin değişmesinde de önemli bir unsur olarak kabul etmek mümkündür. Göç hareketi sonucunda oluşan toplumsal problemlerden dolayı ortaya çıkan çatırdamalar ve güvensizlik sonucu oluşan sosyal bağların gerginleşerek kopma derecesine gelmesi de var olan yerleşik düzenin bozulması durumları görülmüştür.

Toplumsal yapıda iletişim ve etkileşimde göçün rolü yadsınamaz. Özellikle göçün, farklı kültürlerin tanınması, kültürler arasında bir iletişim ağı kurulmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca farklı kültürlerden oluşan iki kültürün sentezlenerek yeni bir kültür paradigması oluşmasına katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla göçün doğrudan ya da dolaylı etkisiyle meydana gelen toplumsal oluşumların ortak bir payda etrafında belli bir amaç uğruna toplanan insanlar var olduğu sürece ayakta kalmayı başarabileceği söylenebilir.

Göç kavramının tanımını yapmak, öncelikle göçün ne olduğunun veya ne olmadığını anlaşılması açısından faydalı olacaktır. Göç tanımı Özçelebi'nin ifade ettiği üzere (1991: 8) mevcut durumdan sıyrılıp daha iyi koşullara erişmek aynı zamanda bu iyi koşulların gerisinde kalmamak, olası duruma uyum sağlayabilmek amacıyla nedenler aracılığıyla, ekonomik, toplumsal ya da siyasal anlamda yer değiştirme eylemi olarak kabul edilebilir. Bu yer değişimi, aynı ülke içinde olan bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine geçiş olabileceği gibi ülkesinden başka ülkeye gitme halini de kapsar. Dolayısıyla her göçün kendine özgü gerek bireysel düzeyde gerekse topluluk düzeyinde bir oluşum şekli ve süreci olduğunu ifade etmek mümkündür. Göçün dinamik yapısı sürekli olarak ortaya konan teorilerin geçerliliğini de sorgulanmasını gerekli kılmaktadır. Dönemlere ve faktörlere bağlı olarak gerçekleşen göç hareketi, beraberinde yeni bir teorik çerçevenin oluşumunu da zorunlu

kılar. Bunun yanı sıra sürekli yeni kavramlar kazandıran göç olgusu bu sürekliliğe açık olmak zorunda kalmaktadır.

Göç, mekânsal ve kendini gerçekleştirilmeye yönelik açılardan belli kalıplara sığdırılması mümkün olmayan bir olgu olarak kabul edilebilir. İlk göç hareketinden bu yana göçü etkileyen ve göçü meydana getiren nedenler dönemselsel olarak farklılaşmaktadır. Bunun yanı sıra göçün biçim ve oluşum açısından da değişimi zaman içinde gerçekleşmektedir. Tarihsel zeminde göçü etkileyen değişkenleri kategorize etmek daha kolay iken, günümüz göç hareketlerinin analizi için farklı birimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu açıklamadan hareketle göçü sınırlandırmak veya belli başlı tipik bir göçten bahsetmek, göç olgusunu tanımlarken eksik bir açıklama olacaktır. Çünkü mevcut bir yer değiştirme hareketi olarak tanımlanan göçü, vatandaşı olduğu ülkenin içerisinde konum değiştirmesi ya da ülkenin sınırları dışına çıkarak başka bir ülkeye göç etmesi durumu en genel tanımı ile iki farklı göç çeşidinin olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Daha net ve açık bir ifade için, Uluslararası Göç Örgütü (2009: 27-59)'nün hazırlamış olduğu sözlükten yararlanarak iç göç ve dış göç terimlerinin ne anlama geldiğini açıklamaya çalışılmaktadır. İç göç, göç eden insanların ülkesinin bir bölgesinden başka bir bölgesine geçici veya daimi olmak üzere göç eylemini yeni bir ikametle sonuçlandırması olarak açıklarken; dış göçü bir diğer adıyla uluslararası göçü, bireysel veyahut toplu halde göç eylemini gerçekleştiren kümenin geçici ya da daimi olarak vatandaşı olduğu kökeni olan ülkeden ayrılarak başka bir ülkeye yerleşmeleri olarak açıklanmaktadır. Bu göç çeşidinde vurgulanması gereken en önemli nokta; uluslararası bir sınırın geçilmesidir. Bu doğrultuda bir göçün uluslararası göç olabilmesi için göç eden(ler)in kendi ülkesi sınırı dışına çıkıp başka bir ülkeye doğru göç etmesi, o ülkede ikamet etmesi anlamını taşımaktadır.

İç göçü temellendirmek için örnek olarak ise en temel ve Türkiye özelinde kentleşme sürecinde inşasını büyük ölçüde etkileyen kırdan kente göç edenler oluşturabilir. Kent hayatının kırsal yaşama göre her bakımdan daha cazip geldiği yörelerde kırdan kente göçün gerçekleşmesi mümkündür. Bu durum yaşam standartlarının daha yüksek olması, olanak açısından kentin erişebilirliği bütünüyle her türlü hizmetin kırsal kesime nazaran daha aktif oluşu kenti tercih edilen ve göçe maruz kalan yerleşke durumuna getirir. Bu durumdan hareketle kent hayatının yapısıyla ilgili

olarak çekiciliğinin ağırlığından ötürü insan hareketliliği kente akın etmektedir. Ancak iç göçü sadece kent-kır olarak tanımlamak doğru olmayacaktır. Kaya'ya göre iskân birimi olarak yapılan ayırmda iç göçün dört farklı tipi olduğunu ve hepsinin farklı dalgalanmalar halinde gerçekleştiğini ve bunların:

- Köyden Kente Göç
- Kentten Kente Göç
- Kentten Köye Göç
- Köyden Köye Göç

olarak sınıflandırılmalıdır. Bu noktadan bakıldığında iç göçü ele alırken bu kategorilere göre ele alınmalı ve değişkenler bu şekilde analiz edilmelidir (Kaya, 2001: 4).

Dış göç veya uluslararası göç olarak adlandırılan ikinci göç türü ise, özellikle hem demografik hem de ekonomik olarak etkileyen ve etkilenen iki ülkenin karşılıklı durumu söz konusudur. Uluslararası göçün endüstri devrimiyle birlikte ortaya çıkan bir disiplin olarak söz eden Şirin Öner (2012: 14) mevcut göç çalışmalarının uluslararası göç olgusuyla yeni olgu ve kavramların ortaya çıkabileceğinden bahseder. Köken olarak başka bir ülkenin karakteristik özellikleri ile sınırları aşan birey veya grup göç ettiği ülkenin farklılığıyla yüzleşmek zorunda kalır. Göç eden perspektifinden olaya bakıldığında, bireyin göç ettiği ülkenin çekici nedenleri onu bu göçe gönüllü veya zorunlu hale getirmektedir.

Kitle halinde göçler (Özçelebi, 1991: 12) ise göçü yapan kitle göç eylemini gerçekleştirirken zorunlu olarak başka bir ülkeye göç eder. Doğal olaylar, yiyecek kıtlığı, politik ve dinsel baskı, savaş ve istila gibi nedenlerden dolayı ülkelerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Yapılan göç ile birlikte hem göç veren ülke hem de göç alan ülke bu yer değiştirme hareketi nedeniyle ekonomik ve demografik problemler yaşamaktadırlar. Fakat bireysel veya küçük çaplı gruplarda göç daha çok bir tercih meselesidir. Bireylerin göç ettikleri ve göç edecekleri ülkeyi olumsuz yönde etkileme oranlarının ise düşük olduğu belirtilebilir. Bu grubun göç etmesindeki başlıca sebepler ise, ekonomik temelli ve sosyal refah seviyesine kavuşma istekleridir. Bunun yanı sıra hizmet ve eğitim gibi faktörler de göç hareketlerini gerçekleştirmek için geçerli diğer sebepler olarak belirtilebilir. Kitle halinde olan göçlerde ise göçe neden olan durum vatani olan ülke sınırlarından güven, ihtiyaç amaçlı başka ülkeye ve olumsuz

toplumsal şartlardan dolayı ülkesine geri dönmek istemeyen insanları kapsar. Kitlesele göçü meydana getiren temel nitelik zorunluluk hallerinin göstergesidir. Ülkelerini terk etmek zorunda kalan ve başka bir ülkeye hareket edilmeyi huzur ve güven ortamının ne derecede elde edilebileceği noktasında ise önem taşımaktadır.

Göç olgusunu incelerken üzerinde durulması gereken diğere bir nokta ise göç ile birlikte kullanılan diğere kavramların karşılıklı ilişkisi üzerinedir. Göçü gerçekleştiren kümeye nitelikleri ve durumları açısından verilen isimlerdir. Göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları genel olarak bakıldığında hepsi göç etme halinde insan gruplarına verilen isimler olarak kullanılsa da bu kavramlar birbirinden farklılık gösterir. Uluslararası Göç Örgütü (2009: 22-49)'nün yapmış olduğu göçmen tanımına göre kişinin kendi rızasıyla göç etmeye karar vermesi ve hiçbir şekilde zorlayıcı bir etkenin bulmaması, tamamıyla kendi kişisel rahatlığı için göç etmeye karar vermiş kişidir. Göçmen kişi maddi ve sosyal durumunu iyileştirmek amacıyla başka ülkeye göç eder. Temel olan düşünce kişinin kendi seçimi doğrultusunda ve kendine faydası olacağını düşündüğü şekilde göç etme eylemidir. Mülteci kavramında ise bir zorunluluktan dolayı ülke sınırı dışına çıkan ve ülkesinde maruz kaldığı zorluktan dolayı vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yaralanmak istemeyen kişilerdir.

Son kavram olan sığınmacı ile ilgili olarak uluslararası korunma arayan bununla ilgili göç etmek istediği ülkeye mülteci başvurusunda bulunan ancak yaptığı başvurunun sonuçlanmasını bekleyen kişidir. Başvurularının kabul edilmemesi durumunda kendilerine ülkede kalma izni verilmemişse bu kişiler buldukları ülkeden sınır dışı edilebilirler. Üç kavram incelendiğinde; göçmen için göç etme özgürlüğü olan ve kendi kararı ile göç eden, mülteci için izinli göç izni bulunan ve göç etmeye zorlanmış olan, sığınmacı için ise göç etmek zorunda bırakılan ancak korunma bekleyen ve mülteci olabilmek için hukuki yollara başvuruda bulunan ancak bir sürece tabi olan demek yanlış olmayacaktır. Göçmen, mülteci, sığınmacı kavramlarını açıklarken Türkiye'yi de yakından etkileyen uluslararası göçe maruz kalma durumundan kaynaklanan mülteci görünümleri irdelemek önemlidir. Özellikle son yıllarda gerçekleşen göç olgusunu bu kavramlarda incelemek gerekmektedir.

2.1.1.1 Ravenstein Göç Kuramı

Göç ile ilgili olarak sadece insan faktörünü ele almamak gerekir. Göç kavramı ile ilgili birçok kuram ortaya atılmıştır. Ancak göç kuramı deyince akla ilk isim olarak

Ernst Georg Ravenstein gelmektedir. Endüstriyel bağlamda bir dönemin başlamasıyla birlikte buhar gücüyle çalışan makinaların yapımı buna bağlı olarak da ekonominin ve sermayenin artmasına sebep olmuştur. Uluslararası göç kapsamında ilk hareketlenmeler endüstrileşmeye başlamanın bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. G. Ravenstein (Kahraman&Çalışkan, 2015: 477-478) göç çalışmalarında ekonomik kalkınmanın göçe neden olduğunu belirtir ve göç, sanayi, ticaret, ulaşım ağındaki gelişmeler ile daha da artış göstermektedir. Ona göre göçe yol açan en önemli neden ekonomidir. Durağan halde yaşamını sürdüren nüfusun harekete geçmesine ivme kazandıran olay ekonomideki kalkınmanın kendisidir. Endüstrileşmenin gerçekleşmesiyle artan ve iyileşen yaşam standartlarına erişmek, göç eden için temel amaç durumundadır. Ravenstein'in göç kuramını temellendirirken yedi göç kanununa ayırdığını belirten Çağlayan (2006: 68-69), genel anlamda bakıldığında derin ve güçlü bir analizden yoksun olduğunu ancak yapılan çalışmanın alanında bir ilk olarak öncüllüğü temsil ettiğini söylemektedir. Göç olgusunu gelişen endüstriyle ve bununla büyümeye ve gelişmeye başlayan kentleşmeyle oluşturan Ravenstein, insanların daha iyi bir hayat için başka yerlere göç ettiğini söylemektedir.

Ela Özcan (2018), Ravenstein için göç kanunlarını belirlerken 1800'lü yıllarının İngiliz toplumunu temel alarak oluşturduğunu söylemektedir. Özellikle bu dönemde gerçekleşen bölgesel göçler, göçün sebep olduğu temel argümanların belirlenmesi için önemli rol oynamaktadır. Sanayileşme ile artan fabrikalar sayesinde, yeni istihdam alanları açılmıştır. Kırsal hayata göre olanakların daha çok olduğu kent hayatına doğru nüfus göçü yaşanmıştır. Ravenstein, göç olgusunu tek bir duruma bağlamamaktadır. Ekonomik fırsatların yanında toplumsal koşulların daha iyi oluşu, eğitim faktörü gibi çeşitli nedenlerden dolayı gerçekleşebilir. Ancak bu sayılan faktörler arasında en önemli atfedilecek olanı kuşkusuz ekonomik sebeplerdir. Bunun yanı sıra uzaklığın da göç kararını vermede etkili olduğunu belirtmektedir.

Ravenstein, göç kuramını oluştururken yedi göç kanunundan bahsetmektedir.

Bunlar:

- 1) Göç ve Mesafe
- 2) Göç Basamakları
- 3) Yayılma ve Emme Süreci
- 4) Göç Zincirleri

- 5) Doğrudan Göç
- 6) Kırk Kent Yerleşimcileri Farkı
- 7) Kadın Erkek Farkı'dır (Çağlayan, 2006: 69-70).

İlk olarak, göç ve mesafe ilişkisine bakacak olunursa, göç edilirken göç edilecek yere mesafe faktörünün etkili olduğundan bahsetmek mümkündür. Genel olarak seçilen hedef yerleşim yerleri, uzaklık yakınlık derecesine göre tercihen değişebilir. Özellikle bölgesel yani iç göçlerin yoğun olduğu bu dönemde, kısa mesafede bulunan endüstri merkezlerine doğru yönelmeler görülmektedir.

Göç basamakları, sanayileşme ile istihdam alanlarındaki artış ve buna bağlı olarak kalifiye elemana duyulan ihtiyaç durumu meydana gelmektedir. Sanayileşme ile iyileşen yaşam standartları, yakın mesafede bulunan ve işe ihtiyacı olan nüfusu kendine çekmektedir. Bu çekicilik sonucu bulunduğu bölgeden merkeze doğru akan nüfus göç ettiğinde, göç edilen yerde bir boşluğun oluşmasına yol açmaktadır. Burada açılan boşluk, merkeze göre uzak ancak boşalan yere yakın olan yerleşim yerlerinin boşalan yerleri doldurmasıyla sonuçlanacaktır. Basamak basamak ilerleyen bu göç hareketi mesafe faktörünün zamanla da olsa minimuma indirgenmesine yardımcı olur. Bu şekilde sanayinin merkezi olan şehre olan uzaklık ne kadar olursa olsun, basamak atlayarak hedef olan yerleşim yerine varış mümkün olabileceğine dairdir.

Yayıma ve emme süreci, karşılıklı gelişen iki süreci ifade etmektedir. Yayıma eylemini gerçekleştiren aktör, göç eden topluluklardır. Belli bir amaç için, ait oldukları yerden başka bir yerleşim yerine göç eden bu topluluk, faydalanmayı düşündüğü her türlü hizmetten yararlanmaktadırlar. Bir muamma içerisinde göç kararını verip göç eden göçmenler, beklentilerinin karşılanması durumunda yayıma süreci hızlanmaktadır. Bu yayıma sürecinde göç edenler işlerine, fabrika sahipleri yani patronlar ise aradığı elemana kavuşmakta ve bu şekilde göçmenler merkez tarafından bir anlamda ucuz emek olarak emilmektedir.

Göç zincirleri kuramı, göç alma ve göç verme eylemi üzerine kuruludur. Bu kuram bir döngüye işaret eder. Bu döngü, göç alan konumunda olan bir yerleşim yerinin zamanla göç veren statüsüne dönüşeceğine işaret etmektedir. Yukarıda bahsedilen göç basamakları kuramında bahsedilen zincirleme açık bir şekilde görülebilir. Daha iyi fırsatları yakalamak için insanlar göç etmektedir. Bu insanlar için yüksek yaşam standartları etkileyici bir faktördür. Aynı zamanda göç edilen yerlerdeki

boşlukları doldurmak için başka insanlar bu boşluklara doğru hareket eder. Konumsal olarak uzağın yakını olma durumu, göç edilen yerleşim yerine daha uzaktaki insanların göç etmesi için önemli bir neden olmaktadır. Göç veren yerler zamanla göç almaya başlar, aynı şekilde göç alan yerler de göç vermeye başlamaktadır. İlk göç eylemi bu döngünün başlamasına sebep olmuştur.

Doğrudan göç kuramı yukarıdaki diğer dört kuram arasından farklı bir noktaya değinmektedir. Yukarıdaki dört kuram, özellikle mesafe faktörü üstüne yoğunlaşmış ve temellendirilmiştir. Bir sonraki noktaya varış için önce bir önceki basamaktaki noktaya gelmesi gerekmektedir. Ancak doğrudan göç bu bahsedilenlerin aksine bir durumu ifade etmektedir. Bu göç kuramında mesafenin temel belirleyen olmadığı bir durum söz konusudur. Doğrudan göç kuramında amaç, sanayileşen ana merkezlerle mesafe faktörüne bakılmaksızın edilen göçü ifade etmektedir. Göç için belirleyici rolü olan mesafe faktörünün yerini sanayi merkezleri almaktadır.

Kırk kent yerleşimcileri farkı kuramında, köyde yaşayanlar insanlar ile kentte yaşayan insanların göç etme eğilimindeki sıklıktan bahsedilmektedir. Kent sakinlerine oranla göç hareketi, kırsal alanda daha fazla kendini hissettirmektedir. Her iki yerleşim yeri için bahsedilen bu farklılık, memnuniyetle alakalı olabilir. Kırsal kesime göre düzeni ve hayatı daha yüksek standartlar seyrinde ilerleyen kent nüfusu göç etmeye daha az ihtiyaç duymaktadır. Buna karşın hayatını daha insani şartlarda idame ettirmek isteyen kırsal nüfus, göç eylemini daha çok hayata geçirmektedir.

Son kuram olarak göç hareketi, kadın ve erkek cinsiyeti açısından farklılık göstermiştir. Ancak, göç eden kadınlar genel olarak demografik açıdan erkeklere oranla daha fazla bu olgu içerisinde aktif olduklarını ifade etmek gerekmektedir. Göç edilecek yerin uzaklık faktörü de kadınların göç deneyimlerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu durum kadınların göç dalgalanmalarında daha etkin bir rol oynadığını göstermektedir. Bunun yanı sıra erkek nüfusu ise mesafe olarak daha uzak yerlere göç ettiği için ulus aşırı göçlerde önemli bir etkiye sahiptir. Bu durumda kadın göç hareketleri daha yerel bir göç dalgası etkisine sahipken, erkek göçleri daha geniş çaplı dalgalanmalara yol açmaktadır.

2.1.1.1.2 Stouffer'in Kesişen Fırsatlar Kuramı

Göç ile ilgili teorilerden bir diğeri de Stouffer'in temellendirdiği Kesişen Fırsatlar Kuramıdır. Kuram, hareketlilik ve mesafe arasında zorunlu bir ilişki

olmadığını varsayar. Alternatif olarak bir hedefe gerçekleşen göç hareketi sayısının bu hedefteki fırsatların sayısı ile doğru orantılı ve müdahil fırsatların sayısı ile ters orantılı olduğunu öne süren ‘müdahil fırsatlar’ kavramını ortaya koyar. Başka bir deyişle, verilen bir hedefe giden insanların sayısı, o hedefteki fırsatların artış yüzdesiyle doğru orantılıdır (Şenol Sert, 2012: 31).

Sunulan fırsatlar dâhilinde mesafe faktörünün yanı sıra göçü cazip hale getiren bu durum, göçmenlerin hedef ülke ile arasındaki uzamsal mesafeye ek olarak fırsatların fazlalığının da altını çizer. Bu durumda göç alan yerleşim yerinin çekim potansiyelinin güçlü olması hem mesafe faktörüne hem de fırsat çeşitliliğinin fazlalığına bağlı denilebilir.

Stouffer, göç ile mesafe arasında değil, göç ile fırsatlar arasında doğrudan bir ilişki olduğunu varsaymaktadır. Mesafenin işgücü piyasasındaki bilgi akışı açısından değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Yani bireyler, daha yakın mesafelerdeki fırsatlar hakkında, uzak mesafelere göre daha detaylı bilgi sahibidirler (Ela Özcan, 2018: 191).

Genel olarak bu göç kuramında etkin özne olan göçmenin göç etme isteğine bağlılığı ile ilgilidir. Göçmen, gönüllü olarak başka bir yerleşim yerine göç ederken bu göç ediş daha çok isteğe bağlı olarak gerçekleşir. Sunulan fırsatlar daha çok ekonomik kalkınma ve refah bir yaşam sürdürme açısından ihtiyaçları karşılar niteliktedir. Bu durumda bu tür ihtiyaçların giderilmesi ile ilgili olarak, ihtiyaçları karşılayan ülke, doğrusal olarak daha çok göç almaya meyilli olacaktır. Daha çok istihdam alanında ihtiyaç duyulan eleman açığını doldurmak için göç almayı amaçlayan hedef ülke, aynı zamanda işgücü göçüne de duyulan ihtiyacı da gidermiş olmaktadır. Bu durumda göç etmek için hedef seçilen ülkenin ihtiyaç açığı ve göç veren ülke vatandaşının yani göçmenin bulunduğu istihdam talebinin karşılanma durumundan ötürü her iki taraf için bir ihtiyaç ve fırsat sirkülasyonu gerçekleşir.

Stouffer’in Kesişen Fırsatlar Kuramı, göçü sadece ekonomik boyuta indirgemesinden dolayı, yanlış olmamakla birlikte eksik olarak değerlendirilebilir. 1940’ların toplumsal durumuna bakılacak olunursa, sanayileşme ile ekonomik sistemdeki yükseliş söz konusudur. Yeni iş alanlarının açılması ile o dönemde göçün büyük bir çoğunluğunun sebebi olarak ekonomiyi kabul etmek gerekmektedir. Ancak göçü yalnız ekonomik faktörlere indirgemesi bakımından bu kuramın eleştirilmesi

gereken noktalar vardır. İşlevsel olarak bakıldığında göçü tek bir koşula dayandırmak, kuramın geçerliliği ve kapsamı açısından eksiklik olduğunu gözler önüne sermektedir (Aydemir&Şahin, 2017: 364).

2.1.1.1.3 Lee'nin İtme-Çekme Kuramı

Lee, göç yazınında önemli açıklamalar geliştirmiş bir diğer göç kuramcısıdır. Özellikle Stouffer'in üzerinde durduğu müdahil fırsatlar kavramının üzerinde yoğunlaşır ve kuramının şekillendirmesinde önemli rol oynar. Lee, müdahil fırsatların göç üzerinde etkisinin büyük olduğunu ve göçe neden olan dört etkenin olduğunu söylemektedir. Bu etmenler: kaynak yerle ilgili etkenler, hedef yerle ilgili etmenler, müdahil fırsatlar ve kişisel etkenler olarak açıklanmaktadır (Sert, 2012: 13).

İtme-çekme teorisiyle göçe neden olan etkenleri bağdaştıran Lee, kaynak ülkeden hedef ülkeye göç ederken, hedef ülkedeki çekici faktörlerin çoğunluğuna işaret eder. Kaynak ülkede var olan itici faktörler, hedef ülkedeki çekici faktörlerin üstünlüğü karşısında mesafe faktörüne bakılmaksızın göç eyleminin gerçekleştirilmesine yol açar.

Genel bir değerlendirme yapılacak olunursa, bu durumda göç kuramlarının öncüsü olarak kabul edilen Ravenstein'le başlayan ve temeli atılan göç kuramı, çıkış noktasına bakıldığında asıl sebebi ekonomiktir. Ekonomik unsurların yanı sıra diğer sebeplerden dolayı oluşan sebepler; toplumsal, eğitim amaçlı, çevresel vs. gibi faktörlerle göç edilse de en önemli neden olarak ekonomik temelli olduğu dile getirilmelidir. Bunun yanı sıra mesafe faktörünü de göç edilecek yerin seçimi konusunda önemli bir yere oturtan Ravenstein, genel olarak göç edilecek olan yerin yakın mesafede olan yerler olacağını altını çizer. Ulaşım ağının teknolojik açıdan gelişmesiyle mesafe algısının en aza indirgenmesinden dolayı, Ravenstein'in göç için ölçüt olarak kullandığı mesafe faktörü etkisini kaybettiğini söylemek olanaklıdır.

Dönemsel açıdan bakıldığında, Ravenstein'in göç kuramı o zamanın toplumsal yapısına uygun bir göç kuramı niteliğini taşıyor olsa dahi güncellenmesi ve geliştirilmesi gereken bir göç kuramı olarak varlığını idame ettirmektedir. Bunun yanı sıra müdahil fırsatlar ile yeni bir göç teorisi ortaya çıkaran Stouffer, Ravenstein'in göç etme kuramındaki bölgeselliğini ve mesafe faktörünü hedef yerin çekiciliğini ekleyerek bu göç teorisi ile bağdaştırır. Daha iyi koşullarda yaşamak için standartlarını

yükseltmek isteyen insanlar, göç edilecek yeri belirlerken yakınlığından ziyade sunulan fırsatların kalitesine ve yoğunluğuna göre göç eylemini şekillendirebilir.

Stouffer'in müdahil fırsatlarından etkilenecek kendi göç teorisini geliştiren Lee, temel olarak göç veren yerin ve göç alan yerin nedenleri üzerinde durarak itme-çekme kuramını oluşturmuştur. İnsanları göç etmeye iten durumlara ve aynı şekilde göç alan yerleşim yerinin çekiciliği konusunda atıfta bulunan Lee, olumlu ve olumsuz unsurların etkileri dahilinde bu çekicilik ve iticiliğin nitelenebilirliğini çözümlenmeye çalışmıştır.

2.1.1.2 Öteki ve Göç Ekseninde Mülteci Tanımlaması

Göç olgusu, bünyesinde hem rıza hem de zorunluluk barındıran bir kavramdır. İşçi göçleri genel olarak rızaya dayalı gerçekleşirken, mülteci göç hareketlerinde ise bir zorunluluk mevcuttur. Özgür (2012: 201), zorunlu göç hareketinden bahsederken, odaklandığı nokta ötekileştirmedir. Ötekileştirmeyi yaparken, insanların sahip ve ait oldukları kimlikler üzerinden yapılmakta ve şiddet yoluyla tavrını sergilemektedir. Küreselleşme fikri ile ülke sınırlarının ortadan kalkacağı fikri ifade edilse de ulus devlet yapısı etkisini sürdürmeye devam etmektedir (Sunata, 2012: 472). Göç akınları ile başlayan yabancı statüsü, kendisinden olmayana ifade etmek için kullanılan ötekiyi nitelemektedir. Farklılığı bünyesinde barındıran ötekilik kavramı, genellikle Avrupa kimliği dışında olan başka bir kimliği kabul etmemektedir (Sönmez, 2012: 80-81).

Göç sırasında göçmenler, göç ettikleri ülkenin sınırlarında pek çok engelle karşılaşmaktadır. Toplumsal konumları açısından, kaçak, yoksul, dışlanmış olarak ötelenen göçmenler, insani değerlerini de o sınırdan bırakarak göç ettikleri ülkenin topraklarına adım atmaktadırlar. Göçmenlere karşı kullanılan bu niteleyici sıfatlar, işleyen sistemde emeklerinin değerinin ne derece "ucuz" olacağını sinyallerini vermektedir (Akalin, 2012: 102). Bir sömürge aracı olarak kullanılan göçmenler, yaşam standartlarını yükseltme fikri ile göç etme kararı almışlardır. Ancak göçmenlere karşı sergilenen ilk tutum, ötekileştirici ve emeklerinden çıkar sağlama temellidir. Ekonomik açıdan ucuz emek işçisi statüsünde çalıştırılmak için kabul edilen bu göçmen topluluğu aynı zamanda sosyal açıdan da düşük statüye tabi olmaya mecbur bırakılmaktadırlar.

Türkiye'ye 2011 yılında başlayan göç hareketleri ile mülteci, sığınmacı gibi geçici süreliğine gelen ve bir süre kalacak olan göçmen grupları için Türkiye'nin

sergilediği politika da önem arz etmektedir. Güney ve Konak (2016)'a göre, Türkiye, mültecileri ötekileştirme sürecinde, yeniden yapılandırmaya çalışmaktadır. Avrupa'daki ötekiliğin yabancı algısının aksine, Türkiye'deki ötekileştirme yerli halkın kendini yeniden konumlandırmasına bağlı olarak toplumsal düzende mültecilere de bunu hissettirebilmektedir. Öteki tanımlaması vatandaşlığın yeniden tanımlamasında temellendiğini dillendirmek mümkündür (Güney&Konak, 2016: 121).

2.1.1.3 Tercih ve Zorunluluk Bağlamında Mültecilik

Göçler, tetikleyici unsur açısından, zorunlu ve gönüllü olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. Zorunlu göçün temel gerekçesine bakıldığında insanların siyasal nedenlerden dolayı vatandaşı olduğu ülkeyi terk etmek zorunda kalmasıdır. Siyasal nedenlerin sebep olduğu iç savaşlar, başka ülke tarafından ablukaya alınması, terör gibi can güvenliğini tehdit etmektedir. Gönüllü göç ise ekonomik, eğitim gibi zorunluluk olmayan yer değiştirme hareketini ifade etmektedir (Yaldız, 2014: 384).

Tercih olarak göç etmeye en nitelikli örnek işçi göçleridir. Sanayileşen devlet yapısı ile kalifiye eleman talep eden Batı Avrupa ülkeleri, işgücü ihtiyaçlarını ilk olarak Güney Avrupa ülkelerinden gidermektedir. 1960'lı yıllara gelindiğinde Türkiye, işçi gönderimi için başta Almanya olmak üzere birçok ülke ile anlaşma imzalamıştır (Kütük, 2015: 611). Böylelikle başlayan işçi göçlerinin temelinde ekonomik nedenler yatmaktadır. Ekonomik açıdan refaha kavuşmak ya da bulunduğu yerden daha iyi bir hayat sürmek için göç edenlerin kararlarında tercih etme durumu söz konusudur.

2011 yılında yaşanan iç savaştan ötürü ülkelerini terk etmek zorunda kalan Iraklı, Suriyeli göçmenler, komşu ülkelere göç etmek durumunda kalmışlardır. Bu durum mülteciler açısından karar aşamasında, tercih etmek zorunda bırakılan bir duruma işaret etmektedir.

Mültecilik, kavram olarak bakıldığında zorunluluk ve güvensizlikten dolayı göç etmeye mecbur kalan kişileri tanımlamaktadır. Toplumsal kaostan dolayı kendini güvende hissedemeyen ülke vatandaşı göç etmek zorunda kalır. Tercih noktasında, ülkede hala başka vatandaşların bulunması ve göç etmeme durumu, mülteciliğin zorunluluktan çok tercihi bir karar olduğunu destekler niteliktedir. Ancak güvenliği sağlama açısından yeterli donanım ve koruma gücüne sahip olamayan ülke içinde

yaşamı sürdürmeye çalışmanın oldukça riskli olduğu belirtilmektedir (Adıgüzel, 2018: 7).

2.1.1.4 Göç Alan Ülke Olarak Türkiye’de Mülteci Deneyimi

Göç ile ilgili olarak yakın bir ilişki için de olan ülkelerden biri olarak ortaya çıkan Türkiye, çeşitli göç deneyimine sahip olmaktadır. Özellikle jeopolitik konumundan dolayı, bazı durumlarda hedef ülke olurken, kimi durumlarda kaynak ya da transit ülke konumunda yer almaktadır (Özgür, 2012: 202). Bu durum aynı zamanda göç hareketleri gerçekleşirken Türkiye’nin de doğrudan ya da dolaylı olarak etkilendiğinin bir göstergesidir. Türkiye’nin yakın göç tarihine bakılacak olunursa, 1960’lı yıllarda Türkiye’nin etkin olarak oynadığı rol, kaynak ülke pozisyonundadır. Göç veren ülke olarak Avrupa ile göç durumunu sistematize eden Türkiye, misafir işçi göçü için bir göç politikası uygulamaktadır (Karaçay, 2012: 401). İlk olarak kırdan kente göç hareketleriyle başlayan bu döngü, daha sonra sanayisi gelişen Avrupa ülkelerinin işgücüne ihtiyaç duyması ile hukuksal mevzuatlar dâhilinde iç göç sıçramaları boyut değiştirerek ülke sınırlarını aşmaktadır.

Türkiye, işçi göçlerinin kolaylaştırılması adına, 1961 Anayasası’nın 18. maddesinde yer alan karar ile seyahat özgürlüğünü getirmiştir. Seyahat etme hakkı ile Türkiye vatandaşları, iş talebine karşılık olarak rahatça göç edebilme hakkına sahip olmaktadır (Karaçay, 2012: 403). 1980’li yıllara gelindiğinde ise Türkiye göç hareketlerinde bir değişim gerçekleşmektedir. Dışarıya emek göçü veren ülke konumundan, göç alan ülkeye dönüşmektedir. Bu nedenle Türkiye’yi 1980 öncesi ve sonrası dönem olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır (İçduyu&Korfalı, 2014: 97).

1980 sonrası Türkiye’si, turizm sektöründeki yükseliş ile ekonomik açıdan sıkıntıların giderildiği yeni istihdam alanlarının açıldığı bir dönemi ifade etmektedir (Işık, 2010: 118). Tatil için gelen turistler, içinde buldukları dönemde ekonomiyi canlandırmıştır. Bunun yanı sıra vatandaşı oldukları ülkeye karşılık Türkiye’nin daha ucuz bir ülke oluşu ve daha yaşanabilirliği, turist sayısını artırmakla kalmayıp, Türkiye’de yer edinme isteği uyandırmaktadır. Südaş (2014), tatil amaçlı gelen turistlerin Türkiye’de mülk edinmeye başlayarak Türkiye’de yerleşik bir yaşama geçmeye başladıklarını dile getirmektedir. Gelen turist nüfusunun %90’ından fazlasını Avrupa ülkelerinden olduğu bilinmektedir.

Böylelikle Türkiye, Avrupa ülkelerinden olmak üzere aldığı bu göç akını ile göç veren ülke olmanın yanı sıra aynı zamanda göç almaya başlayan bir ülke haline gelmiştir. Turist nüfusunun tatil için geldiği düşünüldüğünde, Türkiye’ye yerleşen

yabancı nüfusunun kıyı şeritlerde yoğunlaştığını söylemek yanlış olmayacaktır. Tatil için gelip Türkiye'ye yerleşen bu Batılı yabancılar, Türkiye'deki düzenli göçmen kategorisinde yer almaktadır. Düzenli göçmen kategorisinin yanı sıra Türkiye'de bulunan bir diğer göçmen çeşidi düzensiz göçmendir. Düzensiz göçmen, başka bir ülkeye illegal yollarla giriş yapan göçmene denir (Arınç, 2018: 1468). Bunun yanı sıra düzensiz göçmenler, sadece ülkeye giriş şekli açısından değil kalış amacından dolayı da farklı kategorilere ayrılmaktadırlar. Bunlar; transit göçmenler, kaçak göçmen işçiler, mülteci ve sığınmacılar olarak belirtilmektedir (İçduygu&Korfalı, 2014: 102).

Türkiye, dünya üzerinde yer aldığı konumdan dolayı göç sirkülasyonunun ortak noktasında yer almaktadır. Üç kıtanın birleştiği tek parça olarak mevcut konuma sahip olan Türkiye, kıtasal boyutta gerçekleşen her hareketlilikten doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmektedir. Çağın en büyük evrensel problemlerinden biri olan mülteciler konusunda da sınır komşuluğundan ötürü doğrudan etkilenmektedir.

İnsanlık krizi olarak dünya gündemini meşgul eden mülteci göçlerine kaynak olan ülkeler, Batılı sömürgeci ülkelerin boyunduruğunda olan ya da bu duruma meyilli olan Asya, Ortadoğu ve Afrika ülkelerine işaret etmektedir (Arınç, 2018: 1469). 20.yy ile birlikte çatışmaların ve insan hakları ihtilallerinin yaşanması durumu, bazı ülkelerde iç savaşların çıkmasına ve buna bağlı olarak insanların göç etmek zorunda kalmalarına sebep olmuştur. 2011 Arap Baharında gerçekleşen protesto sonucunda, 7.6 milyon Suriyeli komşu ülkelere göç etmek zorunda kalması bu duruma ilişkin önemli bir örnektir (Nurdoğan&Dur&Öztürk, 2017: 221).

Çatışma ortasında kalıp, göç etmeye mecbur bırakılan insanları korumak amacıyla hazırlanmış olan 1951 Cenevre Sözleşmesi doğrultusunda mülteci statüsünden yararlanabilmek için gerekli olan noktalar; zulme maruz kalmasından ve can güvenliğini sağlayamamasından ötürü ülkesi dışında bulunmaktır (Hazan, 2012: 187). Cenevre Sözleşmesi'ne göre, mülteci ile sığınmacı arasındaki en temel farklardan biri, Avrupa ülkelerinden gelme koşuludur. Bu durumda iç çatışmaya maruz kalıp can güvenliği tehlikede olan bir kişinin mülteci statüsünden yararlanabilmesi için Avrupa ülkelerinden birinin vatandaşı olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra Doğu'dan göç edenler sığınmacı statüsüne tabi tutulmaktadır (Kartal&Başçı, 2014: 283). Aynı dönemsel zorlukları yaşayıp, ülkesinden dolayı farklı muameleye tabi tutulan göçmen grupların aynı statüde derecelendirilmemesi, Doğu ülkelerine bir karşıtlığın yansıtıldığını gözler önüne sermektedir. Türkiye, göç alan ülke olarak soydaş göçü olarak adlandırılan Türk kökenli göçmenlerin sığınma talebi

doğrultusunda oluşan göç hareketine ek olarak sığınmacı-mülteci göçleri, transit göç ve kaçak işçilerin neden olduğu göç akını oluşturmaktadır (Kolukırk, 2014: 40).

Göç veren ülke statüsünden göç alan ülke konumuna geçen Türkiye, jeopolitik açıdan iç savaşın hâkim olduğu ülkeye en uzun kara sınır komşusu olması nedeniyle göç hareketlerine ev sahipliği yapmaktadır. Bugün dünyada yaklaşık olarak 2017 yılından itibaren 68,5 milyon zorla yerinden edilmiş insan nüfusu mevcuttur. Bunların 25,4 milyonu mülteci, 40 milyonu kendi ülkeleri içinde yerinden edilmiş kişiler, 3,1 milyonu ise sığınmacıdır. İçişleri Bakanlığı Göç Dairesi Genel Müdürlüğü (2016)'nden elde edilen bilgiler dahilinde geçici koruma hizmetini verebilmek adına 10 şehirde 26 geçici barınma merkezleri kurulmakta ve hizmet vermektedir. Kurulan barınma merkezleri toplamda 256.971 Suriyeli vatandaşa ev sahipliği yapmaktadır. Barınma ihtiyacının yanı sıra temel ihtiyaçlardan olan gıda, sağlık, eğitim gibi konularda Türkiye tarafından gerekli olan hassasiyet ve destek sağlanmaktadır (BMMYK, 2019).

AFAD'dan (2018) elde edilen bilgiler dahilinde, Türkiye'de bulunan geçici barınma merkezlerinin bulunduğu şehirler; Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, Mardin, Kahramanmaraş, Osmaniye, Adıyaman, Adana ve Malatya olmak üzere, barınma tipi olarak, çadır ve betonarme bölme, konteyner şeklinde hizmet vermektedir.

2.1.1.5 Uluslararası Hukuk Bağlamında Mülteci Hakları ve Uygulanan Politikalar

Göç, gerçekleşme süreci dâhilinde mevcut kurulu hukuksal düzenin bozulması ya da yeniden güncellenmesi gerçekliğini doğrulamaktadır. Göç eden kişi ya da topluluk içinde bulunduğu yaşam standartlarını, mekânı ve beraber yaşadığı insanları geride bırakmaktadır. Eğer ki göçün boyutu ülke dışı ise sayılan bu ögelere ek olarak kültür ögesi de dâhil edilebilir. Göçü alan ülke ise; toplumsal, siyasal, ekonomik vb. birçok alandaki değişim sürecini en aza indirmek için sınırlı ve seçici bir göç politikası izlemektedir.

Tarihsel süreç içerisinde, bulunduğu zorlu durumun yarattığı baskı ve güvenlik problemlerinden dolayı kaçan insanlar, korunmaları yani güvenliklerin sağlanması için başka ülkelere sığınmışlardır. I. Dünya Savaşı sonucunda yoğunlaşan mülteci hareketlerine çözüm önerisi bulmak adına Milletler Cemiyeti bünyesinde Mülteciler Yüksek Komiserliği kurulmuştur (Hazan, 2012: 186). 1951 yılında Birleşmiş Milletler'in oluşturduğu Cenevre Sözleşmesi ile mültecilere hukuksal açıdan hukuki bir statü atfedilmiştir. Bu açıdan bakıldığında bir kişinin mülteci olabilmesi için, dini,

dili, ırkı, siyasi görüşü ya da toplumsal bir gruba üye olması sebebi ile vatandaşı olduğu ülke tarafından güvenliğinin sağlanamaması ve can güvenliğinin tehlikede olmasından dolayı göç ettiği ülkenin korumasından yararlanmak istemesi gerekmektedir (Kılınç, 2018: 78).

Mülteciler, varış hedefi olarak Avrupa'ya işaret etmektedir. Göç hareketi, göç ettiği hedef ülkeye yönelirken beraberinde çok yönlü problemleri de getirmektedir. Akçapar (2012: 563), oluşan problemlerin daha çok tehdit algısı üzerine yoğunlaştığını söylemektedir. Tehdit algısını oluşturan neden ise güvenlikle olan ilgisi ile alakalıdır. Düzensiz göç dalgaları ile fırsat yakalayan terör olayları öncelikli olarak güvenliği tehlikeye sokmaktadır. Bunun yanı sıra kaygan zeminde olan koşullar sosyo-ekonomik çatışmaları, kültürel farklılık da kurulu düzen için bir tehdit unsuru görülmektedir.

Türkiye, 2013 yılında “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” (YUKK) nu hazırlayıp onaylamıştır (GİGM, 2018). Türkiye'nin bu tutumu, mülteciler üzerinde ılımlı bir politika sergilediğinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Bunun yanı sıra, göç projeleri açısından 45 adet biten proje olmakla birlikte, 18 adet devam eden göç projesi bulunmaktadır (GİGM, 2019).

Avrupa Birliği açısından bakıldığında, tıkayıcı göç dalgaları olmadığı müddetçe AB'nin demografik yapısı göç almaya müsait bir duruma işaret etmektedir. Kolukırık'ın da özellikle belirttiği üzere, doğurganlık oranının az oluşu, talep edilen sığınma isteğini karşılamaya yetecek kapasiteye sahiptir. Ancak bugün AB ülkeleri uluslararası göç politikalarını *güvenlik ve dışsallaştırma* temelleri üzerine inşa etmektedir (Kolukırık, 2014: 41-42).

2.1.1.6 Göç Olgusunda Kadın Deneyimi

Göç hareketine genel olarak bakıldığında, baskın anlamda erkeklerin hâkimiyette olduğu bir hareketliliği ifade etmektedir. Kadın göçmenler, göç serüveninde ya erkeğinin arkasında devam etmekte ya da daha minimize düzeyde yer değiştirme eyleminde bulunmaktadır. Ancak bu durum zaman içerisinde değişiklik göstermeye başlamıştır. Kadın göçmenler, erkeklerin gölgesinde kalmayarak kendi hür iradeleri ile bağımsız olarak göç eyleminde bulunmaya başlamaktadır. Bununla birlikte Kümbetoğlu (2012: 71), göç sürecinde kadının pasif konumundan dolayı “kurban” olarak nitelendirildiğinin altını da özellikle çizmektedir. Kurban betimlemesinin yapılmasının altında yatan sebep ise göç sürecinde karar verme yetisinin olmayışından kaynaklıdır. Kadın araştırmalarının göç alanında yoğunlaşılması göç sürecinde kadınlarla ilgili saklı olan gerçeklerin açıklanmasında

önemlidir. Bu durum aynı zamanda öteki olarak algılanan göçmenlerin bir alt basamağı olarak da göçmen kadınların ötekileştirilmesi anlamında tartışılması gereken sosyolojik problemleri de değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Kadının ötekileştirilme durumunu ben-öteki diyalektiğinde ele alan Sara Ahmed de (2009: 176), bireysel olarak kendini anlatamaması durumunda bağlı olduğu ötekini savunamayacağını ifade etmektedir. Bu anlamda öteki etiketlemesi kadınlara atfedilerek “ötekinin ötekisini” oluşturmak suretiyle göç sürecinde ikinci sınıf insan muamelesinden de öte bir muameleye mecbur kalınmasına yol açmaktadır.

Uluslararası göç akınlarının yoğunlaşması ile bu sürece dâhil olan kadın göçmenler, istihdam alanında da yer edinmeye başlamışlardır. Akalın (2012: 101), 1980-90 arası yıllarda ABD ve Kanada’daki göçün değişen cinsiyetçi ağırlığı dikkat çekmektedir. Özellikle bu yıllarda kadın göçmenlerin emek göçünde aktif rol oynayarak yoğunlaştığı gözlemlenmektedir.

Kadın göçmenler ile ilgili değinilmesi gereken bir diğer nokta, insan ticaretinde kadınların yoğunluğudur. Kümbetoğlu (2012: 73), insan ticareti ağına yakalanan kadın göçmenlerden bahsederken, bu durumun sosyal hayatlarını olumsuz yönde etkilediğini vurgulamaktadır.

2.1.1.6.1 Türkiye’deki Suriyeli Kadınların Durumu

Türkiye, göçmen kadının her alandaki entegrasyonunu sağlamak adına çeşitli çalışmalar ve projeler başlatmaktadır. Bunlardan sadece biri olan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ile Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM)’ in ortaklaşa hazırlanan bir protokol ile Suriyeli kadınlara uyum sürecini hızlandırmak ve adapte etmek adına sosyal, ekonomik ve kültürel alanda uygulanan bir uyum süreci politikasını sunmaktadır (AFAD, 2017). İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün resmi açıklaması ile bugün Türkiye’de kayıtlı olan totalde geçici koruma altında 1.666.683 Suriyeli kadın göçmen bulunmaktadır (Mülteciler Derneği, 2019). İlk olarak kadınların sosyal hayattaki aktif olma durumu zincirleme olarak diğer alanlarda da rol alma durumunu meydana getirmektedir. Sosyal yaşamda kadın, önce ailesini, ailedeki fertleri özellikle de çocuklarını doğrudan etkileyerek toplumsal huzur için gerekli olan uyumun sağlanmasında etkin rol oynamaktadır. Bunun yanı sıra göç sürecinde güven problemi yaşayan ve etkin rol oynamayan kadın için yapılan bu düzenlemeler ile kendini gerçekleştirme fırsatı sunulduğu belirtilmektedir.

Bunun yanı sıra SADA-Kadın Güçlendirme ve Dayanışma Merkezi Projesi (SGDD) ile hedeflenen, birlikte yaşama kültürü ekseninde kadınların meslek

edindirme kurslarına giderek, sosyal hayattaki eksikliklerini tamamlamak, bunun yanı sıra ekonomik açıdan Suriyeli kadınların bağımsız hale gelmesini sağlamaktır. Sosyal ve ekonomik desteğe ek olarak psiko-sosyal destek sağlamakta ve uyum süreci pekiştirilmeye çalışılmaktadır.

2.1.2 Birlikte Yaşama Arayışı ve Hoşgörü Üzerine

Bu bölümde, ilk olarak birlikte yaşama kavramından bahsedilmektedir. İnsanlık için önemli bir problem pratiğini ifade için alternatif sunan birlikte yaşama kavramı aynı zamanda bir arayışı ve toplumlarda oluşan birlikte yaşama kültürünü de ifade etmek için kullanılmaktadır. Birlikte yaşama arayışının bir sonucu olarak ortaya çıkan birlikte yaşama kültürü, farklılığa karşı iki zıt görüşü içinde barındırmaktadır. İfade edilen bu iki kavram; ötekileştirme ve hoşgörü-empati ikilisidir. Farklılığın bir tehdit olarak algılandığı ve yabancı olarak damgalanılan ötekilik, birlikte yaşamayı zorlaştıran bir kavram olarak kabul edilebilir. Bunun yanı sıra hoşgörü-empati ikilisi, öteki olarak nitelendirileni anlama açısından yardımcı olmaktadır. Bugün, uluslararası göçün birlikte yaşama arayışına etkisi bulunmaktadır. Farklı kültürlerin bir araya gelmesi ile oluşan toplumsal koşullar ve dinamikler, çokkültürcülük bağlamında ele alınmaktadır.

2.1.2.1 Birlikte Yaşama Kültürü

İnsan sosyal bir varlıktır. İnsanı hayvanlardan ayıran bu üstün özelliği insanı, toplumsal bir yapının en önemli parçası haline getirir. İnsanın, doğa koşullarında yalnız başına yaşamını sürdürmesindeki güçlükler, onu diğer insanlarla bir arada yaşamaya mecbur kılan başlıca nedenlerden biridir. İnsan ırkı hem fizyolojik, hem de zihinsel olarak farklı özellikleri bünyesinde barındırdığı için sahip olduğu bu özellikler sayesinde bir diğerinden ayrılır. Aslında tam olarak bu farklılıklar da insanların bir arada yaşamalarını kuvvetlendiren bir etkidir.

İnsanların kişilik özellikleri onun toplumdaki konumlandırılışında önemli rol üstlenir. Bu süreçte farklı insani becerilerin çokluğu, toplumsal değerlerin zenginleşmesine haliyle de kültürel zenginliğe bir kapı aralar. Böylelikle insan topluluklarının hem kaynaşması hem de birbirinden etkilenmesi söz konusudur. İnsan (kimi Evrimci ideolojilerin savunduğu doğa, İslami ideolojilerin ise fitrat adlandırması) duygu ve düşünceler ile donanmış bir yapıya da sahiptir. Bu yapısal özellik insanı duygusal bağlar kurmaya yönlendirmektedir.

İnsan ilişkilerinin yakınlığı kurulan toplumsal bağların da güçlenmesinde de etkili olur. Bağları güçlü olan toplulukların insanları da haliyle kendilerini huzur ve güven içinde hisseder. Huzur ve güven durum ilişkileri düzenlediği gibi olumsuzların da minimum dereceye indirilmesine yardımcı olmaktadır. İlişki ağlarının zayıf ya da kopuk olduğu toplumlarda ise anlaşmazlıklar baş gösterir. Bireyler arasında ilişkinin

bozulması durumunda toplumsal yapıda parçalanmalar hatta bölünmeler meydana gelir.

İnsan nüfusunun atmasıyla birlikte yeni toplumların oluşması toplumsal hayatı canlandırmıştır. Bu insan topluluklarını bir araya getiren farklı özellikler vardır. Etnik köken, din, dil, kimlik vs. gibi insanı sınıflandıran değer yargıları aynı zamanda toplumda bireyleri toparlayan güç olarak kabul edilmiştir. Etnik kökeninden veya dilinden, herhangi bir ortak paydadan ötürü bir araya gelmiş topluluk, birlikte yaşamak için bu ortak paydaya bel bağlar. Bahsedilen bu ortak payda toplumsal normların oluşmasını sağlar. Bunun yanı sıra o toplumun kültürünü de oluşturmaya başlar. Bu süreç sonrasında gelecek kuşakların nasıl yaşayacağı hakkında bilgi verir. İnsanları bir araya getiren bu değer, bir nevi toparlayıcı bir güce sahiptir.

Bu noktadan bakıldığında, bu topluluğun birlikte yaşayıp bir toplum oluşturması için insanların kendini bulduğu bir değer yargısı olması gerekir. Bu değer yargısı çerçevesinde oluşturulan toplumsal normlar da insanlar için hem caydırıcı hem de kabul edici bir rol üstlenir. Çünkü insanların bir arada bulunması için gerekli olan duygu, aidiyet duygusudur. Zorunlu ya da rızasıyla toplumda yaşayan diğer bireylerle iletişim kurup paylaşımında bulunmak zorundadır. Toplumda var olması ve belli bir role sahip olabilmesi için, içinde bulunduğu bireylerle alışveriş durumunun devam etmesi gerekir. Alışverişten kasıt; dil ve kültür gibi öğeleri kapsamıdır.

Toplum düşüncesinin oluşmasından bu yana halk ya yönetilmeyi istemiştir ya da yönetilmez zorunda bırakılmıştır. Ancak ilk toplumsal birliklere bakılacak olunursa; birliği, bütünlüğü sağlayıp koruyacak başa geçecek hep bir güce ihtiyaç duyulmuştur. Toplumsal birlikteliği sağlama uğruna bir araya gelmiş insanlar arasında bütünlük temin etmek ve bireysel yararların ötesinde toplumun ortak yararını gerçekleştirmek (Torun, 2011: 16) için meydana gelen siyaset tasarısı toparlayıcı bir role sahip olmuştur. Temel olarak birey düşüncesini arka plana itip halka odaklanan siyaset, kişisel çıkarların önünü kesmiş, toplumsal faydaya önem vermiştir. Şunu söylemek çok da yanlış olmayacaktır; Siyaset insanın ontolojik süreciyle paralel olarak meydana gelmiştir. İlk insandan itibaren çoğalan insan nüfusu, her zaman sağlıklı bir birliktelik süreci geçirmez. İnsan, diğerine benzediği kadar bir o kadar da farklılık göster. Farklı duygu ve düşüncelere sahip olan bireyler ortak paydada birleşemezlerse toplumsal yapıda çatlama meydana gelir. Farklı düşünceleri birarada tutmak için

siyasetin ihtiyaç duyduğu eksiklik, toplumsal normlardır. Hem toplumsal hem de hukuksal normların eksikliği ise, toplumda çatışmalara yol açar.

Sözgelimi, ilksel olarak tasvir edilen kabileler de bile bir reisin olması ihtiyacı vardır. Kabile reisi kabilesine karşı adil olsun ya da olmasın, kabilesine hizmet etsin ya da etmesin bulunduğu kabile üzerinde en üstün güce sahiptir. Her bir kabile üyesi reisin koyduğu yasa veya emrettiği buyruğa boyun eğmek zorundadır. Çünkü kabile reisi tüm kabileyi kurallarıyla bir arada tutar. Vahşi doğada uzun süre yaşayamayacağını, yaşasa bile diğer üyelerle iletişim ihtiyacını gidermek için bir arada yaşamaya hem zorunlu hem de isteklidir. Kabiledeki hayatına bu sınırlar arasında devam etmektedir. Bu devamlılık (Hazır, 2010: 335), aynı zamanda toplumsal yapıyı oluşturan toplumsal rollerin, toplumsal değerlerin ve toplumsal normların oluşmasına da yardımcı olmaktadır. Toplumsal bütünlüğün sağlanması adına birlikte hareket etmek ve biçilen role uygun davranmak önemli bir yer tutmaktadır. Ancak toplumda meydana gelen çözümler zamanla toplumu bir arada tutan bağların zayıflamasına yol açmaktadır.

Bu toplumsal yapılar, içinde barındırdığı tüm öğelerin de değişimine zemin hazırlamıştır. Genel olarak toplumun yönetim şekillerine bakılacak olunursa, ilk çağdan bu yana toplumsal yapıların, rollerin, ihtiyaçların, araç ve gereçlerin değiştiği gibi toplumların ve yönetenlerin de dönemden döneme farklılık gösterdiği bilinmektedir. Her bir çağ bir öncekini geride bırakıp yeni ilkeleriyle değişime ve dönüşüme uğramıştır. Her bir dönem için yeni bir yönetim modeline başvuran toplumsal düzenek, bir önceki sistemin verimsizliğinden ötürü yenisine ihtiyaç duyar. Bu durumu örnek olarak, Ortaçağ'da siyasal yapının tanrı merkezci olup beraberinde gelen Aydınlanma Çağı'yla başka bir siyasal yapıya ihtiyaç duyması verilebilir. Avrupa'da Ortaçağ dönemi "dinin her alanda baskın kılındığı bir döneme denk düşer" (Torun, 2011: 89). Devlet yönetimine kilisenin hâkim olduğu bu dönemde buyruklar dini bir boyut kazanır. Hristiyanlığın çizdiği çerçeve içerisinde yaşamını sürdürmeye çalışan halk, hem devletin hem kilisenin baskısı altında ezilmiştir. Bu dönemin toplumu bir arada tutan kısılcı olarak görülen devlet fikri, halkın sancılarını ve parçalanmalarını görememiştir.

Aydınlanma Çağı'yla haklarına tekrar kavuşan halk, yeni bir devlet anlayışıyla tanışır. Ortaçağ'ın tüm yaptırım ve görevlerini silen Aydınlanma düşünürleri yeni bir

devlet tasarısı hazırlarlar. İnsana verilmesi gereken hakların verildiği bu dönemde devlet aygıtı da kurulma amacına uygun hareket etmeye başlar. “Toplum ve devlet insanının tabii özelliklerinden, tabiiyeti ve ihtiyaçlarından çıkmıştır ve yine insanın tabii ihtiyaç ve arzularına cevap verir” (Arslan, 1992: 28-29).

Aydınlanma Çağı ile oluşan yeni devlet fikri, tamamen halk temellidir. Aydınlanma ile ilgili aklın esas alındığı bir dönem olduğunu belirten Torun (2011: 133), insanlar için pragmatik bir toplum anlayışının hakim olduğunu belirtmektedir. Bir sözleşmeyle birbirlerine bağlanan halk-devlet ikilisinin sürekliliği modern döneme kadar gidebilmiştir. Daha sonra devlet aygıtı kurulma amacının dışına çıkarak, halkın hakkını korumaktan çok edineceği güce yönünü çevirmiştir. Toplumsal yapı, siyasi açıdan üstün olanın kurduğu, gücü elinde bulduranın hükümler olduğu bir yapıya sahiptir. Yeni bir siyasal dalgalanmaya maruz kalan toplum, her seferinde meydana gelen düzenlemelere adapte olmakta zorlanır. Bireysel bunalımlar kendini toplum bünyesinde de hissettirmeye başlar. Ancak en ufak bir başkaldırı, devletten çok toplumu zarara uğratar, birlik ve beraberliği tehlikeye sokar. Hem manevi değerleri hem de kendi bireysel isteklerini harmanlayarak oluşturduğu siyasal normlara halkının boyun eğmesini ister. İnsanların birbirine mecburiyeti bu yapının keskin tavrından kaynaklanmaktadır.

Farklı toplumların oluşmasıyla birlikte değişen dünyada eski yapı yeni yapıya yerini kaptırır. Bu toplumun değişmez kanunudur. Birlikte yaşama ihtiyacı içinde doğan insanlar aynı zamanda içlerindeki çatışma ruhunu da beraberinde taşır. İnsanın çeşitliliği toplumsal yapıyı olumlu ve olumsuz yönde etkilemektedir. Hem kendi için birlikte yaşamak zorundadır hem de yine kendi çıkarı için diğeri ile çatışmaya girmekten çekinmez. Her bireyin güç kapasitesi aynı oranda değildir. Burada güçten kasıt fiziksel gücün yanı sıra toplumsal, siyasal, ekonomik, duygusal vs. güç istenci de farklılık gösterir. Farklılığın boyutu, toplumsal sermayeyi zenginleştirdiği kadar aynı zamanda toplumsal kaosa da yol açmaktadır. Toplumun kaosa sürüklenmesi, toplumsal huzurun bozulmasına yol açmaktadır. Ancak şu var ki bireyi etkileme oranı, bireyin sahip olduğu güçler silsilesine göre de farklılık gösterir. Bu farklılığın olması toplumsal eşitsizliğin oluşmasına yol açar. Toplum içinde kaosun ve eşitsizliğin yaşanması, birlikte yaşama düşüncesi üzerine gölge düşürür. Toplum olma bilincini tetikleyecek toparlayıcı görevinde olacak bir güce ihtiyaç vardır; ancak devlet bu ihtiyacı çoğu zaman tam karşılayamamaktadır. Devlete yardımcı bir rol üstlenen

hukuk kuralları ise bu ihtiyacı büyük ölçüde karşılar. Her bireyin farklılığı gözetilmeden yasalar önünde eşit oluşu, aynı hak ve ödevlere tabi oluşu, toplumsal kaosu bir nebze de olsa engeller. Böylece insanların bir arada yaşaması adil düzen etrafında sağlar.

Toplum bünyesinde farklılık sadece ekonomik veya sosyal statü gibi yerel durumlardan ibaret değildir. Bu yerel durumların dışına taşar ve farklı etnik grupların varlığıyla başka bir anlama bürünür. Etniksel olarak farklılık, bireysel olarak gruplaşan toplumu etnik köken gruplaşması diye başka bir toplumun oluşmasını sağlar. Birçok ulusötesi ülkeler, hem kendini hem de kendinden olmayan ötekini bünyesinde barındırır. Kendinden olanı kabul etmek, dışardan olana uyum sağlamaktan daha kolaydır. Kendinden olmayanı diğeri olarak görmek, toplumda kimlik karmaşasına yol açabilir. İnsanların birbirlerine adil olmadığı bu toplumsal yapı üzerinde her iki grup içinde adaleti sağlayacak olan ise hukuk kurallarıdır. Yazılı veya sözlü hukuk kuralları diğeri için olan imkan ve ihtiyaçların karşılanma arzusunu ötekine de sağlar. Bu da toplumda oluşabilecek insani krizin önünü bir anlamda kapatmış olur. Ancak üzerinde durulmayan şu nokta işlerin planlandığı gibi gitmesine mani olabilir. Bir ülkenin hukuk kurallarının olması, o ülke içerisinde hukuk kurallarının tam anlamıyla uygulanıldığının teminatını vermez. Önemli olan nokta, sayfalarca yazılı hukuk kurallarının olmasından ziyade, insanlık için adaleti sağlayacak kuralların uygulanılabilirliğidir. Hem devlet hem de hukukçular üstlerine düşen görevleri başarıyla tamamladığı takdirde hukukun uygulanımı açısından bir problem teşkil etmeyecektir. Yaşayan ve etkin kuralların uygulanması bu bakımdan elzemdir.

Günümüz toplumunun içinde bulunduğu dönemle ilgili olarak; modernlik kavramının toplumsal reaksiyona ve birlikte yaşama algısına etkisi var olmaktadır. Aklın merkez nokta olarak kabul edildiği Aydınlanma döneminde oluşmaya başlayan modernlik, diğer dönemlerin toplumsal düzenine ithafen toplumu olgunlaştırıcı bir görevi benimsemektedir. Bir önceki dönemde temel argüman olarak alınan dinin yerine aklın yerleştirilmesi, modernliğin doğasının bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bu yeni toplumsal süreç içinde bir yer edinmeye çalışan modernleşme akımı toplumsal hayatın her alanında kendini hissettirmeye başlamıştır. Gerek toplumsal ilişkiler açısından gerekse teknolojik aletler açısından gelişme ve ilerleme fırsatları sunan akıl eksenli modernleşme etkisi, yeni bir toplumsallaşma tasarısını deklare etmektedir. Modernlik ve akıl arasındaki bağlantıyı daha iyi anlamak adına

Demirhan (2004: 85) aklın düzenlediğinin uçup gitmesine ve tersyüz olmasına engel olmak için, her daim, modernlik adına söylemler geliştirilmesi ve bunun, Habermas'ın ifadesiyle, "kendisini geleceğin yeniliğine açan, gelecek için yaşayan bir dönem" mantığıyla yapılması gerekmektedir (Demirhan, 2004: 85).

İlerlemek için aklın varlığına ihtiyaç duyan modernleşme çağı beraberinde yeni bir toplumsal bilincin oluşmasına da yol açmaktadır. Daha iyi bir toplumsal düzen ve evrensel değerler için aklın işlevselliğini kullanarak yeni bir dünya görüşü oluşturan modern mantalite, dinsel öğretilerin yerini aklın öğretileri ile doldurmayı yeğlemektedir. Bu doğrultuda Kar (2014: 175), aklın egemenliği ile tüm kurumların akıl süzgecinden geçirilerek güncellendiğini söylemektedir. Bu durum bireyi ve toplumu yakından etkileyen kurumsal düzenlemelerin önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Aydınlanma çağının temel argümanlarından biri olan sürekli ilerleme fikri akla duyulan gereksinimi bir kez daha gözler önüne sermektedir. Güç simgesi olarak kullanılmaya başlanan akıl, doğanın hâkimiyetini insanlara sağlamakla kalmamış istenildiği ölçüde kullanıma açılmasına da olanak sunmaktadır. Şöyle ki salt aklın nüvelerinden yararlanılarak gerçekleştirilen teknoloji alanındaki buluşlar, hem insan hayatını kolaylaştırmaya yönelik hem de doğanın idaresini elde etmeye yönelik büyük atılımlardır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte gerçekleşen sanayileşme çalışmaları beraberinde yeni bir toplum tipolojisini de beraberinde getirmektedir. Modern toplumla geleneksel toplum arasındaki farkı anlatmak adına (Çakmak, 2018: 2) modernlik ve geleneksellik kavramlarını ele almakta ve her iki kavramın anlamsal olarak işaret ettiği noktaları açıklamaya çalışmaktadır. İki zıt anlam yüklü olan bu kavramlar, eskiden yeniye doğru hareket halinde olan bir süreci göstermenin yanı sıra eskiden kopuşu, yeniye kabullenışı yani eskiyle (geleneksel olanla) olan ilişkinin bütünüyle kesilmesi durumuna işaret etmektedir. Bu dönemsel sıçrama toplumsal, siyasal, ekonomik, teknolojik vb. alanlarda da değişmelere uygun ortamı hazırlamakta ve sanayi ağırlıklı bir döneme kapı aralamaktadır.

Modern döneme geçişin anahtarı olarak kabul edilen sanayileşme hareketi, beraberinde modern toplum düşüncesi fikrine ivme kazandırmakta ve toplum bünyesinde dağılmasına yardımcı olmaktadır. Modern dönemi, üç argüman ile bağdaştıran Touraine (2000: 37) ki bu üç argüman; hukuk devleti-toplumunu, ussallaşma ve ahlaki bireycilik, hem değişim döngüsünü hem de güç egemenliğinin bağlı olduğu yetkeci anlayışı deklare etmektedir. Modern toplum düşüncesi, Aydınlanma ile birlikte

popüler olan salt akıl (us) düşüncesini içinde bulunduğu dönemin ilerlemesi ve gelişmesi açısından ön planda yerini alır. Bunun yanı sıra bireycilik fikrini koruma altına alan ve ona özgürlük sunan hukuksal bir yapılanma modern toplum nezdinde yerini alır.

Modern dönemin birey üzerinde tasarlamış olduğu asıl amaç ise, bireylerin refahını sağlamak ve daha güçlü bağlar kurabilmesine yardımcı olmaktır. Yeni toplum tasarısı eskinin tam tersi bir düzenleme ile bireyin yaşam koşullarına kolaylık sağlayan, hukuksal çerçevede oluşturularak akli temel alan bir düzene denk gelmektedir. Ancak planlanan tasarımın uygulama kısmında engel bir durum meydana gelmiş ve dejenere olmaya başlamıştır. Sanayileşme çalışmalarının ivme kazanmasıyla birlikte ilerleyen ekonomik kalkınma beraberinde evrensellik fikrini kesinlemektedir. Evrensel bireycilik fikrinin toplumsal platforma yerleştirilmesi, hukuksal nitelik açısından koruma altına alınmakta ve birlikte yaşayabilmenin imkânını sağlamaktadır.

Geleneksel toplum dinamiklerinden olan tabakalı yapının çözülmeye başlaması evrenselleşmenin gerçekleştirmiş olduğu durumdan kaynaklanmaktadır. Tasarı olarak geleneksel toplum tipini geride bırakan ve kusursuzluğunu betimlemekten kaçınmayan modern dönem imkânları dâhilinde hem bireyine hem de topluma standartların üstüne bir hizmet sunmaktadır. Teknolojik olarak ilerlemenin sürekli arttığı bu dönemde bu duruma paralel olarak azalmaya başlayan bir durum baş göstermektedir. Bu durum insan ilişkileri, insani değerler, ortak payda, dayanışma, iletişim gibi sosyal toparlayıcılar modern dönemin gösterişine uğramış ve zayıflamaya başlamıştır. Modern dönemi Durkheim'in organik dayanışması ile açıklayan Fildiş (2018: 1866), modern toplumda her bireyin farklılığının kabul edildiğini, dolayısıyla bu farklılığın hakim olduğu bir toplumsal yapının oluşumundan hareketle toplumsal işleyişte belli başlı krizlerin yaşandığını söylemektedir.

Döneme hâkim olan güç dengelerinin değişmesi, ahlaki bireyciliği savunup gözeten hukuk anlayışı yerini ekonomik çıkarları gözeten hukuk anlayışına bırakmıştır. Endüstriyel üretimin artmasıyla birlikte gelişmeye ve yayılmaya başlayan sermaye pazarının serbestliği ekonominin küresel bir boyut kazanmasına yol açmıştır. Modern dönemin mihenk taşlarından biri olan akıl, ilerleme ilkesinin ötesine geçerek sermaye piyasasını canlandırmak için kullanılan bir gereç olarak hizmet etmeye başlamaktadır. Küreselleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan bireyselleşme hareketi de toplumsal çözümlerin hatta toplum bilincinin çökmesine neden olmuştur. Sosyal aktivitelerin minimuma indirildiği bu dönemde kişisel, toplumsal ve kurumsal

denetimlerin zayıflaması incelen bağların kopmasında etkili olmaktadır. Aynı zamanda ekonominin bu şekilde ilerleme ve gelişme katetmesinden dolayı ulus aşırı bir boyuta geçmesine uygun ortamı hazırlamış olması uluslararası irtibatı mümkün kılar ancak bu uluslararasılık ile kültürel kimliğin çatırdamasına yol açtığı yadsınmamaktadır.

Bireyselleşme kavramının toplumsal gerçeklikte vuku bulmasıyla tehlikeli duruma düşen kimlik olgusu ekonomik alanların uluslararası boyut kazanmasıyla mücadele edemez hale gelir. Toplumda belli bir toparlayıcı güce sahip olan kimlik bilincinin bu denli zayıflaması ile toplumu harekete geçiren uzuvlar görevlerini aksatmaya başlamaktadır. Böylelikle de modern dönemin kendine has doğası bozulmaya başlamakla kalmamış; akıl, hukuk ve birey kavramları da işlevsel anlamda dönüşüme uğramıştır. Modernleşme süreci birlikte yaşama serüvenine yeni bir soluk getirmeye çalışırken, ileri sürdüğü argümanlar için bir anlamda varlığını kaybederken, birlikte yaşamının imkânını ve inşasını sağlamaktan ziyade aksine eşitsizliği, düzensizliği, bunalımı, duyarsızlığı, baskıyı, denetimsizliği ve çöküşü yaratmıştır. Dolayısıyla toplum içinde birey tanımlanırken sahip olduğu sermaye durumuna göre konumlandırılmakta, yani yeni bir statüselleştirilmeye göre temel alınmaktadır. Bu doğrultuda Cezayirli (2004: 51), modern toplumun bir sonucu olarak meydana gelen bireyselleşme olgusunun toplumsal açıdan, uyum ve bireyler arasındaki ilişki ağını, beraberinde yol açacağı birey toplum ilişkisi arasında çözümler ve kopmalara yol açtığını söylemektedir.

2.1.2.2 Farklılığın Ötekileştirilmesi

Dünya geneline bakıldığında kıtalar, iklimler, bitki örtüleri ve toplumlar farklılıklar üzerine kurulduğu görülmektedir. Bu farklı olma biçimleri aynı zamanda bir çeşit bütünleyici görevi de üstlenmekte ise de en fazla hissedildiği ve problematize edildiği yer ise beşeri düzlemdir. Ünsaldı (2016: 12), farklılıktan dolayı oluşan ilişki biçimini açıklamak için öteki kelimesini kullanmakta ve yerli ve yabancı arasındaki ötekiliği tipleştirme ile açıklamaktadır. Burghardt Du Bois, ötekileştirmeyi “siyah insan” üzerinden anlatmaktadır. Siyah insanlara karşı barındırılan küçümseme duygu, nefret, cehalet gibi aşağılayıcı tutumun sergilendiğini belirtmektedir. Bunun yanı sıra, siyah insanlara karşı yapılan saygısızlık ve alaya alınması, bu insanların kendilerinden utanmalarına mecbur bırakılan bir olayı meydana getirmektedir (Du Bois, 2016: 20-24).

Ötekiliğe yabancı perspektifinden bakan Simmel'e göre yabancı, geldiği yerde kalıcı olarak ikamet eden ancak oraya ait olmayan bir gezgindir. Bulunduğu yere ait olmayışı yabancıyla kurulan ilişki, uzaklık-yakınlık şeklinde ifade edilebilir. Simmel, yabancı ile kurulan ilişkide hissedilen benzerlik kadar bize yakın olduklarından bahsetmektedir. Genel olarak: yabancı olarak tanımlanan ötekiyle kurulan benzerlik ilişkisi kadar bize yakın oldukları, sahip olduğu farklılıklar kadar bize uzak oldukları söylenebilir (Simmel, 2016: 33).

Tüm toplumlar, kurumsal öğelerin işleyişine göre farklı bir düzene sahiptirler. Kültürel değerlerin inşası durumunda yakın çevrede bulunan kültürler etkileşime geçerek benzerlik sergileyebilirler. Ancak mekânsal mesafe, kültürel değerler, inanç sistemi gibi normlar asıl toplumsal ahengi belirlemektedir. Bu duruma bağlı olarak her toplumun diğer toplum ile kesiştiği benzer durumlar ile paralel ilerleyen farklılıkları mevcuttur.

Kendi kültüründen, milletinden ya da ülkesinden olmayana yabancı olarak isimlendirmek bir anlamda ötekileştirme eylemini beraberinde getirmektedir. Akalın (2012: 102), göçmenlerin ülke sınırından geçerken öteki olarak kodlanıldığını ifade etmektedir. Bu kodlama beraberinde toplumsal alanda sosyal statüleştirilmeye yol açmaktadır. İnsani olarak değersizleştiren, kaçak, dışlanmış gibi lakaplar, yapılan önyargının bir yansımasını göstermektedir.

Temel olarak ötekileştirmenin kaynağında yatan şey kimliktir. Göç alan ülke göçmen kimliği üzerinden öteki statüsünü belirlemektedir (Özgür, 2012). Böylelikle göç olgusundaki ilk öncül kimin göç ettiği ile ilgilidir. Göçmenlerin kimliği devlet politikalarını etkilediği gibi, hedef ülke vatandaşının da tutumunu etkilemektedir. Özellikle ulus devlet fikrinin faal olarak etkisinin sürmesi kimliksel ayrımcılığı desteklemektedir. Sunata (2012: 472) kimlik kavramının öteki üzerinden sınıflandırılma yapıldığını söylemektedir. Küreselleşme fikri ile ulaşılmak istenen dünya vatandaşı statüsü ise özellikle mekânsal sınıflandırmadan dolayı gerçekleşmemektedir. Oysa küreselleşme fikri, bütün sınırları etkisizleştirme isteği ile ortaya çıkarken, bugün küreselleşmenin karşısındaki en büyük engel olarak yine sınırlar söz konusudur.

2.1.2.3 Farklılıklara Karşı Hoşgörü ve Empati

Ulus aşırı göç hareketleri ile başlayan ötekilik söylemi, beraberinde pek çok soruna yol açmaktadır. Zamanla sorunların çözüme kavuşturulması için politik süreci etken alınmaya başlanmıştır. Özellikle göç alan ülkeler, göçmenlere karşı sergilediği bu politikaların varlığı ile birlikte başka bir ülkede yaşanabilirliğin ne derece mümkün olduğu sorunu sorgulanmaya başlanmıştır. Öztan'a göre (2012: 164-168), ötekileştirmeye karşı oluşturulan hoşgörülü anlayışın, birarada yaşanabilirliği güçlendirmesi açısından önemli bir örnek olarak Hollanda'yı göstermektedir. Hollanda, politik açıdan yabancı olarak nitelenen öteki olarak statüleştirilen gruba karşı hoşgörülü, eşitlikçi bir politika uyguladığını iddia etse de ırksal farklılaşma yapmaktan geri kalmamaktadır. Yine Öztan, Hollanda örneğini açıklarken pasif hoşgörü kavramını kullanmaktadır. Pasif hoşgörü, iki temel üzerine kuruludur. Bunlar: hoş görme ve diğerinden kaçınmadır. Çözüm noktasında pasif hoşgörü ise etkin bir rol oynayamamaktadır.

Göç politikalarında uygulanması gereken ve günlük yaşamda da sürdürülebilirliği açısından önemli noktalardan biri ise hoşgörü kavramıdır. Bu konuda Hazan (2012: 195), göç sürecinde hoşgörüsüzlüğün mevcut durumu daha da zorlaştırdığını ifade etmektedir. Özellikle ötekine karşı sergilenen hoşgörüsüz tutum, göç sürecinde gerek yerli gerekse göçmenleri de birtakım koşullarda yaşamaya itmektedir.

Ötekiye karşı eksikliği duyulan bir diğer kavram da empatidir. Kaya (2014: 16) bu durumu açıklamak için, öteki olarak nitelendirileni anlamak için sadece hoşgörü sergilemenin yalın olacağını söylemektedir. Bunun yanı sıra empatinin ötekiyi anlamada ve anlamlandırmada daha anlaşılabilir bir yol sunacağına değinmektedir.

2.1.2.4 Çokkültürcülük Bağlamında Birlikte Yaşama

Çokkültürlülüğün ortaya çıkışında emek göçlerinin büyük bir yeri vardır. Akalın (2012: 100) emek göçlerinin ilk zamanlarda geçici olarak gerçekleştirildiğini, daha sonra kalıcı hale gelerek, yerli halkın nüfusunu etkileyerek ülkenin çokkültürlü bir yapıya dönüşmesine yol açmaktadır. Böylelikle de misafir olarak göç eden göçmen nüfusu ile hem istihdam alanındaki eksik giderilmekte hem de kültürel bir mozaik meydana gelmektedir. Göç dalgalarının yoğunlaşması ile hedef ülkede bir çeşitlilik meydana gelmeye başlamıştır. Unutulmaz (2012: 141)'a göre, Avrupa, 1960'lardan

itibaren maruz kaldığı yoğun göç dalgaları nedeniyle çokkültürcülük olgusuyla tanışmıştır. Kültürel anlamda bir farklılığa işaret eden çokkültürcülük, özellikle ülke politikalarını doğrudan etkilemektedir. Çokkültürcü politikaların en yaygın olduğu ülkeler ise göç dalgalarına en çok maruz kalan ülkelerden oluşmaktadır.

Model olarak bakıldığında çokkültürlülük, yurttaşlık konusu bağlamında ele alınmaktadır (Öztañ, 2012: 169). Birlikte yaşamanın mümkünlüğü konusunda arzu edilen yurttaşlık ve diğeri tarafından onaylanan kültürel kabul ise daha çok tercih edilen bir düzene işaret etmektedir.

2.1.3 Türk Sineması ve Türk Sinemasında İşlenen Göç Olgusu

Bu bölümde, yapılan film analizinin temellendirilmesi adına kısaca sinema tarihinden, Türk sineması ve işlenen konular açıklandıktan sonra mültecilik olgusu etrafında sosyolojik bir perspektifte Türkiye’deki göç olgusu ve sinema yansımaları açıklanmıştır. Özellikle araştırma yönteminin anlatı (içerik) analizi olması sebebi ile Türk sinemasının konuyu ele alışını kaynak kullanarak sosyolojik ve eleştirel bir okumayla film analizi çalışılmıştır.

2.1.3.1 Türk Sinemasının Oluşumu

Sinema, izleyiciye gündelik yaşama dair anlamlı perspektif sunmaktadır. İçinde bulunduğu toplumsal koşullardan hareketle oluşturulacak olan filmin içeriği de biçimlenmektedir. Bu açıdan bakıldığında sinema ile ilgili olarak toplumsal gerçeklik ile bir bağlantısı olduğunu ve mevcut bulunan toplumsal gerçekliği yansıttığını söylemek yanlış olmayacaktır (Güngör, 2017: 105).

Doğduğu toplumun yapısını hem etkileyen hem de yapısından etkilenen sinema, aynı zamanda var olan o kültürün edilmesine ve yaygınlaşmasına yardımcı olan en güçlü toplumsal araçlardan biridir (Güngör, 2017:104).

1895 yılında Louis Lumiere ile başlayan film gösterimi, Türkiye özelinde de 1896 yılında II. Abdülhamit döneminde Türkiye’de ilk film gösterimi gerçekleştirilmiş olup, 1908 yılında Türkiye’de ilk sinema olan “Pathe Sineması” kurulmuştur. Aynı zamanda 1914 yılında Fuat Uzkınay’ın çektiği “Ayastefanos’taki Ruh Abidesinin Yıkılışı” ilk Türk filmi olarak tarihte yerini almıştır (Güngör, 2017: 101-102).

Türkiye’de sinema sektörü diğer ülkelerin aksine devlet desteğiyle kurulmuştur. Sinema alanındaki gelişmeler döneme hakim olan atmosfere paralel bir çizgide ilerlemiştir. Öztürk’ün ifade ettiğine göre, askeriyenin sinemayı belgeleme aracı olarak kullanması sinema sektörünün Türkiye’de çok sığ bir alana hapsedilmesine yol açmıştır. Türkiye’de sinema sektörünün yoğunlaşmaya başladığı yıllar ise I. Dünya Savaşı’nın gerçekleştiği döneme denk gelmiştir. Bu filmlerde yoğun olarak işlenen konular ise askeri öğelerden oluşmaktadır (Öztürk, 2013: 5).

Hem filmdeki hem de oyuncularındaki acemilik bu dönem sinemasının gelişmesine ve nitelikli sinema filmlerinin ortaya çıkışına engel olmuştur. Bunun yanı sıra sinema sektörünün gelişmesine engel olan bir diğer durum da içinde bulunduğu dönemle ilişkilendirilmesidir. Savaş durumu, Türkiye’deki siyasal, toplumsal,

ekonomik vs. gibi boyutları doğrudan ya da dolaylı yoldan etkilediği gibi sinema sektörünün de gelişmesine engel olmuştur. Ayrıca Türkiye toplumuna yerleşmesini geciktirmesine sebep olmuştur (Öztürk, 2013: 8). Savaş durumunun devam etmesi sebebi ile filmde işlenen temaların askeri kaynaklı perspektifte seçilmesi aynı zamanda sinemanın çekildiği dönemi yansıtmada durumu arasında bir bağlantının kurulması da mümkün olabilir.

Modernleşme sürecinde Türkiye toplum yapısının Türk sinemasında yansıtılması hususunda sorunlar söz konusudur. Türk sinemasında işlenen toplumsal konuların bir düşünce olarak kalması ve filmde işlenen konu hâkimiyetinin eksikliği, Türk sinemasının toplumsal sorunlarını yansıtmada eksikler olduğunu söyleyebilmeyi olanaklı kılar (Takış, 2015).

Türkiye’de sinema, modernliğin bir göstergesi olarak yeniliğe ayak uydurma çabası olarak gelişmiştir. Ancak Türkiye’de sinemanın yerleşmesi ve gelişmesi sadece modernleşme çabası olarak kabul edilmemelidir. Sinema aynı zamanda toplumsal bir ihtiyacı da temsil eder. İçinde bulunduğu toplumu aktarma açısından sinema alanına ihtiyaç duyulmaktadır. Güngör (2017: 95), sinema ile ilgili olarak ortaya çıktığı toplumdan bağımsız ilerleyemeyeceğini, toplumdan parçaları bünyesinde barındırma ve yansıtmada gibi niteliklere sahip olduğunu belirtmektedir.

Türk sineması, başladığı noktadan devam ettiği süreç dahilinde çeşitli değişimlere uğramıştır. Sinema gerek işlevselliği gerekse ele alınan konular açısından, toplumsal gerçekliği ortaya çıkarma konusuna göre tarihsel çerçevede sürekli olarak farklılıklar yaşamaktadır. Bu noktada Türk Sinema tarihini Nijat Özön’ün dönemsel ayırımından yardım alarak parçalara ayırmak konunun anlaşılabilirliği açısından yardımcı olabilir. Özön’ün ayırımını referans alarak Türk Sinemasını dönemlere Aslan (2004: 95-95) belirli dönemlere ayırmaktadır:

1923-1939 Dönemi: Tiyatrocular Dönemi olarak adlandırılmaktadır. Bu dönem adından da anlaşılacağı gibi tiyatro kaynaklı yönetmenler ve oyuncular sinemada alanında yer almaktadır.

Öztürk, ordunun sinemayı belgeleme amacı olarak kullanılsa da zamanla tiyatro etkisinden kurtulamamış olduğuna işaret etmektedir. 1940’lara gelene kadar toplumdan bağımsız bir çizgide ilerlemiştir. Toplumsal gerçekliği yansıtmada konusunda işlevsiz olduğu bir dönem söz konusudur. İzleyici ile gerçekliği buluşturamayan

Tiyatrocular dönemi sineması, Türk sineması tarihinde etkili bir yere sahip olmadığını söylemek mümkündür (Öztürk, 2013:13).

1939-1950 Geçiş Dönemi: II. Dünya Savaşı'nın vermiş olduğu sıkıntılar sonrasında yaşanan dönemdir. Siyasal, ekonomik, toplumsal bunalımın hakim olduğu bu dönemde sinemaya gereken önemin ve yatırımın yapılamaması sonucu sinema eserleri açısından verimsiz bir dönem yaşanmıştır.

Bunun yanı sıra sinema alanında eğitilmiş insanların konuya hâkimiyeti ile niteliği artırıcı gelişmeler de yaşanmıştır. Özellikle tiyatro etkisinin azalması nedeniyle kendi varlığını uygulayan sinema sanatı, yerli filmlerin çekilmesi ile amaca uygun olarak etkin olmaya başlamıştır (Öztürk, 2013:14). Yerli filmlerin çekilmeye başlanması aynı zamanda ulusal karakterler içerisinde de önemli aşamaların kaydedilmesini sağlamıştır. Ulusal karakterler, izleyici kitlesinin isteğinden hareketle oluşturulmuştur. Bu bağlamda izleyicinin talebini dikkate alarak filmlerin var edilmesi, sinema ile izleyici arasında bir bağ kurulduğunun önemli bir göstergesidir.

1950-1960 Sinemacılar Dönemi: Bu dönem sinemaya gereken değer verildiği ve yatırımların yapıldığı döneme işaret etmektedir. Dönemi ayrıcalıklı yapan ise, Yeşilçam Sineması olarak adlandırılmasından kaynaklanmaktadır. Adını film yapım şirketlerinin yoğun olarak Yeşilçam Sokağında toplanmasından dolayı almıştır. Bu dönemde sinema adeta eğlence ve hoş vakit geçirmeyi sağlama aracı olarak kabul edilmiştir. Özellikle köyden kente göç olgusunun yoğunlaştığı bu dönemde sinemada hâkim olan konular; kan davaları, aşk ve namus gibi konulardır.

Yukarıdaki dönemsel ayırmadan hareketle Türk sinemasının başlangıcından gelişimine bakıldığında dönemlere göre farklılık sergilediği söylenebilir. Toplumsal dinamiklerden hareketle biçimlenen Türk sineması, izleyici ile konu bütünlüğü açısından bir denge sağlamıştır.

1960 askeri cuntanın ardından, Türkiye'de sinema alanı da yakından etkilenmiştir. Tugen (2014: 160), döneme hâkim olan siyasal hareketlerin yoğunluğunun siyasal sinema türünün oluşmasına yol açtığını belirtmiştir. Siyasal sinemada, askeri olayların sıkça görülmesi neticesinde siyaset ağırlıklı konular işlenmiştir. Siyasal dalgalanmalar, köyde yaşanan endüstriyelleşmeden kaynaklı köyden kente göç, bu iç göçe bağımlı olarak ortaya çıkan ekonomik sorunlara da sinemada yer verilmiştir.

1970-1980 Dönemi: Bu dönem Türk sinemasında en çok işlenen konu olarak iç göç ele alınmıştır. Kırdan kente göç ile yaşanan toplumsal aksamlar sinema yardımı ile izleyiciye aktarılmıştır. Köyde yaşanan işsizlik durumdan dolayı kente göç eden köylüler kentin demografik yapısını değiştirmiştir. Bu duruma bağlı olarak yaşanan kültürel boyuttaki değişimler beraberinde getirdiği çatışmalar filmlerde konu edinen diğer temalardandır (Şimşek, 2013: 47). Sinema üzerindeki sansürün kalkması ile dil ve anlatım noktasında gerçeklik akımını kullanmaya başlayan sinema sanatı, içerik açısından daha çok toplumsal sorunları ele alan eserler meydana getirmektedir. Böylece eğlence aracı olarak görülen sinema, sansürün kalkması ile aktarım aracı olarak görev değiştirmektedir. Sinemanın bu anlamda toplumsal gerçekçi tarzı anlatım ile içerisinde bulunduğu toplumun sorunlarını yansıtmaya imkânını gerçekleştirdiğini ifade etmek olanaklıdır.

1990'lı yıllara gelindiğinde ise, Türk sineması “Yeni Popüler Türk Sineması” olarak adlandırılan bambaşka bir döneme yerini bırakmıştır. Yeni Popüler Türk Sineması, konu açısından zenginliğe sahiptir. Yeni ve alışılmadık konular ele alınarak film çekilen bu dönemde de Türk sinemasına farklı bir bakış açısı kazandırılmıştır (Aslan, 2004: 96). 1990 sonrası özellikle Zeki Demirkubuz, Türk sinemasına damga vurmuş yönetmenlerden biri olarak yer almaktadır. Demirkubuz'un sinemanın sanatsal boyutuna dair çektiği filmler ile dikkat çekmesi söz konusudur. Bu dönemde hakim olan sinema düşüncesi olarak “sanat sineması” ile yerli filmlere olan ilgi tekrar kazanılmıştır (Şahin, 2014: 1-2).

2000'li yılların sinema algısı ile 1980'lerin işaret ettiği sinema fikri üzerinde ise çeşitli farklılıklar söz konusudur. Bu farklılıklar ilk olarak filmdeki karakterlerde kendini hissettirmektedir. Yeşilçam Sineması'nın hâkim olduğu tip ve karakterler 2000'lere gelindiğinde alışılmışın dışında bir duruş sergilemektedirler. İdeal bir tip fikrinden kurtularak oluşturulan bu dönemde kadına atfedilen rollerde de bir dönüşüm yaşanmıştır. Daha güçlü bir kadın profilinin hakim olduğu 2000'lerin sineması bu bakımdan kendine yeni bir çerçeve çizerek izleyici ile buluşmaktadır (Sevinç, 2014: 98).

Genel bir değerlendirme yapılacak olunursa, Türk sinemasında sürekli bir dalgalanma halinin var olduğu söylenebilir. Türkiye'de ilk zamanlar anlaşılmadığı ve gerekli özenin gösterilmediği çıkarımı yapılabilir. Sinemanın bir çeşit eğlence

göstergesi, zaman geçirme aktivitesi olarak kullanılması sinemanın esas değerine ilişkin olumsuz bir izlenim bırakmaktadır. Bunun yanı sıra sansür yasağının kaldırılması ile toplumsal gerçekçi anlatım ile özünü bulan Türk sineması, Türk toplumunun toplumsal sorunlarına değinerek aynı zamanda izleyiciye de gerçeklik perspektifinden sorunların neler olduğu bilgisini de sunmuştur. Özellikle izleyici ile olan bağı açısından karşılıklı bir ilişkiyel ağı ve geri bildirim alma durumu da mevcuttur.

2.1.3.2 Türk Sinemasında Göç Olgusu

1950-1960'lı yıllar, kentsel göç hareketlerinin de devingenlik gösterdiği yıllardır. Bu yıllarda göç, çok önemli bir sosyolojik olgu olmakla birlikte, kentteki yaşamın resmedilmesinde oldukça belirgin ve değerli göstergeler sunmaktadır. Böylece sinema da yedinci sanat olarak ülkemizde yer almaya, toplumu etkilemeye, imgelerle sorgulamaya, düşünmeye, toplumsal sorunları çözümlenmeye ya da en azından farkındalık duygusunun hissedilmesinde çok önemli bir olgu haline gelmeye başlamıştır.

Bu yıllarda, Türk sinemasında Yeşilçam sinemasının etkisi derinden hissedilmiştir. 60'lı yılların Türk sineması, adını film yapım şirketinin bulunduğu sokağın adından almaktadır. Bu dönemde ayrıca sinemada kullanılan toplumsal gerçekçilik akımının yansımaları da hissedilmektedir (Açık, 2005). Özellikle tarımda makinalaşmanın etkisi ile istihdam için köyden kente göçün yoğunlaştığı bu dönemde, gecekondulaşma, şehir hayatına uyum, kültürel çatışma gibi birçok toplumsal problem meydana gelmektedir (Öztürk, 2013: 16). Oluşmaya başlayan toplumsal problemler Türk sinemasında işlenerek izleyiciyle buluşturulmuştur. Mevcut durum hakkında bilgi veren sinema, filmin içinde sunduğu neden sonuç ilişkisi içerisinde toplumda olan kriz hakkında da aktarımda bulunmaktadır.

Türk sinemasında olsun Türkiye'nin göç deneyimlerinde olsun, göç konusu iç göç ve dış göç olarak iki ana başlık altında ele alınmaktadır. Toplumsal değişimin tetikleyicilerinden biri olan göç olgusu Türk sinema tarihinde yer almış önemli bir konu olmaktadır. İç göçün sebep-sonuçları, ortaya çıkardığı sorunlar ile dış göçün problem sistemi benzerlik göstermektedir. Kula ve Koluçık (2016: 389-390)'a göre, iç göç ile ilgili olarak, tarımsal alanda yaşanan krizlerin göçü meydana getirdiğini ve kırsal hayatta tutunamayanların kentlere göç hareketinde bulunduğunu

söylemektedirler. Geçim sıkıntısı, işsizlik köyden kente göçün en büyük nedenlerindedir. Bunun yanı sıra köyde çözümler ve kırsal alanda yer değişimi meydana gelmiştir.

İlk olarak kentleşme, iç göçün yaşanması ile ortaya çıkmış bir olgudur. Tarımda makinalaşmanın etkisi ile insan gücüne olan ihtiyacın azalması, kırsal alanda meydana gelen işsizlik bunalımı, kent hayatının istihdam potansiyeline yönlendirmiştir. Yaşadığı köyde geçim sıkıntısı çeken insanlar ekonomik temelli olarak geçimlerini sağlamak için kente göç etmeye başlamışlardır. İç göç olarak adlandırılan bu durum beraberinde problemleri de getirmiştir. İstihdam açığı, eğitim, konut edinme, bütünleşememe, dışlanma ve kabul görmeme yaşanan problemlerin başında gelmiştir.

Modernlik paydasında buluşan sinema ile kentleşme ilişkisine bakıldığında, modernliğin iki farklı gerçekleşme şekli olarak yer edinen sinema ile kentleşme açısından birbirine kaynaklık ettiğini belirtmek mümkündür (Şimşek, 2013: 44). Toplumun içinde var olan sinema, toplumsal olay ve olguları malzeme olarak kullanarak konu edinmektedir. Çekilen film ile izleyici kitlesine nüfuz eden konular, izleyici açısından da bir yönlendirme, mevcut durumu gözler önüne serme görevine sahiptir. Bu noktada izleyici kontağı ile sinema ve kentleşme gerek birbirini etkileyen gerekse birbirinden etkilenen iki sosyolojik olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Filmlerde yer verilen bir başka toplumsal sorun ise, göçe bağlı olarak etkilenen ve dönüşen aile kurumudur. Aile kurumu, göç olgusundan doğrudan etkilenen kurum olarak resmedilmektedir. Aile-birey, aile-toplum arasındaki ilişkisellik değişmeye başlamıştır. Bu durum sinema aracılığıyla izleyici kitlesine yansıtılmaktadır. Bunun yanı sıra ele alınan bir diğer konu olarak kadın konusunun Türk sinemasında işlenmeye başlanmasıdır. Kadının toplumdaki rolü ve aile içindeki rolü üzerinde durularak verdiği mücadeleler filmlerde yerini almaya başlamıştır (Tugen, 2014: 162).

Türk sinemasında iç göçün sebep olduğu toplumsal sorunlar ve Türk sinemasındaki yansımaları ele alınmıştır. Bir diğer göç türü olan dış göçü aynı perspektifte ele alıp Türk sinemasındaki yansımalar bu tezde incelenecektir. Ele alınmasının altında yatan sebep ise, benzerlik-farklılık noktasında her iki göç türünün paralel uzantısını tespit etmektir.

İlk olarak iç göç deneyimini geçiren Türkiye daha sonra göç veren ülke statüsünde yer almaktadır. Kula ve Koluvaçık (2016: 391) dış göç ile ilgili olarak, II. Dünya Savaşı

sırasında cephede erkek nüfusunu kaybeden Batı Avrupa’da, çalışacak işgücüne duyduğu ihtiyaç doğrultusunda göç alma politikaları uygulanmıştır. 1961 yılında Türkiye ile Almanya arasında işgücü temelli bir anlaşma yapılmıştır. Böylelikle Türkiye için göç deneyimi uluslararası bir boyut kazanmıştır.

Türkiye vatandaşlarının yaşadığı sıkıntılar, Türk sinemasına da uyarlanarak filmlere konu olmuştur. Anık (2012: 35), uluslararası göç olarak da adlandırılan dış göç ile Türk vatandaşlarını bekleyen problemleri şu şekilde sıralamaktadır: kültürel şok, dil bilmeme ve beraberinde iletişim kuramama, adaptasyon problemi, kimlik bunalımı vb.dir. Bunun yanı sıra aidiyet hissi, ötekileştirme gibi problemler göç eden Türk vatandaşlarının da özellikle yaşadığı problemler arasında yer almaktadır.

Her iki göç türüne bakıldığında temel nokta ekonomik temelli bir göç halinin yaşanmasıdır. Geçimini sağlamak için bulunduğu yeri terk ederek iş imkânı olan bölgelere yönelen insanların, yerli olarak adlandırılan ülke vatandaşı ya da kendi ülkesinin vatandaşı olsun bir çatışma hali söz konusudur. Önce olanın sonra gelene üstünlüğü noktasında, dışlayıcı ve ötekileştirici tavrı her iki göç olgusunda da kendini göstermektedir. Bu olumsuzluğa ilişkin Altındal, eski- yeni kentli ilişkisi ile ilgili olarak, kentin yerlileri olarak yer edinen eski kentliler ile kente sonradan yerleşenlerin oluşturduğu yeni kentliler arasında bulunan ilişki ağına değinmektedir. Eski kentlilerin göç ile gelen yeni kentlilere karşı ötekileştirici bir tavır sergilediklerini söylemektedir (Altındal, 2010: 81). Açığa çıkan problemlerden bir diğeri de uyum sağlama sürecidir. Uluslararası göç daha makro bir alanı kapsadığı için, daha minimal olan köy-kent göçü sonucunda ortaya çıkan uyum sağlama süresi ya da uyum sağlayamaması aynı ülke vatandaşının arasında kültürel değer çatışmalarının oluşu toplumsal bir sorun olarak belirlemektedir.

Bunun yanı sıra, yabancılaşma, kimlik karmaşası, gelenek-görenekten kopma ve en temeli yaşanan ‘travma’ her iki göç sürecinde de ortak bir sorun olarak yaşanmaktadır.

3. YÖNTEM

Araştırma yöntemine geçilmeden önce kullanılan tekniğin ve neden bu tekniğin seçildiğine dair bir açıklamada bulunulacaktır. Altındal (2007: 108-109), teknik olarak nitel araştırmanın hangi durum ve araştırmalarda kullanılabileceği ile ilgili olarak, araştırılan konunun bir bakış açısına sahipliği ve karmaşıklığın açıklanması açısından uygun konularda kullanılabileceğini söylemektedir. Bunun yanı sıra nitel veri analizinin bir diğer önemli noktası yorumlamaya uygunluğu ile ilgili olduğunu belirtmiştir. Çünkü araştırılan konu, yorumlamaya açık bir konu ise nitel veri analizi tekniğinin kullanılmasının daha uygun olacağını ifade etmiştir.

Koçak ve Arun (2006: 23), nitel araştırmalarda kullanılan içerik analizi ile ilgili olarak, sistematik olma ve tarafsız olma kavramlarını ele almışlardır. “Genellenebilir” tanımı, yorumsal anlamda anlaşılmalıdır. Çünkü yorum araştırmacının bakış açısı ile alakalı bir durumdur. Bu durumda, sistematik ve tarafsız olma kavramları, içerik analizinin yöntem kısmını ilgilendirmektedir. Yorumlama kısmında öznel cümleler kurularak araştırmacı görüşünü de ekleyebilir.

İçerik (anlatı) analizi ile ilgili olarak veri analizi yapılırken üzerinde yoğunlaşılacak kavramlar bulunmaktadır. Bu kavramlar; betimleme, analiz ve yorumlamadır. Betimleme, araştırma konusunda “ne” sorusuna verilen cevapla ilgilidir. Ayrıca analiz edilmesini kolaylaştırmaktadır. Bir diğer kavram olan analiz, “nasıl” ve “neden” sorularıyla ilgilenmektedir. Aynı zamanda konular arası anlamsal ilişkilerin kurulmasında da yardımcı olmaktadır. Son olarak yorumlama kavramında ise, kilit nokta “anlam”dır. Toplanan verilerden hareketle elde edilen bulguların doğru yorumlanması, anlamı vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2000).

Bu çalışmada da yöntem olarak, araştırma konusuna uygun olarak nitel veri analizinin bir türü olan içerik (anlatı) analizi tekniği kullanılmaktadır. Araştırma konusunun film analizi ile desteklenmesi, beraberinde kullanılan yöntem olarak içerik (anlatı) analizinin seçilmesine neden olmuştur. Çünkü film analizi toplumsal gerçekliğin anlatılmasında ve incelenmesinde karakterler, olay örgüsü ve alt metin içerik (anlatı) analizi ile değerlendirilebilir. Bu noktadan bakıldığında araştırılan konu film analizinin yapılması ve yorumlanması ile ilgili olduğu için en uygun yol ve yöntem olduğuna karar verilmiştir.

Öncelikle nitel veri analizi türlerinden olan içerik analizi, öncelikle adından da anlaşılacağı gibi incelenecek metnin içeriğini analiz etme tekniği olarak yer almaktadır. İçerik analizi, iletişim kaynağı olan metnin içeriğini anlaşılır hale getirilmesine yardımcı olmaktadır (Neuman, 2014: 466). Araştırma konusu, içeriği bakımından film analizini içermekte olduğu için metin olarak kabul edilen analiz edilen film olan The More-“Daha”dır.

Yapılan film analizinde, veri elde etmek için ilk olarak, analiz edilerek yorumlanacak The More-“Daha” filmi izlenirken not alınmıştır. Bu notlardan ve ipuçlarından hareketle bir kategorizasyonlaştırma yoluna gidilmiştir.

Araştırma konusunun film analizi olması bağlantısıyla uygun görülen içerik analizi yönteminden kategorik içerik analizi ile film incelenmiştir. Kategorik içerik analizi yöntemi ile The More-“Daha” filminin belli başlı kategorilere ayırarak bu başlıklar çerçevesinde analiz edilmiştir. Yapılan araştırma Bulgular ve Yorumlar ana başlığı altında kategorize edilerek ele alınmıştır. İlk olarak film hakkında genel bilgi verilerek analize başlanılmıştır. Sonraki adım olarak filmde yer alan kişiler ‘Karakterler’ alt başlığında incelenip yorumlanmıştır.

İncelenen filmde 7 baş karakter bulunmaktadır: Bunlar filmdeki önem sırasına göre: Gaza, Ahad, Harmin-Dordor Kardeşler, Ahra, Yedigâr, Zahir ve Osman’dır. Belirlenen bu karakterlerin filmdeki yerleri ve filme olan etkileri bağlamında sosyolojik yorumlama ve değerlendirme yapılmıştır.

Bu doğrultuda filmde yer alan mekânların film ile bağlantısı irdelenmiştir. Mekânlar, Gaza ile babasının yaşadığı ev, sığınmacıların saklandığı depo, sahil, ormanlık alan, gazino, yol olarak yer almaktadır. Film içeriğinde ele alınan sonraki kategori Film Akışı ve Tema olarak alt başlıklar bulunmaktadır. Filmin içeriğinin anlaşılması açısından önemli olan bir diğer kategorik başlık ise İmgeler alt başlığıdır. Beş farklı imge film içeriğinde tespit edilerek yorumlanmıştır.

Son kategorik içeriği olarak Dikotomiler alt başlığı yer almaktadır. Dikotomiler kategorisi içerisinde toplumsal vicdan-vicdansızlık, medeni-medenyetsiz çatışması son olarak da yerli-mülteci dikotomisi yorumlanarak analiz edilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1 The More-“Daha” Film Analizi

4.1.1 Film Hakkında Genel Bilgi

Bu bölümde The More-“Daha” filmi ile ilgili olarak, filmin yönetmeni, senaristi ve aldığı ödüller bahsedilecektir.

4.1.1.1 Filmin Senaristi Hakan Günday

29 Mayıs 1976’da Rodos’ta doğan yazar Hakan Günday ilköğretimini Brüksel’de tamamlamıştır. Ankara’da Tevfik Fikret Lisesi’ni bitirmiştir. Daha sonra Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransızca Mütercim Tercümanlık Bölümü’nde üniversite eğitimine başlamıştır.

Ertesi yıl Université Libre de Bruxelles’in Siyasal Bilimler bölümüne geçiş yapmıştır. Sonra Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’e girmiştir. İlk romanı Kinyas ve Kayra’yla (2000) edebiyat çevrelerinin ilgiyle izlediği ve kendi okur kitlesini yaratan bir yazar olan Günday’ın eserleri, Doğan Kitap tarafından yayımlanmıştır.

Romanları: Zargana (2002), Kinyas ve Kayra (2003), Piç (2003), Malafa (2005), Azil (2007), Zıyan (2009), Az (2011)’dir. Ayrıca İstanbul Dot’da tiyatro oyun yazarı olarak görev yapmıştır (<http://www.go-dot.org/?p=69>). İlk oyunu olan Malafa 17. Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali kapsamında gösterime girmiştir (2010, <http://tiyatro.iksv.org/en/program/27>).

Hakan Günday ödülü kaçak göçmenleri konu alan The More-“Daha” adlı kitabıyla almıştır. Günday başkent Paris’te yapılan ödül töreninde hazır bulunmuştur. Türk Edebiyat dünyasında adını henüz 24 yaşındayken yayımlanan Kinyas ve Kayra romanıyla duyuran Günday’ın 8 romanı bulunmaktadır. 39 yaşındaki Günday, “Zıyan” isimli romanıyla da önceki yıl Türk-Fransız Edebiyat Ödülü’nün sahibi olmuştur (NTV Haber, 2015: https://www.ntv.com.tr/sanat/hakan-gundaya-buyuk-odul,6-tbgDUzcUS23FFR7yHgTg?_ref=infinite).

4.1.1.2 Filmin Yönetmeni Onur Saylak

Onur Saylak, 12 Mayıs 1977 yılında Ankara’da doğmuştur. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fizik Bölümü’nde ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümleri’nde kısa süre eğitim aldıktan sonra, Bilkent Üniversitesi Tiyatro

Bölümü'nü kazanmıştır ve bu bölümden mezun olmuştur. Okul dönemi boyunca Ankara Devlet Tiyatroları'nda çeşitli oyunlarda rol alarak, sahneye adım atmıştır.

Pek çok dizi projesinde de yer alan Onur Saylak, Kod Adı dizisiyle geniş bir izleyici kitlesine ulaşmıştır. Ayrıca TED Koleji'nde tiyatro yönetmeni olarak da çalışmıştır. Sesinin şarkı söylemeye uygun olmasından dolayı üniversite korosunda yer almış ve müzikal tiyatro ile ilgilenmiştir. Bazı tiyatro oyunları için şarkı sözleri yazmıştır. TRT 2 televizyonunda Hadi Gidelim (2003) isimli 13 bölümlük bir gençlik programı sunmuştur.

Onur Saylak, Şahsiyet dizisinin ve Daha sinema filminin yönetmenlik koltuğunda oturmuş ve Daha filmi ile pek çok dalda ödül kazanmıştır.

Ödülleri:

2017 – 24. Uluslararası Adana Film Festivali Yılmaz Güney Ödülü – Daha

2017 – 24. Uluslararası Adana Film Festivali Adana İzleyici Ödülü – Daha

2017 – 24. Uluslararası Adana Film Festivali SİYAD En İyi Film Ödülü – Daha)

<https://www.sozcu.com.tr/hayatim/magazin-haberleri/onur-saylak-kimdir-onur-saylak-nereli-ve-kac-yasinda-oub4/>).

4.1.1.3 The More-“Daha” Filminin Aldığı Ödüller

Türkiye prömiyerini yaptığı 24. Uluslararası Adana Film Festivali ulusal yarışmasında;

Yılmaz Güney, SİYAD En İyi Film ve Adana İzleyici Ödülleri

Genç Erkek Oyuncu Ödülü – Hayat Van Eck (Hürriyet, 2017:

<http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/keyif/onur-saylakin-dahasina-dort-odul-40597043>).

4.1.2 Karakterler

4.1.2.1 Gaza

Gaza, filmde olayların odak noktasındaki ana karakterdir. Film başladığında konuşmanın sahibi Gaza'dır. Gaza, idealist bir çocuk olarak karşımıza çıkmaktadır. Odasının duvarında asılı olan gezegen posteri ve bulunduğu ortama rağmen eğitimine devam etme isteği, onun idealistliğini güçlendirir niteliktedir. Çocuk yaşına rağmen

maruz kaldığı hayat, onu bir anlamda genç yaşta olgunlaşmaya itmiştir. Çevresinde bulunan insanlara oranla daha vicdani yönünün ağır basması ancak gelişen olaylar doğrultusunda bu yönünün değişimi aynı zamanda Gaza'nın içinde bulunduğu bunalım durumunu da açıkça gözler önüne sermektedir.

4.1.2.2 Ahad

Ahad, filmde önem derecesine göre Gaza'dan sonra gelen ana karakterlerden bir diğerini temsil etmektedir. Aynı zamanda Gaza'nın babası olan Ahad, insan ticareti yaparak para kazanmaktadır. Gerçekleştirmekte olduğu bu insan ticareti, doğrudan sığınmacıları kapsamaktadır. Sığınmacıların karada olan hareketliliğini ve deniz yolculuğu öncesi gizli konaklama ihtiyacını gidererek, sığınmacıları yeraltında steril olmayan bir depoda gizlemektedir. Ahad, karakter olarak, asi, sınırlı, vicdansız, bencil, duygusuz ve hovarda bir tip olarak ortaya çıkmaktadır. İlegal yollarla geçimini sağlayan ve sığınmacılara yardım ettiğini düşünen Ahad, Gaza'nın eğitimine devam etmesini de istemeyerek cehaletiyle ön plana çıkmaktadır.

4.1.2.3 Harmin- Dordor

Karada bekleyen sığınmacıların deniz yolu ulaşımını gerçekleştiren aynı zamanda ortak olan bu iki kardeş, yaptıkları illegal işe rağmen insani duyguları film esnasında göze çarpmaktadır. Harmin'in Ahad'ı taciz, tecavüz yapmaması konusunda uyarması, insani ödevler ve sorumluluk bilincinin yerleşik olduğunu ve bu şekilde hareket ettiğini göstermektedir. Yasal olmayan yollarla taşımacılık yapmak dışında vicdanlı insan profili sayılabilecek bir imaj sergileyen bu iki kardeş, Gaza üzerinde de olumlu bir rol model olarak etkilidir.

4.1.2.4 Ahra

Filmde, ikinci sığınmacı grubun arasında olan Ahra adındaki genç kız, Gaza'nın hayatında bir dönüm noktası sayılabilecek bir etkiye sahiptir. Gaza'nın Ahra'ya olan ilgisi, yanı başında gerçekleşen ve yabancı olduğu bu insanlara karşı önyargılı tavırlarını yitirmesine yol açarak bir nebze olsun onları anlamaya yönlendirmiştir. Davranışsal bir iyileşmenin gözlemlendiği Gaza, diğer sığınmacı yolcu gruplarının aksine Ahra'nın da içinde bulunduğu bu gruba daha özverili davranmaktadır. Gıda olarak farklı alternatif sunan ve onlarla zaman geçirip eğlencelerine katılan Gaza, Ahra'ya olan duygusal yakınlığından dolayı bu davranışları sergilemektedir. Bunun dışında farklı dilleri konuşup birbirlerini

anlamaları bile iletişim sağlamaya çalışmaları da her iki karakter için olumsuz bir durumu ifade etmektedir. Bunun yanı sıra Gaza'nın çağrısı üzerine ne dediğini anlamadığı halde onu takip eden Ahra ile Gaza arasında karşılıklı bir güven oluştuğunu söylemek de yanlış olamayacaktır.

4.1.2.5 Yadigâr

Filmde yan karakterlerden biri olan ve bir Jandarma Komutanı olan Yadigâr karakteri, illegal yolların nasıl gerçekleştiği noktasında izleyiciye ipuçları vermektedir. İnsan taşımacılığı yapan Ahad, daha rahat yolla işini sürdürmek için bulunduğu yerin Jandarma Komutanı olan Yadigâr'a rüşvet vermektedir. Bu rüşvet para aktarımı ya da kadın ticareti şeklinde karşılanmaktadır. Sahip olunan gücün nasıl kötüye kullanıldığını, illegal yolla yapılan insan ticareti çarkının nasıl sürdürüldüğünü ifade eden Yadigâr tiplemesi, korunma noktasında silahlı güçlere olan inancın sarsılmasına yol açmaktadır. En az Ahad kadar vicdansız bir insana işaret eden Yadigâr, sahip olduğu gücü ve statüsel üstünlüğünü de kötüye kullanmaktadır.

4.1.2.6 Osman

Filmin ilk dakikalarında ve ara ara gazinoda şarkı söylerken ekranda görünen Osman, yan karakterlerden bir diğeridir. İnsanlık noktasında vicdani değerlerden kendini soyutlamış olan Osman, açgözlü kişiliği ile ön plana çıkar. Filmin ilk başlarında Ahad ile geçen diyalogunda, hem kara hem de deniz ulaşımını üstlenmek isteyerek her insan başına karını hesaplayan Osman tiplemesi, para merkezci bir profil gözler önüne sermektedir.

4.1.2.7 Zahir

Yan karakterlerden biri olan Zahir, sığınmacı bir birey olarak filmde yer almaktadır. Zahir'i diğer sığınmacılardan ön plana çıkaran durum, filmin son sahnelerinde, film boyunca alışılmış sığınmacıların sergilediği davranışların aksi bir tutum sergilemesidir. Üç dalga şeklinde gerçekleşen sığınmacı grupları, her söylenene boyun eğen, karşı bir söz söylemeyen, aşağılanmaya mahkûm ve durumdan da şikâyetçi olsa da 'iş görülene kadar' bir anlamda susmayı tercih eden insanlardan oluşmaktadır. Ancak son dalgada gelen sığınmacı gruptan bir kişi olan Zahir, diğer kişilerin var olan durumu kabul etmişliğinin aksine bir karşı çıkışta bulunmaktadır. Zahir'in kameraya bakıp bağırdığı o sahnede arka planda can yeleği için kavga eden iki kişi vardır. Ancak Zahir'in isyanı buna değil, yanındaki arkadaşının/kardeşinin

sağlık durumunun iyi olmayışından ötürü Gaza'dan yardım istemesi ve Gaza'nın tepkisizliğinedir.

4.1.3 Mekânlar

4.1.3.1 Gaza ve Babasının Yaşadığı Ev

Ege kıyılarında hayali bir yerleşim yeri olan Kandali'da yaşamaktadırlar. Yaşadıkları ev bulunduğu konum açısından merkezi yerleşim yerine uzak, etrafında depodan başka bir yapı bulunmamaktadır. Görünüş olarak bir barakayı andıran ev, iç ve dış özensizliğin hakim olduğu bir yapıdır. Evin inşası gibi eşyaların özensizliği de özellikle göze çarpmaktadır. Yakın çekimlerde odaklanılan mutfak tezgâhının üstündeki kirli bulaşıkların bulunması ve dağınıklığı, özellikle ataerkil bir toplumda kadının temel geleneksel rolleriyle ilişkilendirilen anne figürünün olmayışının eksikliğine vurgu yapmaktadır.

4.1.3.2 Sığınmacıların Saklandığı Depo

Sığınmacıların saklanması için kullanılan depo Gaza ve babasının yaşadığı evin çevresinde bulunmaktadır. Depo olarak kullanılan yerin bodrum katında ağırlanan bu geçici misafirler, yeraltında güneş görmeyen, karanlık bir yerde özgürlüklerine kavuşacaklarına dair zamanlarının dolmalarını beklemektedirler. Yerin altında bekleyen sığınmacılar için mevcut olan tek korunak ve imkân, içinde buldukları dört duvardır. İhtiyaçların karşılanması açısından ne yatacakları bir yatak ne de gidecekleri bir tuvalet vardır. Tuvalet ihtiyaçlarının giderilmesi için tedarik edilen kova ise durumun ne derece sıkıntılı olduğunu gözler önüne sermektedir. Bunun yanı sıra steril ve temiz olmayan bu ortam çeşitli hastalıkları da tetikler niteliktedir. Depoya bakıldığında göze çarpan eşyalar, variller, kasalar ve birkaç değersiz eski eşya ve karanlığı aydınlatması için bir adet ampul bulunmaktadır. Yerde bir örtü olmayışı, insanların direkt olarak taş zemine oturması da bir diğer verilen değer bir başka göstergesidir. Dört duvardan başka kayda değer bir şey bulunmayan bu bodrum katında toplu bir şekilde yaşam mücadelesi veren sığınmacılar için bu mekân, ne kadar değer verildiğini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Ayrıca tek sığınakları olan bu duvarlara çizilen resimlerin varlığı nelere özlem çektiklerinin bir anlamda gizil olarak ortaya koymaktır.

4.1.3.3 Sahil

Mekân olarak ele alınan sahil üç karakter için, üç farklı anlama gelmektedir. İlk olarak Gaza'nın perspektifinden sahil mekânına bakıldığında, Gaza babasının baskısından kurtulabileceği bir kaçış noktası olarak algılanabilmektedir.

Evlerinin konumunun hem toplu yaşam alanından uzaklığı hem de sahile olan yakınlığı göz önüne alındığında, çok da sosyal bir hayatı olmayan Gaza, babasının boyunduruğu altından kurtulup nefes alabilmek için sahili adeta sığınak olarak seçmektedir. Bunun yanı sıra aynı zamanda en rahat sahil manzarasına baktığında hayaller kurabilmektedir.

Sığınmacılar açısından bakıldığında ise sahil iki duyguyu bir anda hissetmelerine neden olmaktadır:

Birinci duygu, içinde buldukları esaretten kurtulma olarak yorumlanabilirken, ikincisi yüzmeye bilmedikleri için sandala binerken yaşadıkları korkudur. Bu açıdan bakıldığında sahil mekânı sığınmacılar için bir taraftan kurtuluşu simgelerken diğer yandan da korkularıyla yüzleşmelerine sebep olmaktadır.

Harmin ve Dordor kardeşler açısından sahil algısı ele alındığında bu iki anlam kendini göstermektedir: İlk olarak geçimlerini sağlamada büyük rol oynayan denizde sığınmacı taşımacılığı açısından sahil bu iki kardeş için para kaynağıdır. Bu tekne kardeşlerin sahile biçtikleri diğer bir anlam ise rahatlama noktasındadır. Tekne kardeşler açısından gerek iş alanlarına gerekse keyfi bir duruma işaret eden sahil, Gaza ve sığınmacıların yanı sıra daha olumlu bir mekân algısını ifade etmektedir.

4.1.3.4 Ormanlık Alan

Film akışında çok sık görülen bir mekân olmasa da önemli bir dikotomi anlatmak açısından faydalı olacaktır. Ormanlık alanın ele alınış nedeni, sığınmacı bir çocuğun gaddarca buraya gömülmesinde yatmaktadır. Annesine tecavüz edildiği esnada depoya getirildikleri arabanın kasasında havalandırılma açılmadığı için ölen çocuk, daha sonrasında da defin işlemlerinin hiçbiri gerçekleştirilmeden gömülmüştür. Gaza'nın babası Ahad tarafından gömülen çocuk, yaşarken göremediği değeri öldüğünde de görememektedir. Bu durum Ahad'ın sadece ölen bir çocuğu gömdüğünü değil aynı zamanda kendisinde bulunmayan insani değerlerini de bir kez daha o çocukla birlikte gömdüğünü göstermektedir.

Bunun yanı sıra deniz taşımacılığını yapan Harmin-Dordor kardeşler filmin sonlarına doğru Gaza ile birlikte, sığınmacı çocuğun gömülü olduğu ormanlık araziye gelerek Ahad'ın gösteremediği saygıyı geç de olsa mezarının belli olması adına, mezarın başına bir taş dikerek göstermektedirler. Aynı olayın farklı insanla farklı davranışlara yol açması, aradaki ikiliği (dualiteyi) anlamak açısından ormanlık alanın ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

4.1.3.5 Gazino

Filmin genel akışına bakıldığında zaman gazinoda geçen süreçlerde ana kahramanlardan biri olan Ahad, bu mekânda yer almaktadır. Film genelinde bu mekâna çok sık rastlanmasa da Ahad'ın ruh halini anlatan ve onla özdeşleşen gazino, aynı zamanda oldukça sıradan ve kaliteden uzak bir atmosfere de sahip olduğu dillendirilebilir. Ortama bakıldığında, boğuk bir hava, sesi güzel olmayan bir şarkıcı ve alkol kullanan birkaç erkek bulunmaktadır. Ahad'ı anlamak adına erkek mekânı olan gazino mekânının film içinde ayrıca önemli bir yeri vardır. Çünkü erkek olmanın ataerkil cinsiyetçi toplumlardaki anlamı, gazino, pavyon gibi erkeklerin sosyalleştiği erkek mekânlarında üretildiği eril yapı normları gereğince “kazanıldığı” anlamı söz konusudur.

4.1.3.6 Yol

Mekân olarak yol ele alındığında filmde çok farklı şekillerde tasvir edilen yollar karşımıza çıkmaktadır. Film ilk başladığında ilk önce göze çarpan şey yoldur, aynı zamanda tüm mekânları kesiştiği ortak nokta olarak da anlamlandırılabilir. Göç olgusu da yollarda gerçekleştiği için yol bu anlamda çok önemlidir.

4.1.4 Film Akışı

Film akışını, üç dalga halinde ele almak mümkündür. Her bir dalga depoda konaklayan sığınmacı kabileye işaret etmektedir. Ana karakter olan Gaza ve Ahad etrafında gerçekleşen bu dalgalanmalar sonucunda aralarındaki ilişki boyut çok farklı bir noktaya onları sürüklemektedir.

İlk dalgalanma olarak adlandırılan kafilenin gelmesi ile başlayan olay örgüsü, akabinde baba-oğul ilişkisini de yakından etkilemiştir. İlk kabile ile ilk olarak iletişime geçen baba olan Ahad'dır. Ahad, sığınmacılara Türkçe bilmedikleri halde kalacakları süreç ile ilgili direktifler verir daha sonrasında da Türkçe bilmedikleri için onları aşağılar. Bu süreçte Gaza babasından gizli TEOG sınavına girer. Depoda çıkan bir

kavgadan ötürü depodaki eski eşyalar çıkartılır. Ahad, gözüne kestirdiği sığınmacı kadına tecavüz eder ve kadının oğlunu kamyon arkasına kitler. Havalandırmanın açılmayışından ötürü ölen çocuktan Ahad Gaza'yı suçlu tutmaktadır. Bunun akabinde ormanlık bir alana hiç de etik olmayan şekilde sığınmacı çocuğun cesedi gömülür. Çocuğun ölümünden Gaza'yı sorumlu tutan babası yaptığı hatanın faturasını oğluna kesmektedir. Bu durumdan tramvatik bir şekilde etkilenen Gaza hem psikolojik olarak hem de babasıyla ilişkisi açısından ilk sarsıntıyı yaşamaktadır.

İkinci kafile gelmeden önce vicdanını rahatlatma adına ölen çocuk ile hayali bir konuşma gerçekleştiren Gaza, gideceği yerde maruz kalacağı muamelenin daha yukarıda olmayacağını kimsenin onu önemsemeyeceğini söyleyerek kendini bir bakıma aklamaya çalışmaktadır. İkinci sığınmacı kafilenin gelmesi ile baba-oğul arasında gerçekleşecek olan süreç yeniden karşımıza çıkmaktadır. İkinci kafilenin gelmesi ve depoya yerleşmesi ile bir ritüel olan konuşmayı bu sefer aynı kelimeleri kullanarak Gaza ifade etmeye başlamaktadır. Gaza da babası gibi Türkçe direktifler verdikten sonra aralarında Türkçe bilen olmadığı için onları aşağılamaktadır. Dil olgusunun kültürün çok önemli bir ögesi olarak yaşanmışlıklara gönderim yapmasının yanı sıra aynı zamanda hegemonik güç ilişkilerini de içermesi, tam da bu noktada önem kazanmaktadır. Foucault'un da özellikle belirttiği üzere, iktidar mikro ilişki anlamında dil ile üretilmektedir.

Gaza konuşmasını yaptığı esnada sığınmacılardan bir kadını beğenir ve ilgilenmeye başlar. Sığınmacı kadına olan ilgisi sayesinde ikinci grup ile daha yakından bir ilişki kurmaya başlamaktadır. Öyle ki sığınmacı kadın anlamayacağı halde sınavı kazandığını ilk defa onunla paylaşmaktadır. Daha sonra babası oğlunun ilgilendiği sığınmacı kadın olan Ahra'yı komutana adeta cinsel bir meta olarak kullanılmasına yol açar. Bu olay karşısında baba-oğul ilişkisi gerilmeye başlamaktadır. Baba-oğul kavga ettikleri esnada Gaza İstanbul'daki okulu kazandığını söyler ve gerilim daha da yükselir. Ahad'ın Gaza'yı darp etmesiyle son bulur. İkinci kafile de tekneci kardeşlerin taşımacılığı ile yol alır.

Filmdeki üçüncü ve son dalgalanma, üçüncü sığınmacı kafilenin gelmesi ile yeni bir süreci başlatmaktadır. Babası ile bağları kopan Gaza, sevmediği babasından daha insani bir değeri olmayan bir insana dönüşmektedir. Artık babasına isyan eden, asi bir duruş sergilemektedir. Çünkü erkekliğin toplumdaki yerel kabulünün bu olduğuna dair

inancı onun böyle davranmasına neden olmuştur. Babasının ona biçtiği rolü kabul ederek daha fazlasını yapmaya başlamaktadır. Depoyu özelleştirerek ticari bir çark haline getiren Gaza, sahip olduğu insani değerleri bu dalgalanmalar sırasında kaybetmiştir. Bunun yanı sıra Ahad, sığınmacı kadına tecavüz etmesinden ötürü tekneci kardeşlerden olan Harmin tarafından tam dokuz kez bıçaklanır. Namus olgusunun erkek egemen dünyada tecavüz uygulayanın da cezalandırmanın da erkek olması, farklı erkekliklerin çatışmasını dolayısıyla Connell (1998)'in kavramlaştırmasıyla hegemonik erkeklik kavramını çağrıştırmaktadır. Depo kontrolü tamamen üstüne geçen Gaza, depoya takmış olduğu kameralar ile yanı başında olan gerçekliği kameralardan izlemektedir. Bu da bir anlamda Foucault'un panoptikon kavramını içermektedir. Çünkü kamera gözetleme ile denetim mekanizmaları kurulmakta ve insanların davranışlarını doğrudan öğrenme anlamını da taşımaktadır.

4.1.5 Tema

Filmde işlenen başlıca temalar; baba-oğul arasındaki iletişim problemi, uluslararası göçün insan ticaretine, insanın insan olma, yaşam hakkının elinden alınmasına, değer yitimine uğrayan vicdan, hoşgörü, soyutlanma, güvensizlik, yalnız kalmak, boyun eğmek olarak belirtilebilir.

4.1.6 Filmdeki İmgeler

Daha Filmi konu itibariyle mültecileri ele almaktadır. Mülteciler, vatan hasreti çekme dışında hiçbir yere ait olamamanın verdiği düş kırıklığı ile sahip olamadıkları birçok şeye özlem duymaktadırlar. Filmde özlem duygusu sadece sığınmacılar için değil aynı zamanda başkarakter olan Gaza için de geçerlidir. Filmde belirlenen imgeler; ışık imgesi, ev imgesi, el imgesi, yaban arısı kabuğu, Kandalı ağıtıdır. Bu çalışmada bahsedilen bu imgeler tek tek ele alarak neye vurgu yapılmak istenildiği noktasında analiz edilecektir.

4.1.6.1 Işık İmgesi

Işık imgesi, film boyunca kendini hissettirmekte ve hemen hemen her sahnede kendini göstererek yer edinmektedir. Filmin çekildiği zamanın ve mekânın ışıklı olup olmayışına kadar her noktada karanlık-aydınlık tezatlığı sıkça kullanılmaktadır. En bariz olarak göze çarpan ışık imgeleri ise, güneş ve el feneridir. Ayrı iki başlık altına ele alınacak olan bu iki imgenin ifade ettiklerini anlamak için sosyolojik perspektifte irdelenecektir. Bu ikiliklerde yerleşik olmanın aslında yabancı olma kavramlarıyla

diyalektik anlayış etrafında da ele alındığında doğrudan ilintili olduğunu söylemek mümkündür.

4.1.6.1.1 Güneş İmgesi

Güneş imgesi gerek zamansal olarak bir aralığı ifade ederken gerekse sığınmacıların kaldığı deponun duvarlarındaki resmi içermektedir. Zamansal olarak bu imge ele alındığında, filme başlarken daha ilk sahnelerde saat dilimi olarak gecenin seçilmesi, sığınmacıların hareket halinin rastlantısal olmayacak derecede hep gece olması odağı bu noktaya dikkat çekmektedir. Bir bakıma gece saatlerinde ulaşım işlemini gerçekleştiren bu insan, kamyonu adeta gizlenme için en uygun zaman olarak bu saatleri seçmektedirler.

Bunun yanı sıra karadan denize doğru ulaşımın gerçekleştiği zamanlarda yine gece karanlığının çöktüğü saatlere karşılık gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında, sığınmacıların ulaşımı en kolay yolla yapabileceği saatler gece saatleridir. Ancak bu zamansallık gündüze olan özlemi de tetiklemektedir. Tekne yolculuğuna çıkmayı beklerken zamanlarını depoda karanlıkta geçiren sığınmacılar, aynı zamanda tekneye binerken de yine gün yüzüne hasret bir şekilde yaşamlarını sürdürmektedirler. Bu durumu açıklamak için, depo duvarlarına çizilen güneş resimleri kanıtlayıcı bir niteliğe sahiptir. Bahsedilen bu durum depoda yaşayan sığınmacıları doğrudan etkilemektedir.

Güneş imgesini kullanan bir diğer karakter Gaza'dır. Gaza, sığınmacıların aksine yeryüzünde bir hayat yaşamasına rağmen babası ile ilişkisi bağlamında yaşadığı problemler neticesinde güneşe hasret bir hayatı devam ettirmektedir. Bir sahnede Gaza'nın uzandığı yerden elini güneşe doğru uzattığı gösterilir. Bu sahne Gaza üzerinden güneş imgesinin nasıl yorumlandığını göstermektedir.

4.1.6.1.2 El Feneri İmgesi

Filme yer verilen imgelerden bir diğeri de el feneri imgesidir. Filmin başladığı ilk dakikalarda elinde el feneri olan çocuğun gece vakti çalılıklardan çıkıp Gaza'ya denk gelmesiyle başlamaktadır. Burada el feneri bir haberleşme aracı olarak kullanılmıştır. El feneri, ayrı dilleri kullanan iki farklı kültürün ortak bir noktada buluşmasının adıdır. Buna benzer bir durum olarak, sahilde tekneye binmeye hazırlanan sığınmacıların durumunu belirtmek adına Ahad ile tekneci kardeşlerin birbirlerine uzak mesafeden el feneri ile bir ileti gönderdikleri de gözlemlenmiştir.

El feneri, iletişim kurmanın yanı sıra başka bir imgesel malzeme olarak filmde kullanılmaktadır. İkinci dalga sığınmacı kafilenin depoda bulunduğu sıralarda el fenerleri eşliğinde dans etmeleri bir eğlence imgesi olarak kullanıldığını ifade etmektedir.

4.1.6.2 Ev İmgesi

Ev, filmde yer verilen bir diğer imgeyi ifade etmektedir. Sığınmacılar için, Gaza ve babasının yaşadığı ev algısı bakımından farklılıklar göstermektedir. İlk olarak sığınmacılar üzerinden yansıtılan ev imgelerine bakılacak olunursa, göze çarpan ilk durum beklemek için kullandıkları deponun eve benzemeyişi ve eve benzetmek isteyişleri ile ilintilidir. İkamet edilen depo, konaklama açısından pek de elverişli bir alana benzememektedir. Her aileye ait odaların olmayışı, kafilede bulunan tüm sığınmacıların aynı alanı paylaşıp, aynı ortamda yatıp kalkması ev ortamının olmayışının ilk göstergesidir. İkinci olarak tuvalet ihtiyacının giderilmesi konusunda, bir tuvaletin bulunmayışı, tuvalet ihtiyaçlarının bir kova yardımı ile halledilmesidir. Bunun yanı sıra gıda ihtiyacının sadece yarım ekmek arası ve su ile giderilmesi de ev ortamını aratan nitelikte durumlardır. Bu durumdan hareketle, sığınmacıların kasalardan yatak yapma isteği de depoyu eve benzetme isteklerinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Diğer bir nokta, duvara çizilen ev resimleridir. Sığınmacılar tarafından duvarlara çizilen her bir resmin aslında anlamsal olarak bir özeli karşılama durumu mümkün olabilir. Duvardaki resimleri sadece can sıkıntısından çizilen resimler olarak görmek anlaşılabilirlik açısından sığ kalabilir. Resimler incelendiğinde göze çarpan çizimlerden biri de evdir. Ev resmi aynı zamanda bir yuvaya duyulan ihtiyacı bir ait olma istemini somutlaştırmaktadır. Savaş nedeni ile ülkelerini göç etmek zorunda kalan bu insanlar, göç etme sürecinin devamlılığında ötürü bir yere ait hissetme ihtiyaçlarını da beraberlerinde taşımaktadırlar. Yer değiştirmeyi bırakıp bir ev ortamının ve bir vatanın hasretini çeken bu insanlar, duvarlara bu özlemi doğrudan yansıtmaktadırlar.

Diğer bir ev imgesi olarak Gaza ve babasının yaşadığı ev gösterilebilir. Ancak bu ev yapısal olarak ev gibi görünse de aile olamamanın yoğun boşluğunu üzerinde derince taşımaktadır. Ailede özellikle annenin olmayışından kaynaklı Gaza'ya yüklenen sorumluluklar, babanın davranış ve tutumu aile kurumunun eksikliğini ve

mevcut evin yuva olamayışını gözler önüne sermektedir. Bunun yanı sıra evin düzensizliği ve temiz olmayışı da ev için kadına biçilen rolün eril rol ve örüntülerin etrafında babanın üstlenmediğine işaret etmektedir.

4.1.6.3 El İmgesi

Duvara çizilen ve imgesel bir anlam ifade eden öğelerden bir diğeri de el imgesidir. Bu çizimler doğrultusunda söylenebilecek yorumlardan ilki, eski zamanlarda mağaralara çizilen resimlere paralel olarak, o mekânda bulunduğunu belli etme istediğidir. Daha sonra gelecek olanlar için “ben buraydım” mesajı verilmeye çalışılmış olabilir. Bir diğeri imgesel anlamı ise insana duyulan hasreti vurgulayabilir. Ülkelerinden göç ettikleri süre zarfında sürekli mekânsal bir yer değıştirme durumu içerisinde olan bu insanlar, gördükleri muamele ile de dışlanan bir grubu ifade etmektedir. Bu nedenle başka bir insana duyulan özlemi betimlemek için el imgesine yer verilmiş olabilir.

Film içerisinde gösterilen bir sahnede, sığınmacı bir adamın çocuklara çarşaf arkasında yaptığı el oyunu da bir diğeri el imgesine işaret etmektedir. Adamın ellerinden yapmış olduğu kuş gösterisi, aynı zamanda özgürlüğe duyulan özlemi de göstermektedir.

4.1.6.4 Yaban Arısı Kabuğı İmgesi

Yaban arısı kabuğı, yalnızca bir sahnede gösterilmiş olsa dahi Gaza'nın ruh halinin anlaşılması açısından kullanılan önemli bir metafor olarak kabul edilebilir. Gaza'nın babası ile olan çekişmesi, kendi ile olan iç çatışmacı ruh hali kendi ile olan noktanın anlaşılmasında varılan son noktanın anlaşılmasında yaban arısı kabuğı önemli bir göstergedir. Öyle ki yaban arısı öldükten sonra kabuk olarak bir kalıntı haline gelmektedir. Gaza'nın film boyunca geçirdiğı çekişmeli süreçler ve sonunda dönüştüğü insan açısından yaban arısı kabuğı imgesi arasında bağlantı kurulmuştur. İdealist ve amacı olan, insani değerleri yüksek olan bir çocuktan, babasından daha duyarsız bir insan haline gelen Gaza'nın bu içsel boşalmasıdır. Sahip olduğu hisleri yitirip, babasının ona biçtiğı hayatı kabullenmektedir. Gaza, yaban arısı kabuğına bakarken, bakışlarında anlam veremediğı bir ifade vardır. Gaza'nın fiziksel olarak ölümü gerçekleşmese de, duygularında fark edilen ölümü anlatmak için yaban arısı kabuğı metaforu kullanılmıştır.

Hayatına farklı bir yoldan ilerlemek isteyen ancak babasının engeline takılan Gaza, hayatındaki yanlışlıkların bir anlamda kurbanı olmaktadır. Olabildiğince babası gibi olmaktan kaçınan Gaza tam da aksine yaşadıkları yüzünden babasından daha hissiz bir insana dönüşerek insanlığını kaybetme noktasına gelmiştir. Düzenli bir aile kurumunun eksikliği, çevre ilişkilerinin azlığı hatta olmayışı, istediği hayata ulaşamaması gibi birçok nedenden ötürü psikolojik olarak bunalıma giren Gaza, 14 yaşındaki bir çocuk için çok ağır gelebilecek travmatik olaylarla karşı karşıya gelerek, hiç istemediği biri olan babasının yerinde kendini bulmaktadır. Bu içsel boşalış, yabancı arısı imgesiyle açıkça gösterilmekte ve anlamlı hale gelebilmektedir.

4.1.6.5 Kandalı Ağıtı

Filmin birçok sahnesinde yer alan ve Gaza'nın isyan şekli olan önemli imgelerden bir diğeri de Kandalı Ağıtı olarak yer alan rap parçasıdır. Gaza içinde bulunduğu bunalım halinden kurtulmak için ilk başta bir grup insandan duyduğu rap şarkıyı söyleyerek rahatlamaya çalışmaktadır. Ancak daha sonra bu rap şarkısını kendine uyarlayarak babasına isyan etme aracı olarak kullanmaktadır. Çünkü rap müziği de çıkış özelliği olarak var olana bir karşı koyuş ve alt sınıfa mensup toplumsal yapı tarafından benimsenen bir müzik türüdür.

Rap müziğin ortaya çıkış hikâyesine bakılacak olunursa, siyahi insanların yoğun olduğu yerlerde meydana çıkmıştır. Bu siyahi insanlar, rap müziği ezilmişliklerine, hor görülmelerine isyan etmek için, kendilerini daha az müzik daha çok sözle anlatmak için kullanmışlardır. Filmdeki rap sahnelerine bakıldığında, ilk başta Gaza duymuş olduğu rap müziği babasından gizli, duygularını bastırmak ve biraz olsun kafasını rahatlatmak için kullansa da, babasına ilk karşı çıkışı da söylediği rap müzikle yapmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, Kandalı Ağıtı, Gaza için bir isyan şeklidir ve filmde önemli bir imgedir.

4.1.7 Filmdeki Dikotomiler

Tezin bu bölümünde filmde bulunan dikotomilere yer verilmektedir. İncelenen dikotomilere geçmeden önce, dikotomi kavramının epistemolojik olarak açıklanması anlaşılabilirliği açısından önemlidir. Marshall dikotomiyi açıklarken, yalnızca iki kategoriden oluşan değişkenler olarak ifade etmektedir. İkilik olarak da anlamdaş olan dikotomiye örnek olarak Durkheim'in mekanik-organik dayanışması verilebilir (Marshall, 1999: 327).

Gaza, babasının onun için düşündüğü çizgiden farklı bir yaşam sürmek isteyen bir çocuktur. Babası gibi olmak istemeyen Gaza, yaşadığı gelişmeler karşısında kayıtsız kalmamıştır; ancak yine de onun temsil ettiği bir kutup bulunmaktadır. Film içinde değinilecek üç dikotomi konusu vardır. İlki, toplumsal vicdan-vicdansızlık dikotomisi, bir diğer dikotomi medeni-medeniyetsiz çatışması, son olarak mülteci-yerli dikotomisidir.

4.1.7.1 Toplumsal Vicdan-Vicdansızlık Dikotomisi

Filmde ele alınan toplumsal vicdan- vicdansızlık dikotomisine geçmeden önce toplumsal vicdan kavramı ile ilgili olarak bilgi verilmesi, konunun anlaşılabilirliği açısından faydalı olacaktır. Toplumsal vicdan kavramını açıklarken Durkheim'in toplumsal bilinç ya da kolektif bilinç kavramlarından yararlanılabilir. Durkheim sosyolojisini toplumsal olgu kavramı üzerinden inşa etmektedir. Toplumsal olgu kavramından hareketle kolektif bilince değinmektedir. Durkheim, bir toplumun ortak inanç ve duygularından yola çıkarak oluşturduğu sisteme kolektif bilinç demektedir (Ritzer, 1992: 6).

Kolektif bilinç ya da toplumsal vicdan, mevcut toplumdaki toplumsal norm ve değerleri bireyin içselleştirmesi ve ona göre hareket etmesi olarak tanımlanmaktadır. Gerçekleşen bu içselleştirme, birey ile toplum arasında bir bağ oluşmaktadır. Aynı zamanda toplumda bulunan bireyleri ortak bir payda altında toplamaktadır (Özyurt, 2019: 180). Durkheim'den referans edilen bu bilgilerden hareketle, The More-“Daha” filmi toplumsal vicdan-vicdansızlık bağlamında analiz edilmiştir.

Ele alınan ilk dikotomi olan toplumsal vicdan- vicdansızlık dikotomisinde, filmde bulunan karakterler üzerinden ikilikler açıklanmaya çalışılmaktadır. Özellikle Gaza ve babasının arasında gerçekleşen olaylar dâhilinde, Gaza ve iki teknece kardeş olan Harmin ve Dordor toplumsal vicdanı temsil ederken; Ahad, Yedigâr ve Osman vicdansızlığı temsil etmektedir.

Gaza, filmin başlarında babasının aksine sergilediği vicdanlı davranışlarıyla dikkat çekmektedir. Özellikle geleneksel anne figürünün olmayışı ve Gaza'nın bu rolü üstlenişi üzerine babası ile bu noktada çatışmaktadır. Geçici süreliğine depoda misafir ettikleri sığınmacılara babasının aksine daha ılımlı ve insani davranmaktadır. Bir süre davranışlarında dalgalanmalar görülse de vicdan noktasında önemli bir karakterdir. Babasının sığınmacı kadına tecavüz ettiğine şahit olmuş, aynı zamanda tecavüze

uğrayan kadının ihmalkârlıktan 9 yaşında ölen çocuğunun ölümü de tramvatik bir şekilde etkilenmiştir. Bu olayları doğrudan hissetmesi de Gaza'nın vicdan noktasında temsiliyetini doğrular nitelikte örneklerdir.

Bir diğer toplumsal vicdanı olduğunu gösteren durum ise, ikinci kafileden bir sığınmacı kadına beslediği ilgi dâhilinde daha da özdeşim kurmasıdır. Böyle bir duygusal hisse kapılan Gaza, zamanla sığınmacılarla birlikte vakit geçirmeye başlamıştır. Dillerini bilmediği halde sınavı kazandığını ilk Ahra'ya (ilgi duyduğu sığınmacı kadın) söyleyerek sevincini onunla paylaşması bu duygusal yakınlığın önemli bir göstergesidir.

Gelen sığınmacı kabileleri ile Gaza'nın vicdani dalgalanmaları arasında bir ilişki bulunmaktadır. İlk gelen kafileye karşı babasına nazaran daha ılımlı ancak nötr bir davranış sergileyen Gaza, ikinci sığınmacı kafileye karşı daha sıcak ve yakın bir ilişki kurmaya başlamıştır. Çünkü bu kabileyle daha fazla vakit geçirmekte ve daha çok paylaşımında bulunmaktadır. Ancak burada Ahra'ya karşı ilgisinin oluşu, onun bu yakınlığını etkilemektedir. İlk olarak sığınmacı olarak her fırsatta aşağı görülen bir kadına ilgi duyması, onu kullanılabilir bir meta olarak görmemesi, ona değer vermesi de Gaza'nın insani yönünün aktif olduğunu göstermektedir. Sonrasında Ahra sayesinde geçici misafirleri ile vakit geçirmeye başlaması ve sosyalleşmesi de diğer bir örnek olaydır. Babasının baskıcı ve olumsuz davranışlarına ek olarak ilgi duyduğu Ahra'nın tecavüzüne şahit oluşu ve babası tarafından engellenişi ve son olarak babası tarafından darp edilişi Gaza'nın sahip olduğu tüm insani duyguları zamanla kaybetmesine yol açmaktadır.

“-Hala ara sıra o küçük çocukla konuşurum. Oralara gidebilseydin ne olacaktı? Kimse sana bakmayacaktı. Kimse seni duymayacaktı. İnsanlar senden o kadar nefret edecekti ki yerleştiğin her yerde emlak fiyatları düşecekti. O çocuk ben bir korkak olduğum için öldü. 9 yaşındaydı ya da ancak 9'a kadar sayabiliyordu.”

Gaza yukarıdaki içsel konuşması ile kendini rahatlatmaya çalışırken kendini yine de peşini bırakmayan bir muhakemenin içinde bulmaktadır.

Harmin ve Dordor kardeşlere bakıldığında, sığınmacıların illegal yollarla deniz taşımacılığını yapan bu iki kardeş toplumsal vicdan noktasında daha duyarlıdır.

“- Ahad bu defa mala dokunma!”

“+Bir defa oldu lan zaten. Tövbe ettik ya.”

Ahad ile Harmin arasında geçen bu diyalog, Harmin'in sığınmacıları ticari bir gelir olarak görse de başlarına gelebilecek herhangi bir olumsuz durumu istememektedir. Filmin son sahnelerine doğru 9 yaşında ölen çocuğun belirsiz mezarın başına taş koyarak bir kez daha insanlığını göstermektedir. Bunun yanı sıra Ahad'ı bıçaklarken ki şu sözleri de dikkat çekmektedir.

“-Ben sana mala dokunmayacaksın demedim mi? O çocuk kaç yaşındaydı biliyor musun sen? Say!”

Toplumsal vicdan olarak Gaza ve Harmin- Dordor kardeşler film içerisinde Ahad'ın aksine sığınmacılara karşı Goffman'cı kavramsallaştırmayla değerlendirildiğinde etiketlemek yani dışlamak yerine kabul etmek ve benimsemek tutumlarını takınmışlardır

Filmde vicdanlı olmaktan uzak, mülteci insanları adeta bir 'mal' olarak düşünen ve bu doğrultuda davranan karakterler ise Ahad, Yedigâr ve Osman göze çarpmaktadır. İlk olarak baş karakterlerden biri olan ve Gaza'nın babası olan Ahad, film boyunca olumsuz davranışlarıyla dikkatleri üzerine çekmektedir. Sadece sığınmacılara değil oğluna karşı da olumsuz tutum sergilemektedir. Düşüncesiz, bencil, paragöz bir adam olan Ahad, Gaza için örnek alabileceği baba ve insan rol modelini taşımamaktadır. Sığınmacı kadınlara tecavüz etmesi, cezalandırma yöntemi, acımasızlığı ile ön plana çıkan Ahad, oğlunu da işine ortak etmeye çalışarak gözünü bir anlamda boyamaya çalışmaktadır. Ahad:

“-Bu hayatta iki şeye güveneceksin. Bir paraya, iki bana.”

diyerek Gaza'yı kendine bağlamaya çalışmaktadır. Ancak filmin sonlarına doğru Gaza'yı darp ederek baba-oğul ilişkilerini çıkmaza sokmuştur. Film genelinde Ahad, vicdani ve insani değerlerden yoksun, çıkar amaçlı kurulu ilişkileri olan ve hırsları yüzünden oğluna bir türlü babalık yapamayan bir adamı yansıtmaktadır.

Vicdani sorumluluk bilincinin olmadığı bir diğer karakter, Yedigâr Komutandır. Yedigâr Komutan, mültecilerin kara taşımacılığını yapan Ahad ile usulsüz bir anlaşma ile işbirliği yapmaktadır. Yedigâr komutan gücünü ve statüsünü kötüye kullanmaktadır. Ahad'ın şu sözleri durumu açıklamaktadır:

“-Biz bu işleri nasıl bu kadar kolay, rahat yapıyoruz zannediyorsun? Hiç düşündün mü, hiç biliyor musun? Para veriyorum. İş yapıyorum ben onla iş yapıyorum. O ne isterse onu veriyorum. Paraysa para.”

Yapılan anlaşma ile Ahad'ın yaptığı birçok illegal işi ve hatalarını görmezden gelen Yadigâr Komutan, verilen görevi kendi çıkar ve isteklerine göre kullanmaktan çekinmemektedir. Film içerisinde sergilediği davranış ve imaj ile vicdan çizgisinden uzak bir karakterdir.

Toplumsal vicdan-vicdansızlık dikotomisinin bir diğer karakteri, gazinonun solisti olan Osman'dır. Film genelinde çok fazla göze batan bir karakter olmasa da filmin başlarında Ahad ile girdiği diyalogdan hareketle para düşkününü biri olduğu söylenebilir.

“-Abi diyom ki şu karşıya geçirme işini de mi biz yapsak?

+Oğlum ben ne zamandır çalışıyorum onlarla.

-Abi alırsız küçük bir tekne, var benim bir arkadaşın taksitte yapar. ... Niye abi ne var ki, geçeriz dümene aha işte orda yol basar gideriz.”

Daha fazla para kazanmak için bilmediği bir işin başına geçmeyi teklif eden Osman, taşıdığı insanların canını hiçe sayarak kazanacağı kârın hesabını yapmaktadır.

Gaza bu dikotomilerin sonucunda ise vicdani tarafını kaybederek vicdansız bir insana dönüşmüştür. Gaza yaşadığı travmatik olaylardan hareketle sığınmacılara karşı sağduyusunu kaybederek babasından daha duyarsız ve duygusuz bir insan olarak akıllarda yer edinmektedir. Ailevi açıdan sağlıklı ilişkilerin kurulamaması, anne figürünün eksikliği ve babasının babalık görevlerini yerine getirememesinden kaynaklı olarak hayata dönük bir kopukluğu bulunmaktadır. Akabinde hayatında gelişen çevresel ilişkilerin, arkadaş ortamının ve sosyalleşmenin çok fazla olmaması da vicdani yönünün mağlup olmasının bir diğer nedeni olarak değerlendirmek olasıdır. Sonrasında yüz yüze iletişime geçebildiği insanların geçici süreliğine depoda yaşayan mülteciler olması ve onlarla da dil bilmediğinden dolayı verimli bir ilişki kuramaması Gaza'yı yalnızlığa iten diğer bir nedendir. Duygularının asıl taşma noktası ise, ilgisi olduğu Ahra'nın Yadigâr Komutanın tacizine maruz kaldığını görmesi ancak babası tarafından engellenerek darp edilmesi olmuştur. Bu durumlardan kaçış noktası olarak umut ettiği kazandığı liseye gitme durumunun da engellenmesi ile artık Gaza için vicdanının tüm kısıntıları da dökülmüştür. Tüm bu olumsuz olaylar karşısında henüz 14 yaşında olan Gaza için kişiliği tam anlamıyla değişmektedir. Babasının kimliğine bürünmeye başlayan Gaza için artık vicdan kelimesi manasız gelmektedir. Hayattaki tüm beklentilerinin gerçekleşmemesi ve bu durumdan kaynaklı bir isyanın dışavurumunu gözler önüne sermektedir.

“-Şimdi kendime bir hikâye anlatacağım ve artık sadece buna inanacağım. Çünkü ne zaman dönüp baksam geçmişe görüyorum ki yine geçmiş. Ya bir coğrafya eksilmiş ya da bir tarih eklenmiş. Ama artık zamanı geldi. Hatırladığım ne varsa hepsini anlatıp unutacağım. Sonra da geçmişin yüzüne asla bakmayacağım. Benim adım Gaza. Ben dünyanın en önemli adamının oğluyum.”

Yukarıdaki bu replik, filme ilk başladığında Gaza tarafından söylenmektedir. Anlatılmak istenen, geçmişinden sıyrılmaya çalıştığını, unutmak istediğini dile getirmektedir. Vicdanı ile uzun süre çekişme yaşayan Gaza yaşananlar sonucunda vicdansızlığa yenik düşerek yeni bir kişilik olarak duygularından sıyrılmış şekilde hayatına devam etmektedir. Son olarak, İstanbul’a gitmek için bindiği otobüsten zorla indirilen Gaza, karakolun hücresinde babasını beklerken yanan ampulü eliyle patlatmaktadır. Aslında burada sönen şey ampul değil Gaza’nın vicdanıdır. Yaşadığı çaresizliği yaşamın verdiği bir toyluk da olan Gaza sağlıklı bir şekilde atlatamamış ve ona biçilen rolün daha da fazlasını üstlenerek geri dönmüştür.

4.1.7.2 Medeni-Medeniyetsiz Dikotomisi

Film analizi kısmında ele alınan bir diğer dikotomi de medeni-medeniyetsiz dikotomisidir. Filmde bulunan karakterleri medeni ve ya medeniyetsiz olarak tanımlarken medeniyet ölçüsünün açıklanmasına ihtiyaç vardır.

İlk olarak medeni kavramı, şehrli olarak tanımlanmaktadır. İkamet olarak şehirde yaşayan kesimin oluşturduğu bir parçadır. Ancak bu yaşayış belirli kurallar ile sınırlandırılmaktadır. Şehirde yaşayan bu halk, ideal bir yaşam sürdürebilmesi için işbölümüne ve işbirliğine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu ihtiyaç aynı zamanda şehirdeki değer sistemini de oluşturmaktadır. Toplumun gelişmişliğine vurgu yapan medeniyet aynı zamanda başkalarına karşı görgülü ve nazik davranan medeni insan tipolojisi hakkında da bilgi vermektedir (Yazıcıoğlu, 2013: 3). Verilen medeni insan tanımlamasından hareketle The More-“Daha” filminde bulunan karakterler analiz edilmiştir.

Baba-oğul arasında gelişen gerilimlerden bir diğeri de medeniyet kavramıdır. Karakter olarak iki zıt kutba hayat veren Gaza ile babası, medeniyet olma ya da olmama noktasında da çatışmaktadırlar. Gaza, idealist, hayalleri olan, eğitim hayatına devam etmek isteyen bir gençtir. Mezra sayılabilecek evin betimlemesi yapılacak olunursa, odasına astığı galaksi posterleri, birkaç tane roman, hikâye kitabı, test kitapları bulunmaktadır. Bunun yanı sıra TEOG sınavına babasından habersiz bir şekilde hazırlanarak İstanbul’da bir lise kazanmıştır. Babası gibi olmak istemeyen ve

babasının yaşadığı hayatı sürdürmeyi düşünmemektedir. Babasının desteği olmadan sınava girip kazanması, düşünce olarak değil düşüncelerini hayata geçirme noktasında başarılı olabileceğinin bir göstergesi olabilir.

Bunun yanı sıra aşağıdaki diyalog da yukarıda yazanları destekler niteliktedir.

Harmin: “Bizim gidecek bir yerimiz yoktu ama gidecek yeri çok olan adam olduğundan başladık onları taşımaya işte.”

Dordor: “Sonra bir baktık bi sefer daha, hadi bir sefer daha, hadi bir sefer daha kalmışız buralarda.”

Gaza: “Ben olsam geri dönmezdim.”

Gerçekleşen bu diyalogun üstüne Harmin Gaza'nın ensesine nokta şeklinde bir dövme yaparak vaktinin geldiğini, Gaza'nın büyüdüğünü söylemeye çalışmıştır. Yaşadığı hayatı istemeyen ve tek kurtuluşu eğitimine devam etmek olan Gaza, sınav puanının İstanbul'daki liseye yetmesi ile hayal ettiği hayata bir adım daha yaklaşmaktadır. Ancak babasının yolcu otobüsünün önünü kestirip zorla indirildiğinde artık bu şansı da bitmiştir.

Ahad ise, medeniyet konusunda sığ görüşlü, yeniliğe kapalı, insan ilişkilerini para temelli tutan bir karakter olarak ortaya çıkmaktadır. Birinci dalga mülteci kafilesiyle gelen kadına tecavüz etmesi, daha öncesinde de aynı durumun yaşanması, şiddet eğilimli biri olması, sığınmacıları dolandırarak kar elde etmesi gibi olumsuz sayılabilecek davranışlara bakıldığında Ahad medeniyetsizliği ve insani olmaktan uzak bir karakteri temsil etmektedir. Özellikle eğitim konusunda Gaza'ya olumsuz fikirler telkin ederek, okuldan uzaklaştırmaya çalışması da örnek olarak verilebilir.

Ahad: “Geçen kim aradı biliyor musun?”

Gaza: “Kim?”

Ahad: “Hocan. Şu sınav meselesi onu anlatıyor. Yok İstanbul'da bir okul varmış da yok bilmem neymiş de. Ulan cahil karı! Benim oğlum niye beni bırakıp gitsin? He! Konuşuyor işte bilip bilmeden. Sen de bırak çalışmayı malışmayı.”

Gaza: “Napcam peki?”

Ahad: “Neyi ne yapacaksın lan. Ben ne yapıyorsam onu yapacaksın. Burada paşa paşa mis gibi okuluna gideceksin işte. Kandali'nın suyu mu çıktı? ... Onu hayvan gibi seven bir babası varken benim oğlum niye gitsin ki aptal karıya bak sen. Senin bundan sonra bir tane sınavın var o da benimle. Artık çıraklık bitti ortağız biz. Bir sen bir de ben. Bizim bizden başka kimsemiz yok anladın mı? Öğreteceğim sana hepsini öğreteceğim merak etme sen.

Eğitim hayatına karşı olumsuz bir tavır sergileyen Ahad, Gaza'nın da okuma hevesini önleyerek vaatlerde bulunup onu kendisi gibi bir kişilik yapısında

oluşturmaya çalışmaktadır. Çıraklıktan ortaklığa yükseltmekle düşüncesini cazip hale getirmeye uğraşmaktadır. Bunun yanı sıra, baba-oğulun sosyalleşme anlayışı da birbirinden farklılık göstermektedir. Ahad, eğlence veya kafa dağıtmak için gazinoyu tercih ederken, Gaza bu noktada da babasından ayrılmaktadır. Genelde evde belgesel izlerken ya da mültecilerin yanında geçiren Gaza, insan ilişkilerini iletişim kuramasa da daha samimi bir şekilde gerçekleştirmektedir. Özellikle Ahra'ya ilgisi başladıktan sonra geceyi de onlarla birlikte geçiren Gaza empati noktasında daha sağduyulu bir yaklaşım sergilemektedir.

4.1.7.3 Mülteci-Yerli Dikotomisi

Aynı toplumsal düzlemde bulunan insanlar, bir çeşit kategorizasyona tabi tutulmaktadır. Son dikotomi çeşidi olan mülteci-yerli dikotomisinde yerli olarak adlandırılanın temellendirilmesi açısından mülteci-yerli kavramlarının toplumsal statüde neye göre konumlandırıldığını açıklamak gerekmektedir. Bu konuyla ilgili olarak Ünsaldı, tipleştirmelerin yerli ve yabancı kavramlarını oluşturduğunu söylemektedir. Rakamsal üstünlüğü fazla olan bir grubun, azınlıkta olanı ötekileştirmesi ile yabancı tipi ortaya çıkmaktadır. Bu durumda ötekileştirilen yabancı, ikamet olarak toplumda bir yere sahip olsa da aynı zamanda bulunduğu toplumdaki ötekileştirilerek dışarıda tutulmaktadır (Ünsaldı, 2016: 8).

Bu tezde yapılan film analizi ile yabancı- yerli dikotomisi yerini mülteci-yerli dikotomisine bırakmıştır. Film analizi yaparken yerli olarak kabul edilen kesimin azınlıkta olan mülteci grubu üzerinde kurduğu ilişki ağı incelenmiştir.

Baba-oğul sarmalının çatıştığı bir diğer nokta da Gaza ile Ahad'ın mültecilere davranış biçimidir. Ahad, mültecileri kar elde ettiği, istediği zaman ihtiyaçlarını karşılayabildiği bir 'mal' olarak görmektedir. İlk olarak taşıma kamyonunun mültecilere özel tasarlanmaması, yük hayvanını taşır gibi muamele ile depoya götürmesi Ahad gözünde mültecilerin durumunu gözler önüne sermektedir. Bunun yanı sıra sayısal olarak fazla insanı taşıması da bir diğer dikkat çeken noktadır. O, sığınmacıların hem paralarının hakkından fazlasını alıp hem de özensiz ve işlevsel olmayan bir depoda saklamaktadır. Tuvalet ihtiyacının giderilmesi noktasında verilen bir adet kova ise çok sert bir nesnedir. Gıda olarak sadece yarım ekmek arası ile su hizmet noktasında da sıkıntılar olduğunu göstermektedir. Hâlbuki bu insanlar orada Ahad'ın lütfü ile değil kendi paraları ile bulunmaktadır.

Mültecileri vatanlarını terk edip kaçan insanlar olarak gören Ahad, şu sözleri ile hem mültecilere hem de okumak için başka şehre gitmek isteyen oğluna fikrini dile getirmektedir.

“-Bak görüyorsun değil mi? Evini barkını terk edip kaçan adamın halini görüyorsun değil mi? Görüyorsun. Boş hayal, hep boş hayal, boş hayallerle oluyor bunlar. Boş hayal adamı ne yapar biliyor musun Gaza? Böceğe çevirir, böceğe çevirir böceğe. Girersin bir deliğe orda işte birbirini yersin.”

Yukarıdaki ifadelerden hareketle, Ahad’ın mültecileri hor gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Mültecileri para kapısı olarak görmektedir. Mültecileri ‘mal’ olarak adlandırması da mültecilere insan özelinde değer vermediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Gaza perspektifinden mültecilere bakıldığında, yine babası kadar keskin davranışlar sergilemediği fark edilmektedir. İlk zamanlar Gaza, babası kadar kötü davranmasa da nötr bir davranış sergileyen ve onlarla ilgilenen insan olduğu için iletişim noktasında aktif rol oynamaktadır. 9 yaşındaki mülteci çocuğun ölümü ile - vicdandan olsa gerek- daha uysal bir tavır sergilemiştir. Mültecilerle daha fazla vakit geçirmeye başlayan Gaza, birlikte vakit geçirmekten dolayı önyargılarını kırmıştır. Dahası onların yattığı yerde yatarak dile getiremedikleri sıkıntıların anlaşılmasına bir anlamda yardımcı olduğu belirtilebilir. Gaza’nın bu iyimser halleri, babası tarafından maruz kaldığı olumsuz davranışların da yoğun etkisi ve Ahra’ya tecavüz edilmesine tanık olması onun hayallerine giden yolun engellenmesinde bambaşka bir Gaza’nın doğmasına yol açtığını dile getirmek mümkündür.

Bunun yanı sıra mülteci-yerli dikotomisinde, yerlilerin mültecilere karşı davranış biçimi kadar mültecilerin de yerlilere gösterdiği davranış biçimi analiz edilmesi gereken başka bir noktadır. Kaçak göç etme sürecinin başlangıcından devamına kadar gidilen yerin yerlileri tarafından sürekli olarak ikinci sınıf insan muamelesi gören bu insanlarda, ezilmişliğe bir boyun eğiş hali hâkimdir. Yapılan kara ve deniz taşımacılığında değerinden fazla paranın alınması, konaklama hizmetinin vasat hali, en önemlisi de gördükleri davranışsal muamele mültecilerin bu süreçte çektiği sıkıntıların ve mağduriyetlerin bir göstergesidir.

Taşımacılığın sermayesini kendileri karşıladıkları halde gördükleri muamele ve bu muameleye sergiledikleri sessiz kalış, yerlilerin kendilerini ‘lütuf sahibi insanlar’ olarak görmesine sebep olmuş olabilir. Filmde görülen 3 dalga olarak gelen

kafilede ve kaçak göç sürecinde yer alan yerlilere karşı bir an olsun bir karşı çıkış olmamıştır. Gaza henüz 14 yaşında olmasına rağmen, kendisinden yaşça büyük olan mülteciler üzerinde söz hâkimiyeti kurmuştur. Bu insanlar, Gaza konuştuğunda onu anlamasalar dahi yüksek ve sert bir üslupla konuşmasından dolayı hazır ol düzenine geçişleri söz konusudur. Bu şekilde hazır ol duruşu, hâkim olan ezilmişliğin ve bu ezilmişliği kabul edişin önemli bir simgesi olduğunu göstermektedir. Üçüncü göç dalgası ile gelen Zahir ile bu boyun eğişe karşı farklı bir tepki görülmektedir. Yanında bulunan arkadaşının hastalığının kötüye gitmesi ile yardım isteyen ancak karşılığını bulamayan Zahir, Gaza'nın umursamaz tavrına karşı mevcut düzene bir isyan kabul edilebilecek davranış sergileyerek aynı zamanda içinde buldukları çaresizliği de gözler önüne sermektedir.

Sonuç olarak, The More-“Daha” filmi analiz edilirken önce karakter ve mekân analizi yaparak film hakkında genel bir bilgi verilmiştir. Daha sonra film akışı bölümü ile filmin teması hakkında bilgi verilerek film hakkında verilen bilgi desteklenmekte ve zenginleştirilmektedir. Filmin içeriği ile ilgili olarak filmde odaklanılan imgeler açıklanmaya ve analiz edilmeye çalışılmaktadır. Işık imgesi başlığı altında ele alınan güneş ve el feneri imgesi ile odaklanılan nokta, gece yolculuk eden mültecilerin gün yüzüne hasretini ifade etmek için kullanılmaktadır. Akabinde ev imgesi ile bir yere ait olma ve ev ortamına duyulan özlemi vurgulamak için kullanılmaktadır. El imgesi ile insanın insana duyduğu ihtiyacı ve yardımını betimlemek için kullanılırken, yaban arısı kabuğu ile Gaza'nın babası ile girdiği çekişmeli sürecin sonunda içsel boşalmasını, sahip olduğu insani değerleri kaybettiği göstermek için seçilmiş bir imgedir. Son imge olarak ele alınan Kandalı Ağıtı da Gaza'nın babasına isyanını dile getirmek için kullanıldığı söylenebilir.

Filmde bulunan dikotomiler, baba-oğul, yerli-mülteci ilişkiselliğinin anlaşılması açısından ele alınmaktadır. Bunlar; toplumsal vicdan-vicdansızlık dikotomisi, medeni-medeniyetsiz dikotomisi ve mülteci-yerli dikotomisidir. Sığınmacılara, babasına nazaran daha insani davranan Gaza, babası gibi katı ve vicdansız bir insan olmamak için adeta içsel bir savaş vermektedir. Eğitim hayatında başarılı bir çizgi çizen Gaza, eğitimine devam etmek istemektedir. Ancak hem toplumsal vicdan hem de medeniyet noktasında babası ile girdiği çatışma sürecini kaybederek babasından daha insafsız bir insana dönüşmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Göç, insanlığın varoluşundan bu yana ortaya çıkan ve devam eden sosyolojik bir olgu olarak meydana gelmektedir. Göçü etkileyen temel fikir, sahip olunan mevcut durumdan uzaklaşarak daha iyi koşullara erişmektir. Tarihsel olarak ilk göç sebeplerinde açlık, kıtlık, doğal afetler gibi çevre kökenli iken, teknoloji ile paralel olarak göç süreçleri ve nedenleri de değişime uğramıştır. Ancak tüm göç hareketlerin temelinde yatan nedenin daha iyisine ulaşma çabası olduğunu söylenebilir. Göçün dinamik yapısı, farklı göç türlerinin çıkmasına sebep olmuştur. Daha çok bölgesel ve ülke sınırındaki hareketleri ifade etmek için iç göç kavramı kullanılırken, kendi ülkesinin sınırını aşarak başka bir ülke sınırına giren insanların hareketliliğini ifade için dış göç yani uluslararası göç kavramı kullanılmaktadır.

İç göçte mesafe faktörü, ülke sınırları içindeki tüm şehir, köy noktalarını kapsamaktadır. Dış göç için ise mesafe faktörü sınır ötesini ifade ederek ülke değiştirme gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Dış göç fikrine ivme kazandıran temel oluşum yine teknolojinin gelişmesinde yatmaktadır. Dış göç hareketi ile uluslararası göç, aynı hedefe hizmet eden anlamdaş olgulardır. Özellikle istihdamı artırmak için işçi göçü hareketlerinin tanımlandığı uluslararası göç kavramı, ülkeler arası ilişkiler ağının kurulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Kişisel rıza temelli bu göç hareketi, başka ülkede gerçekleşen iç savaştan ötürü insanların vatanlarını terk ederek göç etmek zorunda kalmaları ile rıza temelli ve zorunlu göç olarak ikili şekilde kategorize edilmesine yol açmaktadır. Bu durum aynı zamanda göç eden insanların göç edilen hedef ülkede hukuksal statüdeki yerinin belirlenmesinde farklılıkların oluşmasına da sebep olmaktadır. Daha iyi bir hayat kalitesine ulaşmak için kendi rızası ile başka bir ülkeye göç eden kimseye “göçmen”, ülkesinde yaşanan iç karışıklıktan ötürü kendini güvende hissetmeyen ve göç etmeye mecbur kalarak başka bir ülkenin koruması altına giren kişiye “mülteci”, mülteci statüsüne ulaşmak için hukuksal başvuruda bulunan ve yasallığını bekleyen kişiye de “sığınmacı” denilmektedir.

Göçün sahip olduğu dinamik yapısından ötürü tam bir göç tanımlaması yapılması oldukça zordur. Ancak göçün ne olduğu ile ilgili farklı kuramsal açıklamalar söz konusudur. Yapılan çalışmada ilk olarak göç kuramının mihenk taşı olan Ravenstein’in göç kuramından bahsedildikten sonra sırayla Stouffer ve Lee’nin göç kuramı açıklanarak devam edilmiştir. Ravenstein, göç kuramını ekonomik faktörler üzerine kurmakta ve göç hareketinde uzaklığın da önemli rol oynadığını

vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra Stouffer'in kesişen fırsatlar kuramı olarak adlandırdığı kuramdaki temel savı, göç hareketinin fırsatlara paralel olarak gerçekleştiğine dairdir. Bu sav doğrultusunda fırsatların yoğun olduğu yerlere doğru göç dalgalarının sık olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Son göç kuramcısı olan Lee'nin itme-çekme kuramında ise, Stouffer'in kesişen fırsatlar kuramına ek olarak, aradaki engeller ve bireysel faktörler üzerine temellenmektedir.

Bugün uluslararası düzeyde Suriye'den dünyanın belli ülkelerine kitlesel göç dalgaları mevcuttur. Günümüzde özellikle Suriye'den göçüp başka ülkeler giderek dünya kamuoyunda çözüme kavuşturulması gereken insani bir kriz olduğu belirtilebilir. Bugün Türkiye başta olmak üzere birçok ülke mültecilere ev sahipliği yapmaktadır.

Küresel bir problem olarak varlığını devam ettiren mülteci sorunu birçok problemi de beraberinde getirmektedir. 2011 yılında Suriye'de meydana gelen iç savaştan ötürü yaklaşık 3.621.330 Suriyeli Türkiye'de barınmaktadır (Mülteciler Derneği, 2019). Bunun yanı sıra Avrupa ülkelerinde 3.808.463 Suriyeli ağırlayan ülke olarak Almanya bulunmaktadır. Yüksek bir nüfus hareketliliği ile dalgalanmalar meydana getiren mülteci ve sığınmacı konumundaki Suriyeliler ülkelerin yapılarını da doğrudan etkilemektedir. Siyaset, ekonomi, eğitim, sağlık vb. gibi çeşitli kurumsal alanlarda mevcut politikasını değiştirmek zorunda kalan ülkeler için mülteci dalgaları büyük bir sorun oluşturmaktadır. Yukarıda sayılan kurumsal etkilenmelerin yanı sıra göç alan ülkenin toplumsal yapısı ve düzeninde de değişimler meydana gelmektedir. Hem demografik anlamda hem de iletişim noktasında ortaya çıkan bu değişimlerin yerli halk mülteci ikileminde nasıl bir gelişme olduğu odaklanılması gereken diğer bir önemli noktadır.

İç savaş nedeni ile dünya üzerinde sınırları zorlayarak kendilerine bir yer edinmeye çalışan Suriyeli mülteci ya da sığınmacılar, kendi ülkelerinde can güvenliklerini sağlayamadıkları için başka bir ülkenin korumasına ihtiyaç duymaktadırlar. Göç durumunun gerçekleşmesi dâhilinde hedef ülkede ilk olarak doğrudan etkilenen öge, ülkenin demografik yapısıdır. Alınan mülteci sayısına göre ülke nüfusunda artış görülmektedir. Her ülke belli kriterlere dayanarak mülteci politikası ve hukuksal alanda düzenlemeler yapmaktadır. Bu düzenlemelerin yeterli olmaması ya da mültecilere yönelik yeterli kaynak ve olanak sağlanmaması gibi

durumlarda mülteciler bazı ülkeleri, özellikle Avrupa'ya yakın ülkeleri köprü olarak kullanarak kaçak yollarla Avrupa'ya gitmeye çalışmaktadır.

Gerçekleşen bu göç hareketi ile aynı zamanda yerli ile yabancı arasındaki ilişkisellik boyutu bulunmaktadır. Dışarıdan geleni ve yabancı olarak adlandırılan bu insan dalgası, hedef ülkenin sınırından itibaren öteki damgalanmasına maruz kalmaktadırlar. Öteki olarak toplumsal dokuda bir yer edinmeye çalışan mülteciler, birçok yerde toplumsal statü bağlamında ikinci sınıf insan muamelesine maruz kalmaktadır.

Gerçekleşen mülteci göçlerinin isteğe bağlılığı ve zorunluluğu noktasında, ülkelerinde çıkan iç savaş nedeni ile göç etmek bir tercihten ziyade bir zorunluluğu ifade etmektedir. Bu zorunluluk halinin meydana getirdiği göç hareketi ile Türkiye, Suriyeli mültecilere barınma konusunda destek çıkan bir transit (geçiş) ülke olarak ilk sırada yerini almaktadır. Zaman içerisinde kaynak ülke pozisyonundan transit (geçiş) bir ülke konumuna dönüşen Türkiye'nin neden tercih edildiği Türkiye'nin mesafe yakınlığı nedeni ile göç edip savaş bittikten sonra ülkesine geri dönmeyi düşünenler ve Türkiye'yi transit ülke olarak kullanıp Avrupa'ya geçmeyi düşünüldüğü yönündeki sebepler olabilir.

Büyük bir göç dalgasına sığınma olanağı sağlayan Türkiye, göç alan bir ülke olmanın gerekliliğini de üstlenerek hukuksal, siyasal, ekonomik, sağlık ve toplumsal projeler ile bu süreci desteklemekte ve adaptasyon sürecini en aza indirmeyi hedeflemektedir. Özellikle toplumsal projeler kadın ve çocuklara yönelik olarak bireyleri kazanma ve donanımlı hale getirme görevini de üstleneler de bu sürecin mağduriyetinin en çoğunu kadınlar ve çocuklar yaşamaktadır. Ucuz emek olarak çalıştırılan mülteci çocuk işçiler, iş piyasası içerisinde çocuk haklarında mahrum olarak yaşamaktadır ya da taciz ve tecavüzle karşı karşıya korunmasız kalan bir kesim olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra insan ticaretinin ağına kapılan bir diğer öge olarak kadınlar, zorla seks işçisi olarak çalıştırılmaktadır.

Göç olgusu aynı zamanda birlikte yaşama durumunu da etkileyen bir durum olmaktadır. Yerli-yabancı dikotomisinde birlikte yaşayabilmenin ön koşulu olarak sağlıklı iletişim kurmak yatmaktadır. Gerçekleşen ve kaynak ülke olarak Suriye'den göç eden insanlar için göç alan ülkenin tavrı da bu konuda önemlilik arz etmektedir.

Birlikte yaşayabilme imkânını Touraine (2000: 37) şu şekilde ifade etmektedir: hukuk devlet-toplumu, ussallaşma ve ahlaki bireydir.

Hukuk devlet fikrini bastıran ulus devlet rejimi, kimliksel ayrımcılığın yaygınlaşmasına sebep olmaktadır. Göç ettiği ülkenin sınırında kimlik süzgecine takılan göçmenler, sahip oldukları kimliklerinden dolayı ötekileştirilmektedirler. Mevcut olan yerli-yabancı ilişki ağı yapılan bu ötekileştirilme ile gerilmeye başlayarak toplumsal kaosa sebep olabilir. Kaos durumunu en aza indirmek ve çözüm önerisinde bulunmak adına mevcut farklılığa karşı hoşgörü ve empati kavramları işlevsel olarak kullanılabilir. Göç alan ülkeler hukuksal ve siyasal politikalara ek ve destek olarak toplumsal politikalar da gerekmektedir. Burada bahsedilen toplumsal politikanın temelinde yatan iki argüman: hoşgörü ve empati kavramlarıdır.

Farklılığın bir tehdit olarak değil zenginlik olarak görülmesi ve kabul edilmesi, yerli-yabancı ilişkisinin birlikte yaşanabilirliği açısından mümkün kılmaktadır. Göç alan ülkenin toplumsal dokusundaki hoşgörü eksikliği, iki grup arasındaki uyumlu olma durumunu daha zor bir duruma sokabilir. Hoşgörü kavramına destek olarak, göçmenleri daha iyi anlamak adına empati yapmak da bu sürecin atlatılmasını kolaylaştırmaktadır. Empati, öteki olarak nitelendirilen ve dışlanan grubun anlaşılması açısından önemli bir yere sahiptir. Farklılığa karşı önyargı ve dışlamanın yerini hoşgörü ve empati doldurmalıdır.

Göç alan ülke aynı zamanda çokkültürlü bir yapıya dönüşmektedir. Çokkültürlü bir toplum yapısının oluşmasında göçün etkisi büyüktür. Kültürel farklılığa sahip insanların bir arada yaşamları açısından önemli olan nokta, mekânsal varlığın yanı sıra iletişimsel kısmın da aktifleşmesidir. Bu açıdan bakıldığında, göç ile gelen mültecilerin birlikte refah içinde yaşaması açısından ülke politikasının önemli bir işlevi bulunmaktadır. Bir ülkenin çokkültürlü bir yapısının olması, çokkültürcülüğe yönelik bir bakış açısı olduğunu göstermez. Ancak göç politikası açısından çokkültürcü bir bakış açısına sahip olan ülkeler, aynı zamanda en fazla göçe maruz kalan ülkelerdir. Nitekim ötekileştirilen göçmenlerin yerli halkla daha uyumlu bir süreç geçirmesi açısından çokkültürcülüğün etkisi büyüktür.

Yapılan literatür araştırması ve incelenen film analizi paralel gidecek şekilde bir çıkarım yapıldığında; The More-“Daha” filminin Türkiye’de çekilmesi ve ana

karakterin Türk olması, Türkiye’deki mülteci algısını dair çıkarımda bulunmaya yardımcı olmaktadır.

Türkiye, sığınmacılara ev sahipliği yapan ve en çok Suriyeli’nin ağırlandığı ülkedir. Bu bilgidен hareketle, uygulanan politikaların yoğunluğu ve mültecilere karşı projelerin yoğun olması olağandır. Türkiye’deki mültecilere karşı görülen ilk sorun özellikle güven ve birlikte yaşayabilme problemidir. Suriye’den ayrılan ve savaştan kaçan insanlar can güvenliklerini sağlamak amacıyla başka ülkelere göç etseler de hedef ülke tarafından güven filtresine tabi tutulmaktadırlar.

Toplumsal statü bağlamında öteki olarak Goffmancı anlamda etiketlemeleri ele alınması gereken diğer bir noktadır. Özellikle The More-“Daha” filminde filmin başkarakterlerinden olan Ahad’ın Suriyelilere karşı kötü davranması, gerçeğin film ile yansıtılması anlamında yardımcı olmaktadır. Mültecileri adeta “bir mal ve gelir kapısı” olarak gören Ahad, vatanlarını bırakıp kaçtıkları için Suriyelilere “böcek” benzetmesi yaparak onlara karşı ötekileştirici düşüncesini açıkça dile getirmektedir. Dolayısıyla filmde de ondan olmayanı kabul etmeme anlayışı olarak devamlı bir damgalama dolayısıyla dışlama halinin hâkim olduğu görülmektedir.

Suriyeli’lere karşı Türkiye’de hâkim olan algının anlaşılması açısından The More-“Daha” filmi önemli bir örnektir. Toplumsal dinamik, kültürel ve politik bir olguyu gerçekçi bir şekilde konuyu ele alması açısından The More-“Daha” filmi, bir Türk yönetmenin gözünden olay örgüsünü anlatması ile de var olan yargının ve bakış açısının anlaşılabilirliği açısından önemli ipuçları vermektedir. İnsani değerden uzak, mültecileri ticari bir gelir kapısı olarak gören baba (Ahad) ile ona benzemek istemeyen oğulun (Gaza) çatışmalarını konu edinen film, kaçak yolla başka bir ülkeye göç etmek isteyen mültecilerin geçirdiği sancılı süreç hakkında da yaşayan bir olguyu resmetmesi açısından sosyolojik analiz yapmayı gerekli kılmaktadır. Mültecilere ikinci sınıf insan muamelesi yapan, tecavüz etmekten kaçınmayan hatta “iş icabı” göçmen kadınları nesneleştiren bir kişi olan Ahad’ın, olumsuz karakter yapısına dair izlemlerdir.

Sonuç olarak, demokrasinin en önemli özelliği olarak kabul edilen; hoşgörü sahibi olma ve birlikte yaşayabilme, birbirinin yaşam tarzına saygı duyabilme ilkelerinin uluslararası göç olgusunda nasıl biçimlendiği ve barındırdığı içerimleri oldukça önem taşımaktadır. Mültecilik ve insan tacirliği günümüzün çok yoğun bir şekilde tartışılan konularındandır. Özellikle Suriye savaşı ve transit bir ülke olarak

Türkiye'ye göç ve kamplarda yaşama süreci akabinde birlikte yaşamayı da beraberinde getirmiştir. Kabul edilen ya da reddedilen mültecilerin yaşam döngüsünü The More-“Daha” filmi, Onur Saylak tarafından 2017 yılında gösterime giren oldukça önemli bir olgu da görsel hafıza olarak resmektedir. Çünkü bu filmde, aldığı uluslararası ödüllerden de görüleceği üzere ülkemizi ve vatandaşlarını doğrudan etkileyen uluslararası göç konusunu, kaçak göçmenlik, kurulan ilişkisellik, tacirlerin insanları metalaştırması, vicdani sorumluluğun yok edilmesi, insani değerlerin ortadan kalkıp paranın insanları alınıp satılan bir nesneye indirgenmesini gizil anlatılarla aktarılmıştır.

Suriyeli kadınların göç zamanında yoksullukla mücadele etmenin yanı sıra karşılaştıkları taciz ve tecavüz olaylarını, sosyolojik bir perspektifte kategorik içerik analizi etrafında mekânsal, durumsal, imgesel ve betimlemelerle aktarıldığı literatürde yazılan ilk çalışma olma özelliği taşımaktadır. Yine bu çalışma, bundan sonra çekilecek sinema filmlerinin analizlerinin sosyolojik okumasının yapılmasında da katkı sunacağı düşünülmektedir. Film sosyolojisi yapmanın aynı zamanda olgusal çözümlerinin de görsel olarak sunumundaki alt metin okumalarının yapılmasında ve toplumsal, politik, ekonomik ve kültürel nüvelerin ortaya çıkarılmasında önem taşıdığını söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Açık, Berna. (2005). Türkiye’de Yaşanan Göçün Yarattığı Toplumsal Değişme ve Türk Sineması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Adıgüzel, Yusuf. (2018). *Göç Sosyolojisi*. (2. Basım), Ankara. Nobel Akademik Yayıncılık.
- AFAD, (2017, Şubat), AFAD ve KADEM Arasında Suriyeli Kadınların Entegrasyonu Protokolü İmzalandı (Haber Bülteni). Erişim Adresi: <https://www.afad.gov.tr/tr/16140/AFAD-ve-KADEM-Arasinda-Suriyeli-Kadınların-Entegrasyonu-Protokolu-İmzalandı> , Erişim Tarihi: 15.03.2019
- AFAD, (2018, Ekim), Geçici Barınma Merkezleri, Erişim Adresi: https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/15_10_2018_Suriye_GBM_Bilgi_Notu_1.pdf , Erişim Tarihi: 24.03.2019
- Ahmed, Sara. (2009). Bu Öteki ve Başka Ötekiler. *Cogito Dergisi*. Yıl: 2009, Sayı: 58, ss. 173 -192.
- Akalın, Ayşe. (2012). Açık, Döner, Mühürlü Kapılar: 20.Yüzyılda Batı/Doğu Ekseninde Emek Göçünün Seyri. (Der. S. Gülfer İhlamur- Öner, N. Aslı Şirin-Öner) *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar*. İletişim Yayınları, ss. 89-106.
- Akçapar Köşer, Şebnem. (2012). Uluslararası Göç Alanında Güvenlik Algılamaları ve Göçün İnsani Boyutu. (Der. S. Gülfer İhlamur- Öner, N. Aslı Şirin-Öner) *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar*. İletişim Yayınları, ss. 563-575.
- Altındal, Yonca. (2007). Kadının Siyasal Katılımı Bağlamında Partilerin Kadın Kollarının Sosyolojik Açından Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Altındal, Yonca. (2010). Kentleşme Sürecinde Hemşehrilik Olgusu ve Mekansal Kümelenede Yeniden Üretilen Kimlik. *Kent ve Toplum İki Aylık Bilimsel Dergisi*. Yıl: 2010, Sayı: 2, ss. 72-85.
- Anık, Mehmet. (2012). Türk Sinemasında Yurtdışına Göç Olgusu. (Ed. Ensar Yılmaz) *Türk Sinemasında Sosyal Meseleler*. (1.Baskı). İstanbul: Başka Yerler Yayınları, ss.31-58.
- Arınç, Kenan. (2018). Doğu Sınırlarından Türkiye’ye Yaya Mülteci Akını ve Ortaya Çıkan Sorunlar. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2018, Sayı: 22(3), ss. 1467-1485.
- Arslan, Ahmet. (1992). Aydınlanma. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: , Sayı: 2, ss. 23-32.
- Aslan, İmran. (2004). 1990 Sonrası Türk Sineması’nda Film Dilinin Kullanımı. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 3, ss. 92-103.
- Aydemir, Salih. Şahin, Mehmet Cem. (2017). Tek Tanrılı Dinlerde Göç Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım: Göç Teorileri Açısından Bir Analiz. *Journal of Islamic Research*, Yıl: 2017, Sayı: 28(3), ss. 359-71.

- Birtek, Güney. (2015). Avrupa Sineması Tarihi. *Doğu Batı Düşünce Dergisi Sinema Tutkusu I*, Yıl: 18, Sayı:72, ss. 129-152.
- Cezayirli, Gülay. (2004). Küreselleşme, Bireyselleşme ve Toplumsallaşma. *Erdem İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, Cilt: 14, Sayı:41, ss. 29-58.
- Connell, Raewyn. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. (Çev. Cem Soydemir). İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Çağlayan, Savaş. (2006). Göç Kuramları, Göç Ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, Yıl: 2006, Sayı: 17.
- Çakmak, M. Nurullah. (2018). Modernlik, Postmodernlik Ve Sonrası Hakkında Genel Bir Değerlendirme.
- Erişim Adresi:
https://www.academia.edu/3827755/Modernlik_Postmodernlik_ve_Sonrasi. s. 2, Erişim Tarihi: 24.02.2018.
- Çetinkaya, Kenan. (2014). Birlikte Yaşama Kültüründe İnsan: Kutsal Metinlerdeki Olumlu İfadeler Üzerine Bir Analiz. (Ed. Kenan Çetinkaya) *Birlikte Yaşama Kültürü ve Diyalog*. (1. Baskı). İstanbul: Nobel Akademik Yayınları, ss.131-155.
- Çiçek, M. Halil. (2008). *Farklı Kültürlerin Birlikte Yaşama Formülü*. Beyan Yayınları. (2). İstanbul: Beyan Yayınları.
- Demirci, Cihan. (2004). *Araya Parça Giren Yıllar*. İstanbul, İnkılap Yayınevi ss. 18.
- Demirhan, Ahmet. (2004). *Modernlik*. İnsan Yayınları. s. 85.
- Du Bois, W. E. Burghardt. (2016). Siyah İnsanların Savaşmaları. (Der. Levent Ünsaldı) *Du Bois, Simmel, Schütz, Park, Stonequist, Hughes, Garfinkel Yabancı Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik*. Heretik Yayınları, ss. 17-26.
- Ela Özcan, E. Deniz. Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. Gazi Üniversitesi, İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü
http://www.sekeris.org.tr/dergi/multimedia/dergi/45_cagdas_goc_teorileri_uzerine_bir_degerlendirme.pdf Erişim Tarihi: 01.02.2019.
- Fildiş, Berna. (2018). Marx, Durkheim ve Weber Üzerinden Klasik Dönem Sosyolojisinde Modern Devlet ve Modern Ordular. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 3, ss. 1860-1876.
- GİGM, (2018, Ocak), Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Erişim Adresi: http://www.goc.gov.tr/icerik6/yukk_327_328_329_icerik , Erişim Tarihi: 25.03.2019
- GİGM, (2019, Ocak), Göç Projeleri, Erişim Adresi: http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-projeleri_409_570 , Erişim Tarihi: 25.03.2019
- Goffman, Erving. (1959). *The Presentation of Self in Everday Life*. Garden City, N. Y.: Doubleday Anchor.
- Günay, Durmuş. (2002). *Sanayi ve Sanayi Tarihi. Mimar ve Mühendis Dergisi*, Sayı: 31, ss. 8-14.

- Günay, Enver. Atılgan, Dilek. Serin, Emine. (2017). Dünya’da ve Türkiye’de Göç Yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 2, ss. 37-60.
- Güney, Ülkü. Konak, Nahide. (2016). Bolu’da Suriyeli ve Iraklı Sığınmacılar Vatandaşlık ve Kaynak Dağılımı Temelinde Öteki Algısı. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, ss. 113-133.
- Güngör, Esra. (2017). 1950’ler Türkiye’inde Modernleşme ve Gündelik Hayat Değişimlerine Sinema Üzerinden Bakmak: İstanbul Geceleri. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 3, ss. 94-112
- Hazan, C. Jacob. (2012). Geçmişten Geleceğe Zorunlu Göç: Mülteciler ve Ülke İçinde Yerinden Edilmiş Kişiler. (Der. S. Gülfer İhlamur- Öner, N. Aslı Şirin-Öner) *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar*. İletişim Yayınları, ss. 183-216.
- Hazır, Mesut. (2010). Toplumsal Çözülme Üzerine Bir Deneme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 27, ss. 335-340.
- Işık, Cem. (2010). Türkiye’de Yabancı Ziyaretçi Harcaması ve Turizm Gelirleri İlişkisi: Bir Eş-Bütünleşme Analizi (1970-2008). *Sosyo-Ekonomi Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 13
- İçduygu, Ahmet. Karcı Korfalı, Deniz. (2014). Türkiye’de Göçmenlerin Vatandaş Olma Eğilimleri: Deneyim ve Algılar. (Der. Ayhan Kaya) *Farklılıkların Birlikteliği Türkiye ve Avrupa’da Birarada Yaşama Tartışmaları*. (1. Baskı). İstanbul: Hiperlink Yayınları, ss. 95-119.
- Kabadayı, Lale. (2015). Sinemada Felsefe ve Film-Felsefesi Üzerine. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Yıl:18, Sayı: 72, ss. 89-116.
- Kar, Sait. (2014). Din, Aydınlanma ve Eleştirisi. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 42, ss. 173-192.
- Karaçay Biriz, Ayşem. (2012). Türkiye-Avrupa Göç Sistemi: Misafir İşçilikten Ulus-Ötesi Kimliklere. (Der. S. Gülfer İhlamur- Öner, N. Aslı Şirin-Öner) *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar*. İletişim Yayınları, ss. 399-416.
- Kartal, Bilhan. Başçı, Emre. (2014). Türkiye’ye Yönelik Mülteci ve Sığınmacı Hareketleri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 2, ss. 275-299.
- Kaya, Ayhan. (2014). Ötekini Anlamak Mümkün mü. (Der. Ayhan Kaya) *Farklılıkların Birlikteliği Türkiye ve Avrupa’da Birarada Yaşama Tartışmaları*. (1. Baskı). İstanbul: Hiperlink Yayınları, ss. 11-37.
- Kılınç, Aygül. (2018). Sınır Aşan Göçler: Mülteci Sorunu ve Göç Yönetimi. *Omburdsman Akademik*, Yıl: 4, Sayı: 8, ss. 75-102.
- Koçak, Abdullah. Arun, Özgür. (2006). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 3, ss. 21-28.

- Kolukırcık, Suat. (2014). Uluslararası Göç ve Türkiye: Yerel Uygulamalar ve Görünümler. *ZFWT Journal of World of Turks*, Cilt: 6, Sayı: 2, ss. 37-53.
- Kula, Nesrin. Koluçak, İhsan. (2016). Sinema ve Toplumsal Bellek: Türk Sineması'nda Almanya'ya Dış Göç Olgusu. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 15, ss. 384-411.
- Kümbetoğlu, Belkıs. (2012). Göç Çalışmalarında “Nasıl” Sorusu. (Der. S. Gülfer İhlamur- Öner, N. Aslı Şirin-Öner) *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar*. İletişim Yayınları, ss. 49-85.
- Marshall, Gordon. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü). 1. Basım. Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mülteciler Derneği (2019, Mart), Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Mart 2019, Erişim Adresi: <https://mülteciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> , Erişim Tarihi: 23.03.2019.
- Neuman, W. Lawrence. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. (Çev. Sedef Özge). 7. Basım. Ankara, Yayınodası Yayıncılık.
- Nurdoğan, A. Kemal. Dur, A.İ. Burak. Öztürk, Mustafa. (2017). Türkiye'nin Mülteci Sorunu ve Suriye Krizinin Mülteci Sorununa Etkileri. *Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası İş ve Hayat Dergisi*, ss. 217-238
- Özgür, Nurcan. (2012). Modern Türkiye'nin Zorunlu Göçmenleri: Muhacirler, İskanlılar, Mübadiller, İslamlar, Soydaşlar, G Grubu, Mülteciler, Tekne Mültecileri. (Der. S. Gülfer İhlamur- Öner, N. Aslı Şirin-Öner) *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar*. İletişim Yayınları, ss. 199-216.
- Özözen Kahraman, Selver. Çalışkan, Vedat. (2015). Uluslararası Emek Göçü Teorileri Ve Odka. Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi Bildiriler Kitabı, Yıl: 2015, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özpek, B. Bilgehan. (2012). En Uzun On Yıl: 11 Eylül Sonrası Ortadoğu. *Ortadoğu Etütleri*, Cilt: 3, No: 2, ss.183-215.
- Öztan, Ece. (2012). Göçmenlerin Entegrasyonlarında Değişen Modeller: “Çokkültürlü Cennetten Çokkültürlü Dramaya”- Hollanda ve Göçmenleri. (Der. S. Gülfer İhlamur- Öner, N. Aslı Şirin-Öner) *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar*. İletişim Yayınları, ss. 161-181.
- Öztürk, Ali. (2013). Türk Sinemasında Toplumsal Gerçekçilik Akımı ve Sansür (1960-1970 Dönemi). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özyurt, Cevat. (2019). Durkheim Sosyolojisinde Toplumsal Bütünleşme Aracı Olarak Din. ss. 177-239. Erişim Adresi: https://www.academia.edu/35981451/Durkheim_Sosyolojisinde_Toplumsal_B%C3%BCt%C3%BCnle%C5%9Fme_Arac%C4%B1_Olarak_Din, Erişim Tarihi: 11.09.2019.
- Ritzer, George. (1992). *Sociological Theory*. McGraw-Hill, Third Edition. (Çev. Ümit Tatlıcan).

- Sevinç, Zeynep. (2014). 2000 Sonrası Yeni Türk Sineması Üzerine Yapısal Bir İnceleme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 0, Sayı: 40 ss. 97-118.
- Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (t.y), Devam Eden Projeler, Erişim Adresi: <http://sgdd.org.tr/sada-kadin-guclendirme-ve-dayanisma-merkezi-projesi/#more-4174>, Erişim Tarihi: 23.03.2019.
- Simmel, Georg. (2016). Yabancı. (Der. Levent Ünsaldı) *Du Bois, Simmel, Schütz, Park, Stonequist, Hughes, Garfinkel Yabancı Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik*. Heretik Yayınları, ss. 27-34.
- Sodaş, İlkay. (2014). Biz Turist İstedik İnsanlar Geldi. (Der. Ayhan Kaya) *Farklılıkların Birlikteliği Türkiye ve Avrupa'da Birarada Yaşama Tartışmaları*. (1. Baskı). İstanbul: Hiperlink Yayınları, ss. 121-150.
- Sönmez Selçuk, Senem. (2012). Postmodern Dönemde Farklılığın Kutsanması ve toplumun Parçacılaştırılması: Öteki ve Ötekileştirme. *Sosyoloji Araştırma Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 2.
- Sunata, Ulaş. (2012). Diasporik Kimliğiniz Lütfen: ABD'de Çin Diasporası. (Der. S. Gülfer İhlamur Öner, N.Aslı Şirin Öner) *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar*. İletişim Yayınları, ss. 459-482.
- Südaş, İlkay. (2014). Biz Turist İstedik İnsanlar Geldi. (Der. Ayhan Kaya) *Farklılıkların Birlikteliği Türkiye ve Avrupa'da Birarada Yaşama Tartışmaları*. (1. Baskı). İstanbul: Hiperlink Yayınları, ss. 121-150.
- Şahin, Cahit. (2014). Zeki Demirkubuz Sineması'nda İnsan ve Toplum Anlayışı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Şahin Kütük, Birsen. (2015). Türkiye'den Batı Avrupa'ya İşçi Göçünün Sosyolojik Çalışmalara Yansımaları. *Sosyoloji Konferansları*, Cilt 0, Sayı 52.
- Şenol Sert, Deniz. (2012). Uluslararası Göç Yazınında Bütüncü Bir Kurama Doğru. (Der. S. Gülfer İhlamur Öner, N. Aslı Şirin Öner) *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar Tartışmalar*. İletişim Yayınları, ss. 29-47.
- Şimşek, Ayşe. (2013). 1980'li Yıllar Türk Sinemasının Kentleşme Olgusuna Yaklaşımı. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 1, ss. 42-52.
- Şirin Öner, N. Aslı. (2012). Göç Çalışmalarında Temel Kavramlar. (Der. S. Gülfer İhlamur Öner, N. Aslı Şirin Öner) *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar Tartışmalar*. İletişim Yayınları, ss. 13-27.
- Takış, Taşkın. (2015). Sinema Tutkusu. *Doğu Batı Düşünce Dergisi Sinema Tutkusu I*, Yıl: 18, Sayı:72, ss.7-8
- Torun, Yıldırım. (2011). *Siyaset Felsefesi Tarihinde Devlet*. (1. Baskı). Ankara: Orion Kitabevi.
- Touraine, Alain. (2000). *Eşitliklerimiz ve Farklılıklarımızla- Birlikte Yaşayabilecek Miyiz* (Çev. Olcay Kunal). İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

- Tugen, Bahar. (2014). 1960-1980 Darbeleri Arasında Türk Sineması'nda Düşünce Oluşumu ve Filmlerin Sosyolojik Görünümleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 7, ss. 159-175.
- Türkiye'deki Mülteciler ve Sığınmacılar. Erişim Adresi: <https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar> Erişim Tarihi: 21.02.2019.
- Uluslararası Mülteci Hakları Derneği. (2019, Mart). Hangi Ülkede Ne Kadar Mülteci Var. Erişim Adresi: <https://www.umhd.org.tr/2018/03/hangi-ulkede-ne-kadar-multeci-var/> . Erişim Tarihi: 30.07.2019.
- Unutulmaz, K. Onur. (2012). Gündemdeki Kavram: “Göçmen Entegrasyon”-Avrupa'daki Gelişimi ve Britanya Örneği. (Der. S. Gülfer İhlamur Öner, N. Aslı Şirin Öner) *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar Tartışmalar*. İletişim Yayınları, ss. 135-159.
- Ünsaldı, Levent. (2016). Takdim. (Der. Levent Ünsaldı) *Du Bois, Simmel, Schütz, Park, Stonequist, Hughes, Garfinkel Yabancı Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik*. Heretik Yayınları, ss. 7-16.
- Yaldız, Fırat. (2014). Uluslararası Göç ve Diaspora İle İlişkili Kavramlar. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 2, ss. 382-403.
- Yazıcıoğlu, M. Sait. (2013). Medeniyet Kavramı Üzerine Bazı Düşünceler. Erişim Adresi: http://ww3.ticaret.edu.tr/bgur/files/2013/05/sait-yaz%C4%B1c%C4%B1o%C4%9Flu_ders_notu.pdf, Erişim Tarihi: 13. 09. 2019.
- Yıldırım, Ali. Şimşek, Hasan. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara, Seçkin Yayıncılık.